

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Aylık Fikir Mecmuası

Yıl: 2, Sayı: 17

Sahibi ve Müdürü: H. Nihâl

25 Eylül 1932

Kuş Bakışı

Darülfünun Islahatı ve "Yüksek Muallim Mektebi"

Darülfünun ıslahatından bahsolunurken ilk önce akla gelmesi icap eden meselelerden biri de Yüksek Muallim Mektebinin alacağı şekil olmalıdır.

***

Beyazıt'ta, Zeynep Hanım Konağı'nın bir köşesine sığınmış olan ve birçok münevver vatandaşlar tarafından bile mevcudiyeti bilinmeyen bu mütevazı mektebin, maarif sahasında oynaması icap eden büyük rol düşünülürse, bugün pek bakımsız kaldığına, âdeta üvey çocuk muamelesi gördüğüne, insan tereddütsüz hükmeder.

***

Muallim mektepleri ilkmektep hocası, Ankaradaki orta muallim mektebi orta mektep hocası yetiştirdiği gibi Yüksek Muallim Mektebi de lise hocası yetiştirmekle mükelleftir. Bu itibarla maarif sahasındaki ehemmiyeti de büyüktür. Fakat buna rağmen kendisine verilen kıymet nedir? Biraz da onu görelim:

***

Bir kere Yüksek Muallim Mektebinin müstakil bir binası yoktur. Fen Fakültesinin bir kısmını doldurduğu için âdeta sığıntı vaziyetindedir. Dardır. Mektebin erkek ve kız talebesi olduğu için bunlara ayrı ayrı yerler tahsisi icap ettiğinden

mektepte izdiham son dereceye gelmiştir. Halbuki mektebin doktoru, mektebin yemekhânesinden başka yerleriyle alâkadar olmadığı için bu gayrı sihhî vaziyet hakkında müdüre bir tek söz söylemiş değildir.

***

Mektepte şaşılacak derecede bir anarşi ve idaresizlik hâkimdir. Bugün Yüksek Muallim Mektebi'nin bir müdürüyle üç müdür muavini vardır. Buna rağmen ekser geceler mektepte bunlardan kimse yoktur.

***

Gece nöbetçiliğini talebe üzerinde hiç bir idarî selâhiyeti olmayan kütüphane memuru, eczacı veya ambar memuru yapar. Talebe mekteple olan muamelesini yapmak için bazen mektepte hiç kimseyi bulamaz.

***

Mektepte müdürün hakikî vekili demek olan ve hakikatte müdürden ve muavinlerden daha fazla rol oynayan bir hademe Şuayip Efendi vardır ki talebe ekseriya bununla muamele görür. Ara sıra zuhur eden küstahça tavırlarına rağmen mektepte böyle faal bir rol oynadığı ve istihbarat işlerinde de iyi vazife gördüğü için mektep idaresi bu hademeyi tutar. Bazen mektepten on beş, yirmi gün gibi

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memleketter için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 2

büyük bir zaman için mezuniyet alması icap eden bir talebenin ne müdürü, ne de muavinleri vazife başında bulamadığı ve Şuayip efendiye haber vermeyi de nefsine yediremediği için kimseye söylemeden kendi kendine çıkıp gittiği vakidir.

Bugün yüksek muallim mektebi, hakikatte yalnız açışbaşısının hikmet-i mevcudiyeti olan bir oteldir. Bazı sabahlar

sizlik mebzulen mevcut olmakla beraber son dört beş yıl zarfında cinsî ahlâka daîr en ufak bir vak'a bile zuhur etmemiştir.

Bundan başka mektebi idare edenler aktif adamlar değildir ki talebe arasında bir hâdise çıktığı zaman karar verip tatbik edecek kimse yoktur. Böyle zamanlarda müdür ne yapılmasını icap ettiğini

"Atsız"a

Bir buçuk yıl var ki senden öğüt aldık biz,
Senden taşan Türklük aşkı bize verdi hız...
Artık sussan ve beklesen bunun kârını,
Görsen nasıl hazırlıyor gençlik yarını?

"Türk"ü yalnız "Türk"ü örnek etmeyi gayen
En ümitsiz varlık için emindi sayen.
Şuursuzca garba akan gençlik taşandı,
Bu sel senden neler aldı, neler kazandı!

Sendin çizen nispetini Bismark'la Türk'ün,
Sen anlattın niçin gitti Napolyon sürgün;
Artık bugün bir mefkure değildir Lenin,
Sihirledi onu çelik iraden senin.

Ektiklerin genç kalplerde vermekte filiz,
Bil ki onun yükselmesi yakındır Atsız ! ..

Bedriye Sabit Atsız

talebe uyandığı zaman yatakların birinde hiç tanımadığı bir çehreye rast gelir. Bu, talebeden birinin o gece için yatmaya getirdiği yataksız kalmış bir ahabıdır. Ve her kesin gözü önünde olan bu vakadan mektep idaresinin haberi bile olmaz.

Yüksek Muallim Mektebini idare edenler hakikatte idaresizliğin ve iradesizliğin müşahhas timsalleridir. Talebeyi muayzen saatte mektepte bulunmaya icbar için müteaddit emirler asılır. Fakat talebe bildiğini, okumakta berdevamdır. Çünkü talebe bu emirlerin yerine getirilmeyeceğinden o kadar emindir ki bu emirlere karşı yalnız gülümsemekle iktifa eder.

Erkek talebeye, kız talebe hususunda, büyük bir emniyetsizlik gösterilir. Geceleyin sinemaya veya tiyatroya gidecek olan kız talebe erkek arkadaşlarıyla değil erkek hademelerle gönderilir. Halbuki mektep idaresinin bu çirkin şüphesi çok haksızdır. Mektepte her türü münasebet-

şikâyetçi talebelere sorar. Diğer taraftan talebenin gıdasına, istirahatı esbabına da hiç dikkat olunmaz. Tedrisat müddetince yemekler biraz daha iyidir fakat dersler kesilince yemekler azalır ve kötüleşir. Hatta dersler keşilince talebeye verilen 250 kuruş gibi azıcık bir aylık da verilmez olur. Bu hale karşı şikâyetinde bulunan talebeye verilen cevap şudur: "Tatil zamanında talebe çalışmadığı için daha az gıdalarla da iktifa edebilir. "Halbuki tatil zamanı, bilhassa son sene talebeleri için en hararetili çalışma zamanıdır.

Mektepte yatma, kalkma, çalışma zamanları katıyen belli değildir. Hakikaten çalışmak isteyen bir talebe sessiz bir köşe bulamaz. Talebenin biri çalışırken diğerinin canı radyo veya gramofon çalmak istese idare buna mani olamaz. Yahut da bir kısım talebe çalışırken diğerleri her hangi bir oyunla meşguldür; çalışanlar düşünülmez. Ve yahut da yatakhane de uy-

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 3

yanların yanında birkaç talebenin aklına türkü söylemek gelir. Onları menedecek bir kuvvet yoktur. Bu takdirde talebe meseleyi kendi arasında ve yumruk dövüşüyle halleder. Buna karşı da idare bir şey yapamaz. Çünkü bir mektep, yetmiş tarakta bezi olduğu için mektebe uğramaya hiç vakti olmayan ve talebe tarafından nefret edilen bir müdür tarafından idare olunur, ve müdür muavinleri alay edilmek veya tahkire uğramak, hatta dayak yemek korkusuyla talebenin arasına çıkamazsa o mektepten daha fazla bir şey beklemek abes olur.

Mektebin facialarından biri de doktordur. Yüksek Muallim Mektebinin maaşlı bir doktoru vardır, Bu doktorun en mühim vazifesi her gün öğleğin gelip viziteye çıkan talebeyi muayene etmektir. Halbuki doktor, ekseriya 80 basamak merdiveni çıkmaya üşendiği için mektebin üst katında olan revire çıkamaz. Saat tam on ikide, doğruca aşağı kattaki yemekhaneye gelir, yemeğini yer ve gider. Bazen de daha lütüfkâr davranarak muayene olunmak isteyen talebeyi aşağıya çağırır. Fakat tatil zamanlarında kampa ve saireye gittiği için bu doktor hiç görünmez olur. O zaman hasta olan talebe ya arkadaşları tarafından belediye doktoru getirilir, yahut da talebe kendi parasıyla bir doktor bulur. Vizite parası bulamayan talebe için yapılacak iş talihe küsmektir.

Talebe ekseriya mektep doktoru tarafından baştan savma bir muayeneye maruz kalmamak ve hatta doktorun asık suratını görmemek için hariçte bir doktora muayene olunarak aldığı reçeteyi mektebe yaptırmak üzere getirir. Fakat bu reçeteyi yaptırmak ta meseledir. Reçetede ilâç Avrupa malı ise mektep doktorunun milliyetperverliği tutar, bunu kabul etmez. Fakat dok-torun alâkasızlığı bu kadar değildir. Mektebin sıhhi şeraitini anlamak için şimdiye kadar bir defa bile mektebi gezmemiştir. Keza talebenin yıllık sıhhi muayenesi diye bir şey yapmak âdeti değildir. Son dört yılda, arkadaşlarının gözü önünde, iki talebe idarenin ve doktorun kayıtsızlığı yüzünden asabiyetle başlayan hastalıklarını tımarhanede ikmal ettiler.

Ve daha geçenlerde olan ikincisinde, hasta ancak polis kuvvetiyle çıkarabilecek hale gelmeden önce mektep idaresi kendisine düşen vazifelerden hiç birisini yapmadı.

Yüksek Muallim Mektebinin diğer bir derdi de tedrisatıdır. Bu mektepte İngilizce, Almanca, Fransızca, tedris usulü adında gece dersleri vardır. İki kadın hocanın muvaffakiyetle idare ettiği İngilizce ve Almanca derslerini bir tarafa bırakırsak diğerleri tam bir orta oyunu ve karagöz mahiyetindedir. Tedris usulü derslerinde serbest münakaşalı konferans namı altında yapılan maskaralıklar talebeye eğlenceli saatler geçirir. Fransızca derslerinde Fransızca'dan başka her şey öğrenilir ve konuşulur. Misal olarak bu derslerin birinde Nedim'in şiirleri okunduğunu söylemek, dersin ne kadar ciddiyetle yapıldığını anlatmaya kâfidir.

Yüksek Muallim Mektebinin iç yüzünü teşkil eden facia yazmakla tükenir şey değildir. Bu hususu anlamak için bir Yüksek Muallim talebesiyle dertleşmek insana daha pek çok ve pek feci hakikatler öğretilir. Bu kadar anarşi ve bedhahlık arasında, başka bir muhit olsaydı, her halde birçok ahlâksızlık hâdiseleri de vaki olurdu. Bu olmadığı için Yüksek Muallim talebesi tebrike şayandır.

Memlekete lise hocası yetiştirecek bir mektebi bu feci vaziyetten kurtarmak lâzımdır. Müstakil binası ve muktedir idare adamlarıyla bu mektep hakikaten bir Yüksek Muallim Mektebi olmalıdır. Yıllardır bu mektebin keşmekeşine sebep olan müdürün istifa edeceğini memnuniyetle işittik. Yeni gelecek müdürün irade sahibi ve vekur bir insan olması, hele şimdiki müdür gibi kız talebenin ekseriyette olduğu bir mektepte ara sıra kız talebeyi karşısına toplayarak erkekler aleyhinde konferans vermek suretiyle erkek ve kız talebe arasına tefrika saçacak idaresizlikler yapmayacak kıratla bulunması lâzımdır. Yeni müdür mektebi muzır anasırdan temizleyecek vatanperver bir insan ve bir TÜRK olmalıdır.

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 4

Bugünün Meseleleri:

Askerlik Aleyhtarlığı

Askerlik mesleklerin en şerefliisidir.

Eğer avukat fertlerin mukaddes haklarını müdafaa eden insan demekse, eğer rençber bizi doyuran bir işçi ise, eğer doktor hastaları iyi eden bir fedakârsa, asker de bir millet için kendi canını feda eden kahraman demektir.

görmüş bir milletin hasletlerine tevarüs etmek iktiza eder. Türkler bunun için birinci sınıf askerdir. Ve Hindenburg bunun için Amerikalıları telmih ederek: "Harp sanatı altı ayda öğrenilemez" demiştir. Bu böyle iken on zamanlarda moda olan fikirler arasında bir de "askerlik aleyhtarlığı" başladı.

Akşam ve Çiçekler

Bahçemin renkleriyle günün renkleri eşti;
İçime çiçeklerden renk ve koku boşaldı
ince «hanımelleri», «fulya»lar pembeleşti,
«Nerkis»lerin uykulu bakışı ufka daldı.

Rüzgârlar saçlarını okşarken «sümbül»lerin
Beyaz yüzü ürperdi «yasemin»le «fül»lerin;
Kimisi açılırken kimi soldu «gül»lerin,
«Şebboy»ların kokusu derinleşti, çoğaldı.

Solan «zambak»larımın yaprakları döküldü,
«Akasya»mın o narin, beyaz boynu büküldü.
«Kahkaha»lar rengârenk dudaklarıyla güldü,
«Karanfil»ler kıp kıp kızıl bir yara şekli aldı.

Beyaz güller yanardı, «lâle»ler kızarırdı,
«Çiğdem»lerin yüzleri gittikçe sararırdı.
«Menekşe» min gölgeli bakışı kararardı,
«Leylâk»ların mor başı göğsüne düştü kaldı..

Fevziye Abdullah

Hakkı müdafaa vazifesiyle mükellef olan avukat, çok para aldığı takdirde haksız bir insanı veya yanlış bir davayı müdafaa edebilir. Bir doktor kıymetli, fakat parasız bir hastayı bırakıp kıymetsiz fakat paralı olanını tedavi edebilir. Lâkin asker için bu ihtimal yoktur. O kayıtsız şartsız olarak, hiç bir karşılık beklemeden yüksek bir gaye için ölmekle mükelleftir.

Askerlik manen olduğu gibi maddeten de çok yüksek meziyetli insanlar ister. Bu maddî ve manevî meziyetler birkaç yılda kazanılır şeyler değildir. İyi asker olmak için asırlarca terbiye

Askerliği gayrı insanî, vahşi, mantıksız, lüzumsuz görmek günün işi oldu. Hatta bu moda bazı mühim ve yüksek kimselere de sirayet etti. Münevver gençliği ise yarısından çoğu askerlik düşmanıdır. Onlara göre askerliği körü körüne itaati bir mantıksızlıktır. Onlar bu kayıtsız itaatteki fazileti idrak etmezler. Talimler, yürüyüşler yıpratıcıdır. Halbuki onlar sabaha kadar baloda dans etmekten yorulmazlar.

Askerlik gayrı insanîdir. Fakat onlar bu gayrı insanî şey sayesinde bir insan gibi yaşadıklarını düşünmezler. Gençliğin bir kısmı komünist ruhlu ol-

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memleketer için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 5

duğu için askerliğe düşmandır. Onlara göre beşeriyeti birbirine düşüren âmillerden biri de askerlerdir. Binaenaleyh ilk önce ortadan kaldırılacak unsur askerlerdir.

Bir kısmı züppe ve kozmopolittir. Bunlar yalnız zevk ve rahatlarını düşündükleri için askerlikten nefret ederler.

Bir kısmı renksizdir. Renksiz oldukları için askerliğe karşı takındıkları tavır da renksizdir. Bir kısmı da pasifist, beşeriyetçi veya anarşisttir. Bunun için askerliği istemez. Fakat işin en garibi gençler arasında askerlik aleyhtarı milliyetperverler de vardır.

beşeriyeti veya bir prensibi müdafaa ediyor gibi gözüdürler. Hakikatte müdafaa ettikleri kendileri ve kendi menfaatleridir. Dikkat edin: Bir münevver askerlik ve harp aleyhtarı mıdır, muhakkak korkaktır. Komünist midir, muhakkak cepleri boş bir gayrı memnundur.

Halbuki bu efendilerin çoğu memnun edildikleri takdirde fikirlerini değiştirebilir ve yeni fikirlerini de eskileri kadar kuvvetle müdafaa edebilirler. Çünkü dünyada birbirine zıt olan bir çok şeyler aynı kuvvetle müdafaa edebilir. Dün eski lisanı ve edebiyatı müdafaa edenlerin

Burada her dem güneş açmaz,
Bazı olur hava puslu.
Bugün yine oldu bahar,
Geldi bir hoş bülbül sesli.

Üzerinden akıyor naz,
Paylaşacak benimle koz.
Dedim: "Adın Şirin mi kız?"
Güldü, dedi: "Hayır, Aslı."

Dedim ki: "Hey bre yosma!
Bir sözüm var, ama küsme,
Bir başlasın, böyle susma,
Ya saz yahut cilve faslı..."

Dedi: "Sonra için yanar,
Bakışımından gönlün kanar.
Dudağımdan başın döner,
iyisi mi, otur uslu!"

Dedim: "Dilber! Tavrın yüce.
Etme, konuş akıllıca.
Gönül benzer bir kılıca,
Kanlanmazsa kalır paslı."

Dedi: "Kılıç kına girsin!
Ben güneşim, sen de karsın!
Dayanamazsın, erirsin,
Sevdiklerin kalır yaşlı..."

O güzel kız sattı beni,
Bir hıçkırık tuttu beni,
Yalnız koyup gitti beni,
Salınarak nazlı nazlı.

Gönül orman... Uçtu kuşu.
Bu ormanın bitti işi.
"Atsız" dağdı, geldi kışı
Başı duman, gözü sisli..."

Atsız

Halbuki hakikatte Türkiye'de imhası vacip olan yegâne unsur münevverlerdir. Bunlar cemiyetin şirazesini bozarlar. Ahlâksızlar ve hırsızlar, rüşvet alanlar bu sınıftan çıkarlar. İltimas bunlar arasında caridir. Muhtelif vesilelerle vatana ihanet eden bunlardır.

Bunlar biraz okumuş oldukları için filân feylesofa veya falan âlime, terbiyeciyeye istinat ederek Türk cemiyeti için zararlı olan yeni bir takım felsefeleri neşretmekten geri durmazlar. Bu menfaatçi münevverler zahirde

bugün açık Türkçe taraftarı olduklarını dün hilafetçi ve islamcı olanların bugün milliyetperverliği kimseye vermediklerini dün padişahçı ve hakancı olanların bugün cumhuriyetçi kesildiklerini ve dünkü mesleklerini ne kadar kuvvetle müdafaa etmişlerse bugünkü mesleklerini de o kadar kuvvetle müdafaa ettiklerini görüyoruz.

Memlekette bu zararlı fikre karşı koyması icap eden insanların da askerlik aleyhinde bulunması ise ayrı bir derttir. Bir zamanlar askerî liseler baştan başa sivil hocalarla idare olunurken orada ho-

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 6

ca olan bir zat talebesine: "sizi bu kaba elbiselerden de kurtaracağız. Siz bu elbise ile insanlık haklarından istifade edemez, meselâ Tokatlıyan'a gidip oturamazsınız" demişti. Bu efendi, Tokatlıyan'a gitmeyi bir insanlık telâkki edecek kadar basit düşünüyor ve Tokatlıyan'a gitmenin değil gitmemenin daha doğru olabileceğini idrak edemiyordu.

Halbuki haricî tehlikelere bizim kadar maruz kalmayan memleketlerin askerliği nasıl teşvik ettiklerini hepimiz biliyoruz. Bugün Rusya, Fransa ve Amerika kanunları mucibince bir harp vukuunda devlet, tebaasının bütün mal ve canına tasarruf etmeye salâhiyettardır.

Yani harp olduğu takdirde ve devlet arzu ederse tebaasının parasını, emlâkini alabilecek, yahut harp müddetince ölmemesi icap eden bir şahsa kan verilmek icap ettiği takdirde tebaasından diğer birinin kanını ona nakledebilecektir.

***

Haydi diyelim ki Rusya bir kapitalist Avrupa birliğinden korkuyor ve Fransa Alman heyulası ile muzdariptir de onun için böyle yapıyor. Ya 120.000.000 nüfusu, İngiltere donanmasına muadil donanması, sonsuz servetiyle Amerika kimden korkuyor? Büyük Okyanus ötesindeki Japonya'dan veya 20.000.000 nüfuslu sükûnetsiz Meksika cumhuriyetinden mi? Görülüyor ki, en emin ve kuvvetli milletler bile, hatta "insanîyet" propagandası uğrunda milyonlar sarf ederken bir yandan da askerliğe şevkle gelenler de bizdekinin aksine olarak, münevverler, darülfünun talebeleri oluyor.

Liselerin her yıl yaptıkları on beşer günlük askerî kamp, haftada üç saat talim yapan darülfünun talim taburu başka milletlerin askerî hazırlıklarına karşı koyabilmek için kâfi değildir. Bütün milletin aynı bir millî-askerî terbiye ile yetişebilmesi için, hiç olmazsa orta ve yüksek tahsil gençliğini maarif vekâletinin elinden alarak Büyük Erkânı Harbiye'nin

eline vermek lâzımdır. Maarif vekâleti ilk tahsil gençliği ile, bilhassa köylerle meşgul olmalı, fakat orta ve yüksek mektepler Büyük Erkânı Harbiye'nin elinde olmalıdır.

Büyük Erkânı Harbiye bu işi yapamaz diye düşünmeye hiç lüzum yoktur. Büyük Erkânı Harbiye Türkiye'nin yegâne muntazam işleyen makinesidir. Büyük Erkânı Harbiye bu işi maarif vekâletinden daha iyi yapmaya muktedirdir. Çünkü bugün yalnız, sayısı 100.000'i geçen bir insan kütesini idare etmekle kalmıyor, birçok askerî liseleri, Harbiye Mektebini, Harp Akademisini, muazzam fabrikaları, yolları da hiç şaşmadan idare ediyor. Büyük Erkânı Harbiye'nin ne muazzam bir makine olduğunu anlamak için yalnız askerî neşriyate bakmak kâfidir. Bugün bir yığın telif eserlerden başka, ecnebi dilinde çıkan eserlerin lâzım olanları da derhal Türkçe'ye tercüme olunarak çok ucuz bir fiyatla zabıtlara dağıtılır.

***

Talimnameler dil encümenine örnek olacak güzel bir Türkçe ile yazılmıştır. İstihlalar hemen kâmilen Türkçe'dir. Sivillerin yıllardır bağıra çağıra yapamadıkları temiz ve öz Türkçe'yi ordu hiç gürlütüsüz meydana getirmiş, tatbik etmiştir.

***

Bugün maarif sahasında bize lâzım olan ilmî ve edebî eserlerden, ansiklopedilerden, çocuk terbiyesine ait kitaplardan yüzde kaçını Türkçe'ye tercüme, edilmiştir? Halbuki bugün Türk Ordusuna lâzım olan ecnebi eserlerinden yüzde yüzü Türkçe'ye tercüme edilmiştir. Yalnız telif neşriyatı bile büyük bir varlıkken ordu en ufak bir şeyi bile ihmal etmiyor. Ordu aynı zamanda bir mekteptir de... Efrat kışlaya geldiği zaman ancak yüzde 4 veya 5'i okuma yazma bilir. Bir yıl, nihayet bir buçuk yıl sonra terhis olunurken bu miktar yüzde 10'a çıkmıştır. Halbuki Maarif vekâleti, halk evleri, darülfünundu ise bu muvaffakiyeti günde altı saat talimden sonra kalan

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 7

zamanda yapıyor ki omuz silkinecek ehemmiyetsiz bir mesele değildir.

Bugün yeryüzünde hiç şüphesiz en muntazam, en örneklik teşekküller, ordulardır. Disiplini çok olan cemiyetler daha verimlidir. Eğer bu disiplinli cemiyette feragat ve fedakârlık da olursa o zaman kuvvet iki misli artar. Bir askerın, kendisinden daha yüksek rütbeli olana itaati. Mantıksız bir kölelik değil, mantıklı bir feragattir. Bir askerın kumandanına verdiği selâm bir remiz, bir paroladır. Bu parolada fedakârlık, diğer-gamlık vardır. Disiplinsiz ve başıboş yaşamak kolaydır. Bunu herkes ve hatta hayvanlar da yapabilir. Fakat kuvvetli bir disiplin içinde birbirine merbut olarak yaşamak için yüksek hasletler ister. Bu hasletler en çok Türk milletinde vardır. Bunun içindir ki bir avuç Türk zaman zaman bütün tarihi doldurmuştur.

Sokaklarda, orduya yeni gelmiş bir askerle bir yıllık bir askere bakınız. Aralarında ne kadar fark bulacaksınız. Bu fark gerek maddî gerek manevî cihetten eski askerın lehindedir.

Sokaklarda Türk zabıtlarının yüzlerine bakınız: İstiklâl harbine ve umumî harbe iştirak edenlerle, harp görmemiş olanlarını ayırmak çok kolaydır. Bunun için zabıtların yakalarına bakmaya lüzum yoktur. Harp görmüş zabıt daha asker, daha vakur, daha yüksek, daha şanlıdır. Bu, yaşın gençliği ve vücudun kuvveti ile elde edilen bir şey değildir. 30 ağustos geçit resminde, Beyazıt'ta, kolordu kumandanının önünden geçen askerlerin en başında olan ak saçlı Türk paşası bütün Türk zabıtlarından ve çelik tulgalı genç ve dinç Harbiyelilerden daha güzel, daha şanlı ve daha askerce yürüyordu.

Bu, insanın gözlerini yaşartacak bir manzara idi. Çünkü askerlik bir ruhtur ve bunun içindir ki selâm veren bir neferın Türk olup olmadığını anlamak, başın çevrilişini ve gözlerin sert bakışını nazarı dikkate alarak pek kolaydır. Gençliğin talim ve terbiyesini

Büyük Erkânı Harbiye eline almalıdır dedik. Bu, bütün Türklér'i asker yetiştirmek için değil, onlara, her ferde verilmesi kanunlarımızla tasrih edilen askerî terbiyenin, mükemmel bir şekilde verilmesi içindir. Erkânı Harbiye bugün askerden başka doktor baytar, kimyager, harıtaçı vesaire yetiştiriyor. Ve bunlar her sahada sivil meslektaşlarından daha mükemmel oluyor.

Memlekette, münevverler arasındaki askerlik aleyhtarlığı zihniyetini kırmak için şiddetli bir mücadeleye girişmek lâzımdır. Bunu da bilhassa hocalardan bekleyeceğiz. Bunlar arasında İstanbul Kız Lisesi sabık felsefe hocası Cemil Sena Beyi hürmet ve takdirle anmak icap eder. Bu muhterem hoca bir dersinde kız talebelerine muaşeret hakkında söz söylerken "herhangi bir yerde bir zabıt size dans teklif ederse, yorgun bile olsanız onu reddetmeyeceksiniz; şahsı ne olursa olsun taşıdığı üniformasının şerefi büyüktür. Size belki askerî lise talebelerinden bazılarının yaptığı münasebetsiz hareketleri göstererek fikrinizi askerler aleyhine çelmek isteyeceklerdir. Fakat acaba siviller o münasebetsizliklerin daha büyüğünü yapmıyorlar mı? Onlar asker oldukları için yaptıkları en ufak bir hareket bile göze batıyor ve fazla gözüküyor. Berikiler sivil oldukları için ne yaparlarsa yapsınlar göze batmadan kayboluyor" demiş-tir. Bu sözler tamamı ile doğrudur, insanların kardeş olduğunu veya olacağını, büyük ve ebedî barışıklık devri geleceğini söyleyenlerin mânâsız propagandalarını ilmî delillerle çürüterek hayat mevcut oldukça kavganın da olacağını anlatmanın ve Türk gençliğini ona göre hazırlamanın zamanı gelmiştir. Aç kaldığı zaman ölmek için komşusunun elindeki ekmeği almak üzere ona saldıracağı muhakkak olan sulhpervlere, bu saldırısı kendi şahsı için değil, mensup olduğu kütle için yapmanın daha şerefli olduğunu söylemeli ve hakikî sulhpervliğin miskinlik olduğunu anlatmalıdır bir devler memleketi olmağa doğru giden dünyada nüfusu az ve tekniği geri olanların ise, yaşamak için herkesten daha dövüşken olması icap ettiğini onların sağırlaşmak isteyen kulaklarına hay kırmalıdır...

H. Nihâl

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memleketer için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 8

Basılmamış Halk Şiirleri

Toplayan: M. Şakir

Gö(n)ül gam bahrına daldı ziyâde
Şiddet-i rûzigâr xasımdır xasım
Girdâb-ı sefine qaldı cezada
Eğnimde qaralar yasımdır yasım
Bahr(ü) sevâhilde ne yaman qaldıq
Küşâde yelkeni engine saldıq
Sılam(n) xaberi(n) bi(n)de bir aldıq
Ağlar üç qardeş xasımdır xısıım

***

Bükülüb qaddimiz döndi kemana
Tabibler aradım derde dermana
Eyledim niyaz gafur rahmana
Silinmez yürekde pasımdır pasım

Bîçâre «Himmet»i(n) zikri dilinde
Emr-i şâhî irâdemiz gelende
Bi(n) iki yüz yetmiş altı evvelinde
Gözlediğim rûz-ı qasımdır qasım

17

Beni sermest etdi(n) ey perî-sûret
Rahm eyleyüb gel uyan sevdiğim
Bîçâre hâlîme eyle merhamet
Etdi(n) beni sen ne yaman sevdiğim

Sevda çekenlerin qalmaz mecali
Gö(n)ül sevdiğiyile ister visali
Mübtelâ eyledi(n) bülbül misâli
Leyi ü nihâr sa'y-i efgân sevdiğim

«Zîver» derûnunda ateşler yanar
Söyünmez haşredek allı pullı yâr
Bim gibi zülfü(n)den verdi(n) yadigâr
O da ben gibi perişan sevdiğim.

***

18

Şeb tâ seher benim feryâd(ü) zârım
Zülf-i siyah çeşm-i fettan elinden
Başı(n) için ba(n)a rahm eyle yârim
Derdimi(n) çâresi derman elinden

Beni mest eyleyen la'l-i lebidir
Kâkülle oynamaq dost meşrebidir
Sad hezâr qul âzâd etmiş gibidir
Can qurtaran yoq mı düşman elinden

Cevr ü cefâ çekmek bize yol oldu
Helakime sebep gonce gül oldu
Bîçâre «Sefilî» yandı kül oldu
Çeşmi âhû qaşı keman elinden

19

Tâ'ife i xûbân içre bir eşi(n)
Acab yaratmış mı ol xüdâ güzel
Yaqdı gö(n)ül pervanesi âteşi(n)
Yanmış için yoq mı bir deva güzel

Nedir bu fettâne göz süzüşçükler
Nedir bu tûtî-veş sözleyişçikler
Bu qaş çatub perçem gösterişçikler
Canıma qasdı(n) var galiba güzel

Nedir bu nîm baqış bu canım yaqış
Nedir bu qınlış nedir yürüyüş
Tıbış tıbış geliş, girişme, gülüş
«Kenzi » qulu(n) qıldı(n) mübtelâ güzel.

20

Nefs-i emmâreye uyub gezdiğim [1]

[1] Gevheriye ait şiirlerden bazıları Sadettin

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memleketer için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 9

Gençliğim sılası sefâhatimdir
Âxiretîm yıqub dünyam yaptığım
Ben de bildim kendi qabâhatimdir

Gavvâs olub ummanlara daldığım
Dolub dürlü cevahirler bulduğım
Benim bu ilm-ile âmil olduğım
Kendi aql ü fikrim ferâsetimdir

Doğrı yoldan sapan iblise uyan
Dünyâya meyl etmez âxretin sayan
Kim ki dünyâda malım çoqdur diyen
Malım rızqım benim qanâ'atimdir

Farzı terk eyliyüb uyam sünnete
Yarin ne yüzle varam âxrete
Meğer qazâ ile girem cennete
Haqqa yarar qanğı ibâdetimdir

«Gevheri» der haqdan oldu inayet
Künâhdan rücû oldı begâyet
Altı bi(n) altı yüz altmış altı âyet
Şekûr lisânımda qırâ'atimdir.

21

Bir dilber isterim bârı xüdâdan
Hiç misli cihâna gelmedik olsa
Olmasa âlemde bay ü gedâda
Hiç bir kimse mâlik olmadıq olsa

Neyleirim dünyâda narı turuncı
Gö(n)lümü(n) eğlencesi dilber(i) genci
İstedğim dürr-i yekta bir inci
Anı-da bir hakkak delmedik olsa

Pek mâ'ilim xûb cemâle baqmağa
Pervâne-veş dertli sînem yaqmağa
Bir gonca isterim alub qoqmağa
Xoyrat eli değıb solmadıq olsa

Bir dostum yoğ-imiş açsam razımı
İrfan arasında çalsam sazımı
Bir turna gözliye salsam bâzımı
Hiç avcı şahini salmadıq olsa

Nüzhet Beyin kitabında varsa da büyük farkları
olduğundan burada da neşrediyoruz.

«Gevheri»ni(n) gö(n)li mâ'ildir gence
Bir tıfl-ı nev-reste miyâni ince
Daxî qoculmadıq hem daxi bunca
Cevr ü sitem nedir bilmedik olsa

22

Muhabbet bağını eyledim seyrân
Gördüm üftâdeler yâra çevrilür
Derdmend âşıqlar hep olmuş hayran
Her biri Mansûrdur dara çevrilür

Her dem durur bayquş viraneden gitmez
Gül açılmayınca bülbüller ötmez
Âşıqlar yolunda tanı derîg etmez
Pervane yanmağa nâra çevrilür

Âşıqa etdüğün yanına qalmaz
Yavuzdur bahârı ber-qarâr olmaz
Şimdiki dilberde haqiqat olmaz
Qaçar ehl-i dilden xâra çevrilür

Âşıqjn dâ'imâ sinesin deler
Raqîbe yâr olub yanında yeler
Bir şey de alınca yüzüne güler
Zâmâne dilberi kâra çevrilür

Cevr etme «Gevher»e gamzesi cellâd
Bülbüller gülşende qırlarlar feryâd
Em eyle derdime gel meded imdâd
Dilimiz bir mürğdür zara çevrilür.

23

Hazret-i mevlâdan dilerim ey cân [1]
Kemâli(n)le var etsün efendim
Beni mesrur edüb qıldı(n) şâdimân
Felek devr etdikce seni var etsün

Sözümde var ise xatâ afv eyle
Qalmasun arada burûdet böyle
Lutfu(n) elem olmasun lutf eyle söyle
Latif sözleri(n) cana kâr etsün

[1] Kâtibi'nin Gevheri'ye yazdığı manzum parça da
evvelce bu sütunlarda, 9 numaralı olarak neşredildi.

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memleketter için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 10

Seni(n) qulu(n)um ey kerîm «Kâtibi»
Nasihat tut budur dostluğ(u)n şanı
Haq ta'âlâ sa(n)a kemlik sunanı
Kem nazar edeni mürde zâr etsün

Meyl etme adûya nide uyarısı(n)
İşte canım feda cana kıyarısı(n)
Sözüm tut xatırcığım sayarısı(n)
Haq ta'âlâ seni ber-xüdâr etsün

Efendim yazdım aşqı(n) kitâbı(n)
Katırın şâd et ben «Gevherî»ni(n)
Versün götür bu nâmeni(n) cevâbı(n)
Hem dest-i pâkiyle der-kenâr etsün

24

Nice âh etmesün dîvâne gö(n)ül
Siyah zülfü(n) mâh yüzine dökülmüş
Dili bülbül olmuş ruxları ahmer
Bilirim gerdana hilâl dizilmiş

Yanağına gonca gülu(n) taqınur
Sevdiğine gizli gizli baqınur
Aşkından kendisini saqınur
O siyah qaşlara sürme çekilmiş

***

Sen benim bağırimi şimdi taş eyle
Beni aldadub-da çeşmim yaş eyle
Deli gö(n)ül durma dâ'im cûş eyle
Mecnun gibi göze Leylâ görünmüş

Ben dururum iqrârıma sözime
Hışma gelüb baqma aşqım yüzime
.....? mâh gorinürgözime
Siyah zülfü(n) ay yüzine şaşılmış [1].

25

Müzeyyen olur ki nûr-ı ruxsârı(n)
Ruxsârı(n) nuruna âlem hayrandır
Hayrandır bilinmez sırrı esrârı(n)
Esrârı(n) nümâyân derde dermandır

[1] Bu koşma cönkte "Necîb"e ait manzumeler altında yazılmıştı. Şairi meçhuldür. Cönkte son bendinin eksik geçirilmiş olması muhtemeldir.

Dermandır her derde xâziq-i Loqmân
Loqmân bildim seni hazret-i sultân
Sultân-ı kâinat sâhib-i burhan
Burhânı(n) serâpâ zâta şayandır

Şâyân oldı senden bu sırr-ı xallâq
Xallâq seni xalqa eyledi ilhâq
İlhâq-ı mutlaqı(n) var ebed..... (?)
.....(?) meskeni bâz-ı cenandır

Cenan seni(n) için var oldı server
Server-i âlemsi(n) haq peygamber
Peygambersi(n) sa(n)a «Sâqiyâ» kemter
.....

26

Deli gö(n)ül melûl olub gam yeme
Elbet ağlamanı(n) gülmesi vardır
Adûya intiqâm qalur mı böyle
Herkes etdüğini bulması vardır

Haq için ibâdet eden sâdıqlar
Mertebesin bulur bağı yanıqlar
Bî-vefâ dilberi seven âşıqlar
Gâhî böyle melûl olması vardır

Bu 'aşq dedikleri böyledir anca
Bülbülü zar eder ol gülî gonca
Dilberleri(n) kendi gö(n)li olunca
Tenhâca odaya gelmesi vardır

Bu bir eski sözdür söylenir ezel
Dilber para ister di(n)lemez gazel
Zengince bir âşiq bulsa bir güzel
Züğürdi sevdaya salması vardır

«Kâtibi » der sabir et uzaq yaqın
Hercâ'î gözetmez tuz ekmek haqqın
Bî-vefâ dilerlere aldanma saqın
Heman bir yüzü(n)e gülmesi vardır

27

Yâr yoluna yaqa yırıq [1] baş açıq
Aşq elinden devâyî bîdâd eyledim

[1] Anadolu'nun bazı yerlerinde yarıq ve yırtık manasına "yirik" kelimesi vardır. İhtimal ki "yırıq" bunun eski şeklidir.

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memleketer için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 11

Yandım hasreti(n)le her gün her gece
Cefâ çeküb aşqa bî'at eyledim

Rızâ rızâ gözlerimden yaş kesdim
Feda qoyub yaş yerine baş kesdim
Bir vaqitde Şirin için daş kesdim
Münâsib adımı Ferhâd eyledim

Zâti şahin qonar şahın qoluna
Dellallar çağrışur sağdan soluna
Der i Qurbânî » ..... yoluna
Cefâ gene ömrümi berbâd eyledim

28

Yârdan aynlalı qam(?) seyrine gö(n)lül?
Vasfı mümkün değil pek belâ imiş
Aqılsızda yoqdur hemde cününü
Aşığı(n) başına bir ceza imiş

Ne mümkün vaz gelem ol adil handan
Arıldım ağlarım qaşı kemandan
Damarlar çekildiceğinde(?) candan
Şimdi duydum gö(n)ül mübtelâ imiş

Yâr-ı sâdıq başa bir altun tacdır
Aşığı(n) qatleden dil elden ucdur
Gurbetde aynlıq sevdası gücdür
Andan özge varsa hem sıla imiş

Diyâr-ı gurbetde gülmeyen gelsin
Sîl-i eşkin desdile silmeyen gelesin
.....bilmeyen gelsin
«Emîni» mecnûni Leylâ imiş[1].

29

Her tarafa ferman oldu üstü(n)e
Başına bir çâre bul Osman-Oğlı [2]
Dört vezir aqın oldu üstü(n)e
Qırk bin asker ile bil Osman-Oğlı

[1] Çankırılı Talât Bey'in "Aşık Dertli" atlı eserinde (s, 40)
Dertli'nin çırağı olarak bir Emin gösteriliyor. Acaba bu Emîni
o mu?

[2] Bu Osman-Oğlı Nasuh Paşa'dır. Aydınlı'dır. 1126'da
idam olunmuştur. Vaktiyle "Halk Bilgisi Haberleri"
Mecmuasının onuncu sayısında "Qul Âlim" adında bir halk
şairinin bir semaisini neşretmişim. Bu "Alim" galiba bu
şairle aynı şahıs olacak.

Asker atı yorgun cenge varalmaz
..... qarşu duralmaz
Hasmı(n) gâlib bunda dava görülmez
Mahşerde qo ..... ol Osman-Oğlı

Haq seni verdi Haccâca hidâyet
Yavaşça beytullaha vardın geldi(n) selâmet
Sancag-ı resule yüz sür du'â eyle
..... Ali (al-i) Osman-Oğlı

.....olmuş Şamın yolları
.... mış selâmet olmuş Mekke yolları
Şimdi ister seni Aydın elleri
Âlem . . .gör bil Osman-Oğlı

.....
.....
..... olunmaz .....
..... ol Osman-Oğlı

Der ki «Alim» sa(n)a hezâr aferin
Sene bi(n) yüz yigirmi altıda kesildi seri(n)
.....uçmaqda [3] yerin
..... qal Osman-Oğlı.

***

II- SEMAİLER

1

Bu gün bilmem ba(n)a noldı
Derûnımda elemim var
Adûlar qarşuma gelsün
Kelâmına kelâmım var

Kimsede yoqdur nazarım
Dîvâne-meşreb gezerim
Hem oqurum hem yazarım
Qalemine qalemim var

Ben xocamdan aldım dersi
Oquram âyet ül-kürsî
Hem Arabî hem fârisî
Lisânımda .....? var

[3] Uçmak: Türkçe cennet demektir.

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 12

«Gülzârî» [1] derdini bilsün
Gö(n)ül maqsûdına ersün
Aşıqlar buraya gelsün
Cümlesine selâmım var.

2

Bir güzeller serfirâzı
Baqar aheste aheste
Bu dertli gö(n)ül ba'zı
Aqar âheste âheste

Hilâl qaşî keman yayı
Siyah müjgân çeşmi payı
Aq gerdana siyah müyü
Döker âheste âheste

Boyu selvi saçî sümbül
Lebi mercan yanağı gül
Hiç ayrılmaz deli gö(n)ül
Çeker aheste aheste

«Hayfî» için nider bilmem
Bendesî şâd olub gülmem
Şu derd bizî nider bilmem
Yaqar âheste âheste

3

Salın servi xırâmânım
Bu gün meydân seni(n) Mehmed
Leb-i dürr la'i-i mercanım
Bu gün seyrân seni(n) Mehmed

Saqinub yüzü(n) herkesden
Dökülür müyları fesden
Güzelsi(n) bezmi elestden
Bu gün sayvan seni(n) Mehmed

Dihânî(n) devri irfânsî(n)?
Gören gözlere hayrânsî(n)
Nice âşiq sultânsî(n)
Bu gün ferman seni(n) mehmed

[1] Gülzârî, Boyabatlı'dır.

Bizi ferdalara salma
Salub inkisarım alma
Bu «Hayfî» quluna gülme
O da qurbân seni(n) Mehmed.

4

Behey elâ gözlü dilber
İncileri(n) düzerek gel
Dura dura kâkülleri(n)
Ağ gerdana çözerek gel

Emeydim lebleri(n) qandin
Cennet kevsir[1] menendin
Güzel göğsünü(n) bendin
Her geldikçe çözerek gel

Hilâl qaşî(n) çataraqdan
Kırpik oqın ataraqdan
Nâzî şîve (nâz ü şîve) sataraqdan
Ela gözler süzerek gel

Sensi(n) güzelleri(n) şahı
«Gedâyî»ni(n) pâdişâhı
Tenezzül eylese(n) gâhî
Bize doğru gezerek gel.

5

Erişsin qaddi dildârî(n)
Bülend olsun da seyr eyle
Cemâli Yûsif-i yârî(n)
Menend olsun da seyr eyle

Daxi müddet gerek üç yıl
Bile qadri(n) ola âqil
Hele meydâna gelsün dil
Pesend olsun da seyr eyle

Daxi ol zülfi nevreste
Uzatsun deste ber deste
Ki her birine bir xaste
Fikend olsun da seyr eyle

O çifte be(n)leri fülful
Dişdir lebleri mülmül(?)
Dolansun boynuna kâkül
Kemend olsun da seyr eyle

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 13

«Ömer bilmez daxi hâlin
Tıfıldır çesm-i qattâlin
Ne qanlar içer ol zâlim
Levend olsun da seyr eyle

6

Salınub seyrân yerine
Çıqan dilber kimi(n)sin sen
Siyah zülfü(n) yüzüne
Döken dilber kimi(n)sin sen

Payına yüz süren qullar
Medhîn eder gören diller
Al ya(n)aq üstüne güller
Soqan dilber kimi(n)sin sen

Seyre gidelim bostana
Bülbül geldi gülistana
Bize mestâne mestâne
Baqan dilber kimi(n)sin sen

Baqdim gözine qaşına
Be(n)zetdim tûtî quşına
Beni hicri(n) âteşine
Yaqan dilber kimi(n)sin sen

«Ömer»der kî meded varma
Varub dîvânına durma
Elâ göze siyah sürme
Çeken dilber kimi(n)sin sen

7

Bize nisbet mi sultânım
Adûlarla salınursin
Melek nesli misin canım
Yeşil câme bürinürsin

Benim yârim melek nesli
Nedir bu cefâni(n) aslı
Cemâli(n) âfitâb misli
Kâh doğar kâh dolunursin

Xancer gevheri belinde
Kelam cevheri dilinde
Destimâli(n)iz elinde
Nazlı nazlı salınursin

«Ömer»im geçdi serinden
Cefâ görmüş dilberinden
Bu güzellik defterinden
Bir gün sen de silinürsin.

8

Aceb ey qaşları keman
Qorqmaz m'ola xüdâsından
Böyle miydi ahd ü aman
Benimle ihtidasından

Raqîblerden öğüt almış
Bendesin sevdaya salmış
İşitdim şimdi vaz gelmiş
Cenan (cânân?) eski gedâsından

Revişi(n) kâr eder cana
Kül oldum ben yana yana
Efendim Çıqmış seyrâna
Durulmaz xûb sedasından

Bağçenizde biten güldür
Dalında öten bülbüldür
«Gevheri» bir ednâ quldur
Atâ et geç günâhından.

9

Bu gün ben bir güzel gördüm
Kâkül dökmüş qaş üstüne
Ben câhilim bir şey bilmem
Her ne dersen baş üstüne

Kirpiği(n) sinemi deldi
Xayâli(n) qarşuma geldi
Dağları(n) lâlesi soldı
Yağar yağmur taş üstüne

Kirpiği(n) sineme batmaz
Xayâli(n) qarşumdan gitmez
Cemâline bahâ yetmez
Zülûf dökmüş piş üstüne

Üsküdarı(n) altı yalı
Neylerim dünyâda malı
Dedim dilber bir şeftali
Dedi canım baş üstüne

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memleketter için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 14

«Gevheri» der bilmem asdı
Qorqarım yâr ba(n)a küsdi
.....[?]
Yaslanalım düş üstüne

10

Gözüm yaşı taşıdı yine
Kimseler gelmez gözime
Düşeni belâ de(n)izine
Himmet ilen himmet ilen

Coşdı deli gö(n)ül coşdı
Deryalara vardı düşdi
Gam de(n)izi başdan aşdı
Himmet ilen himmet ilen

Çıqmışdur bağrımda başlar
Sel oldı gözdeki yaşlar
Engine saldım yoldaşlar
Himmet ilen himmet ilen

Bir vefasız gö(n)lüm aldı
Dönüben yerlere çaldı
Gö(n)ül mihnetlere qaldı
Himmet ilen himmet ilen

Doğrı yoluna varanlar
Haq dîdarını görenler
Hey meded gerçek erenler
Himmet ilen himmet ilen

Hey yediler qırqlar birler
Hazır ve gâ'ib olan pirlər
Çağırduğum gerçek erler
Himmet ilen himmet ilen

Ayrıldım yârdan «Usûlî»
Meded deli oldum deli
Hey gerçek Muhammed Ali
Himmet ilen himmet ilen.

11

Ba(n)a Cengi Sâdıq derler
Beni nâz-ile severler
Zindanda âdem-mi yerler
Qorqma ben ölmem a canım

Xanım der ki Sâdıq gelsin
Xasta gö(n)liim şifâ bulsun
Bizi ta'n edenler ölsün
Qorqma ben ölmem a canım

Giderse(n) uğurlar olsun
Derya de(n)iz yolu(n) olsun
Hisarda canım sağ olsun
Qorqma ben ölmem a canım

Gâfileyin tutdı çuqadar
Elinde bulunduq nâcâr
Ben sanurdum çeker asar
Qorqma ben ölmem a canım

Ne oldıysa ba(n)a oldı
Ba(n)a edenler de buldı
Bursaya sürmekle noldı
Qorqma ben ölmem a canım

«Abdî» der biz de varalım
Xanımı anda bulalım
.... ga rica edelim
Qorqma ben ölmem a canım.

12

Bulandı aşqımı(n) seli
Aceb artuq durulmaz mı
Hüsnü(n) gördüm oldum deli
Aqıl başa derilmez mi

Dağa dönmüş gamı(n) varı
Qaşı(n) Alî zü l-fîqârı
Hiç tenhâ bulmadım yârı
Engelleri qırılmaz mı

***

Yüzü(n) be(n)zer dolun aya
Sensin ömrüme sermâye
Geldim sana Xâkipâye
Xatircığım sorulmaz mı

Yavrum Alî gözün süzer
Bülbül dili bağrımi ezer
Bir anda yedi iqlim gezer
Deti gönül yorulmaz mı

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memleketter için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 15

Ferhâddur dağları delen
Şîrinin yolunda ölen
Der «Kâtibi» mecnûn olan
Leylâsına sarılmaz mı

13

Şu benim gül yüzli yâra
Var da benden salam eyle
Şu nâmeyi şîvekâra
Ver de benden selâm eyle

Saçını dökmüş boynuna
Hiç hâlim gelmez aynına
El bağlayub dîvânına
Dur da benden selâm eyle

Sana derim asilzade
Meyil verme gayrı yâra
Elinde gülgûnî bade
İç de benden selâm eyle

«Kâtibi» de yolun izler
Nedir sende elâ gözler
Eşiği taşına yüzler
Sûr de benden selâm eyle.

14

Dilerim ki sa(n)a varam
Mübarek ravza(n)ı görem
Eşiğine yüzüm sürem
Şefâ'at yâ resûlullah

Seni(n) yanındadır levlâk
Çü sensi(n) şâh-ı erselnâk
Seni(n)-çün oldu bu eflâk
Şefâ'at yâ habîbullah

Gâhî melâl-i giryânım
Gâhî melâl-i isyanım
Aceb ben daxi insanım
Şefâ'at yâ nebîyullah

Cihanda çoq günâh etdim
Ki bilmem kime ne etdim
Elim tut yoxsa ben gitdim
Şefâ'at ya şefî'ullah

Bihaqqın leyle-î qadri
Olupsun 'âlemi(n) bedri
Şefâ'at mülkünü(n) sadrı
Şefâ'at yâ habîbullah

Bihaqqın leyle-i mi'râc
Olusun âleme ser-tâc
«Bay Gedâ» sa(n)a muhtâc
Şefâ'at yâ resûlullah

Bihaqqın leyle-î ma'bûd
Olupsun âleme maqsûd
Adı(n) Ahmed özü(n) mahmûd
Şefâ'at yâ resûlullah

15

Ezel qadîm şu dünyâya
Quran m'indi hece m'indi
Soralım ehl-i kâmile
Gündüz m'indi gece m'indi

Gökden cebrâ'li inince
Hızıra selâm verince
Adem Havvaya uyunca
Gündüz miydi gece miydi

Melekler arşe dizildi
İblisin bağı üzüldi
Kitâb göğe mi yazıldı
Yoxsa yere xoca m'indi

Meleklerdir haqqı(n) xası
İblis oldı haqqa âsî
Gökden qudret loqması
Toqa m'indi açâ m'indi

«Fiğânî» der işim zardır
Qoynundaki meyve terdir
Beyt ullahm üsti nurdur
Şama m'indi hacca m'indi

Toplayan
M. ŞAKİR

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 16

Darbimesel Mecmuaları Kitabiyatı

- 5 -

21- Ahmet Nazif Efendi: Ukud üllial fi tercüme tül - emsal

Köprülü Kütüphanesi'nin Asım Bey kısmında 405 numarada kayıtlı bulunan bu eser fihristte "Tercüme-i durûb-ı emsal" diye gösterilmiştir. Eser 8x16. 14x22 boyunda 276 varaktan ibarettir. İlk 16 varakta bazı Arapça beyitler şerhedilmiştir. Bu kısmın başlangıcında mukaddime ve hattâ besmele mevcut olmadığı gibi yazı da ikinci kısımdaki yazıdan farklıdır.

***

İkinci ve asıl büyük olan kısma gelince; Eserin ismini, müellifini ve ne zaman yazıldığını buradan öğreniyoruz. Burada muhtelif sayfalarda mevcut malûmata nazaran eserin müellifi Tosyalı Ahmet Nazif Efendi'dir. Eserin adı da (Ukud ül-lial fi tercüme tülemsal)dir. Kitap 1234'te, İkinci Mahmud Han zamanında [1] ikmal ve o sıralarda "Ankara ve Kengari'ye saye endâz Esseyit Mehmet Galip Paşa'ya" takdim edilmiştir. Münderecata gelince; Eserin ikinci kısmını teşkil eden 260 varakta ikiye ayrılmıştır. Birinci kısım 202 varaktan müteşekkildir ki burada müellif Arapça darbimesel, teşbih ve sair bu mahiyetteki sözleri misalleriyle beraber uzun uzun şerh etmektedir. Bu sözlerin bazıları bizim darbimesellerimizi andırıyor.

Eserin asıl bizi alâkadar eden kısmı 55 varaklık son kısımdır. Müellif burada 72 Türk darbimeselini mufassalan şerhederek ve nerede zikrolduklarını anlata-

[1] Eserin diğer bir yerinde Abdülmecid'e dua ediliyor. Fakat bu, herhalde Abdülmecit zamanında yaşamış olan müstensihîn işidir.

rak sıralamıştır. Bu darbimeseller gerek imlâ ve lisan hususiyetleri ve gerekse eskilikleri itibariyle oldukça ehemmiyetlidir. Bu kısımda halktaki kanaatların zamanla nasıl altüst olabileceğini gösteren güzel bir misal var:

Dost ayağa bakar, düşman başa bakar.

Halbuki bu darbimeseli biz bugün:

Düşman ayağa, dost başa bakar

şeklinde kullanıyoruz.

22— Müellifi meçhul: Mecmua türrisail—

Nuruosmaniye Kütüphanesi'nde 5001 numara ile kayıtlı bulunan ve muhtelif risalelerden müteşekkil olan bu eserde de takriben 7-8 yüz kadar darbimesel tespit edilmiştir. Eser 16-26. 20-29 boyunda 273 varaktan müteşekkildir. Darbimeselleri muhtevi olan risale 206 ilâ 211'inci varakları işgal etmektedir. Bu kısımdaki darbimeseller Acemce kısa bir mukaddimeyi müteakip sıvanmışlardır. Fakat alfabe sırasına yalnız ilk harfler nazarı itibara alınarak riayet edildiği için sıralanışta pek intizam gözetilmemiştir. Bundan başka yazı güç okunuyor, darbimesellerin bazıları pek güç anlaşılıyor ve arada tefrik işaretleri de mevcut olmadığı için bunlar bazen birbirine karıştırılıyor. Mamafih iyi okunanları ve bizim bugünkü lehçemize yakın olanları da var:

El içim ağlayan gözden olur.

Açuk ağız aç kalmaz.

Azacık aşum, ağrımaz başum.

Eserin diğer kısımlarındaki Arapça ve Acemce risalelerde muhtelif tarihler tespit

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 17

edilmiştir. Fakat darbimeseller kısmında toplanma tarihine ve toplananın hüviyetine dair bir kayıt mevcut delildir. Buradaki darbimeseller gerek lisan ve gerekse imlâ noktai nazarından pek ziyade şayanı dikkattirler.

23— Teke zade Mehmet Sait: Durûb-ı emsâl-i Türkiye

Mâlî 1312'de Asır Kütüphanesi tarafından neşredilen bu mühim eserde de altı bine yakın darbimesel vesaire tespit edilmiştir. Eser 9x14 boyunda 384 sayfadan ibarettir ve İstanbul'da Kasbar matbaasında basılmıştır. Müellif daha ziyade devrin methine tahsis ettiği mukaddimenin sonlarında darbimeseller için şunu söylüyor:

"Yeknazarda haizi ehemmiyet görülmeyen şu risalenin hâvi olduğu durûb-ı emsal-den her biri ahlâkı beşeriye ve rezâilî tabiiye noktai nazarından bakılır ise birer düsturu ibrettir."

Bu mukaddimenin sonunda (16 Mart 1308) tarihi tespit edilmiştir ki bu tarih darbimesellerin 1308'den evvel toplandığı kanaatini verdiriyor. (Eserin basılış tarihi: 1312) .

Kitaptaki darbimeseller muntazam bir alfabe sırasıyla sıralanmışlardır. Bazı darbi-meseller beyitlerle izah edilmektedir.

Eser, heyeti umumiyesi itibarıyla darbimesellerle uğraşacaklar için çok mühim ve zengin bir mehazdır.

24— İzzet Hamit: Mukayeseli Türkçe ve Fransızca durûb-ı emsal

300'e yakın darbimeselle bunların Fransızca tercümelerini ve bazı mukabillerini ihtiva eden bu küçük, eser 1339-1923'te İkdam matbaasında basılmıştır. Kitap 12x18 boyunda 65 sayfadan müteşekkildir. İçerisinde mukaddime yoktur. Buna mukabil ilk sayfada Şinasi ve Nabi ile Ziya Paşa'nın darbimeseller hakkındaki düşüncelerini ihtiva eden cümlelerle

Atalar sözünü tutmayanı yabana atarlar darbimeseli kaydedilmiştir. Eserdeki darbimesellerin harf sırasıyla sıralanmalarına mukabil birbirine benzeyen fikirleri muhtevi bazı darbimeseller bir araya getirilmiştir. Bir misal:

Çık çık eden nalçadır, iş bitiren akçadır,
Rağbet güzel ile zenginedir,
Parayı veren düdüğü çalar.

25— Ali Emiri Efendi: Durûb-ı emsal

Fatih Millet Kütüphanesi'nde 209, 210, 211 numaralarla kayıtlı bulunan bu üç ciltlik yazma eser Ali Emiri Efendi tarafından son zamanlarda vücuda getirilmiştir. Uç ciltte de tarih tespit edilmediği için darbimesellerin hangi senelerde toplandığını kat'î olarak söylemek imkânsızdır. Ali Emiri Efendi toplandığı darbimeselleri üç tane âdi ticarî hesap deflerine yazmıştır. Birinci cilt 20x28 boyunda 80. ikinci cilt 20x14 boyunda 122, üçüncüsü yine ikincisinin boyunda 121 sayfadan müteşekkildir.

Darbimeseller harf sırasıyla sıralanmış ve her harfe ait olan sözler ayrı ayrı kısımlar halinde numaralanmışlardır. Bunların arasında muhtelif divan şairlerinin darbimesel mahiyetini haiz veya içinde bir darbimesel geçen mısraları bulunduğu gibi tek tük bazı Arabî ve Farisî beyitlere de tesadüf edilmektedir.

Ali Emiri Efendi bu darbimeselleri toplarken Şinasi'nin Durûb-ı emsâl-i Osmani'sinden de istifade etmiş ve bu eserden aldığı darbimesellerin yanına bir (ş) işareti koymuştur.

Eser darbimesellerle uğraşacaklar için iyi bir mehazdır [1].

[1] Aynı kütüphanede 207 numara ile mukayyet bulunan bir (Durûb-ı emsâl-i Osmaniye; Şinasi-Ebüzzîya) kitabının sayfa kenarlarına, kalemle, kitapta mevcut olmayan bir takım darbimeseller ilâve edilmiştir. Yazı, Ali Emiri Efendi'nin yukarıda mevzu bahis eserdeki yazısına çok benziyor.

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 18

26 — Mehmet Asım: Darbimesellerimiz; delâlet ve kıymet-i tarihiye ve ahlâkiyeleri (makale)

Bu makale harbi umumî sonlarında Terbiye encümeni tarafından neşredilen ve "matbaai âmire" de basılan "Terbiye" mecmuasında çıkmıştır [1] .

Makalenin muharriri Vakit gazetesi sahiplerinden Mehmet Asım Bey'dir, Asım B. oldukça mesai sarfını istilzam eden tetkiklerden sonra neşrettiği bu 18 sayfalık yazıda darbimesellerimizin ahlâkî ve içtimaî mahiyetlerini misalleriyle izah etmiştir. Şayanı dikkat fikirleri ihtiva eden bu makalede birçok darbimeseller de tespit edilmiştir ki bunların sayısı 200'e yaklaşmaktadır.

Yazı, darbimesellerimizle uğraşacaklar için oldukça istifadelidir.

27— Tahsin Ömer: Darbimesellerimiz hakkında tahlilî tetkikat

1337-1340'ta İstanbul Evkaf matbaasında basılan bu küçük eserde (14x21 boyunda 16 sayfa) 200'e yakın darbimesel tespit edilmiştir. Eserin yegâne hususiyeti "fenalığı neşr ve terviç eden veya hüsnü ahlâka hadım bulunan" darbimesellerin ayrı ayrı kısımlarda toplanmış olmasıdır. Bu kısımlarda da ayrıca talî taksimler yapılmış ve meselâ fena darbimeseller:

Menfur hotkâmlığa ait olup memleketimizi manen ve maddeten pek ziyade mütezarrir ve perişan etmiş sözler - Hayat hakkında ve bahusus müreffehen yaşamak hususunda kayıtsızlığı emreden sözler - irtikâp ve irtişaya meylettiren sözler... ilh.

Diye 14 kısma ayrıldığı gibi "İyi darbimesellerimiz"de:

Gayretdişliğe ve yekdiğerimizi iyi görmeye davet eden sözler - Mekânımı ahlâk sa-hibi olmağa davet eden sözler - Kimseye ve bahusus nâmertlere serfüru etmemeyi emreden sözler... ilh. gibi 13 kısma ayrılmıştır. Bütün bü kısımlardan hiç

[1] Terbiye: Yıl 1 - No. 1. Kânunusani 133

birinde harf sırasına riayet edilmemiştir. Başta 2,5 sayfalık bir mukaddeme vardır. Müellif burada darbimesellerimizin ahlâkî mahiyetleri hakkında şayanı dikkat mütalâalar yürütmektedir. Bu mukaddimeden birkaç fikri aynen alıyorum:

"... Memleketimizin, iki üç asırdan beri giriftar olduğu felâketlerde hiç şüphe yok idarî, içtimaî, iktisadî âmillerin mühim tesirleri olmakla beraber, milletin ekseriyetini teşkil eden ve hakikî maariften mahrum bulunan sınıfı avamını hatta bir kısım havasını bile sevkü idare edegelmiş olması hasebiyle bir takım darbimesellerimizin bu felâketlere giriftar olmaklığımız hususunda pek büyük tesirâtı olduğu şimdiye kadar nasılsa nazarı dikkatten uzak kalmış bir hakikattir.

"Efradı millet arasında pek ziyade makbul ve müstamel öyle darbimeseller vardır ki bunlar cihanın herhangi bir köşesinde düstur-ı ahlâkî olarak kabul edilmiş olsa o memleket ahâlisini girivei inhitata seri hatvelerle sevk ve isal eder."

"... Muhalifi insaniyet olan sözlerimizin son üç asır zarfındaki tedenniyat ve inhitatımız esnasında zuhur etmiş olduğu istidlâlen anlaşılır. Meselâ:

El için yanma nara, yak çubuğunu bak sefana

darbimeselindeki (çubuk) kelimesinin mevcudiyetinden bu darbimeselin memleketimizde tütün istimalinin başlamasından (yani nihayet 2-3 asır evvel) sonra şüyu bulunduğu anlaşılır."

28— Dr. Fraylıç ve Mühendis Ravlig: Türkmen aşiretleri [1]

1334'te Orhaniye matbaasında basılan

[1] Bu eseri Enver Behnan=Hâbil Âdem B. yazmıştır. Eser tercüme olmadığı gibi yukarıdaki Alman müellif isimleri de uydurulmuştur. Enver Behnan B., Kösemihal zade Ragıp Beye vukubulan bir ifadesinde eserin ciddi tetkiklere müstenit olduğunu ve ismini satış temin edebilmek için gizlediğini söylemiştir.

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 19

bu eser 15x21 boyunda 533 sayfadan müteşekkildir. Eser, "Aşâir ve muhacirin komisyonu neşriyatından"dır ve Türkiye'deki Türkmenlerin içtimaî vaziyetiyle iskânları projesinden bahsetmektedir. Kitabın 268 ilâ 392'inci sayfaları Türkmen halkiyatına tahsis edilmiş, bu meyanda 99 Türkmen darbimeseli ve bu darbimesellere ait bir yığın malûmat ta zikredilmiştir. Fakat bütün bu tafsilâtta haizi ehemmiyet hiç bir nokta mevcut değildir.

29— Ekrem Reşat; Osman Ferit: Nevsâl-i Osmani

Meşrutiyet sıralarında neşredilen bu salnamede de birçok darbimeseller tespit edilmiştir. Bu darbimeseller sayfaların nihayetlerindedir.

Eserin 1325 senesinde çıkan ilk cildini — ve eğer mevcutsa 4'üncü ciltten sonrakilerini — bulmak kabil olamadığı için bizzarure yalnız 2, 3 ve 4'üncü ciltlerinden bahsedeceğim:

2'inci cilt (sene 1326.): 16X24 boyunda 248 sayfadan müteşekkildir. İçerisinde 248 darbimesel (vesair bu mahiyetteki sözler) vardır.

3'üncü cilt (sene 1327): Aynı boyda 268 sayfa. İçerisinde 191 darbimesel.

4'üncü cilt (sene 1328): Aynı boyda 288 sayfa.. içerisinde 174 darbimesel. (Bu son cilttekilerin ekserisini manzum sözler ve darbimesellerle, hikemî beyitler teşkil ediyor.)

30— Hasan Lütfü, Muzaffer Lütfü: Türk atalar sözü (yeni harflerle).

1928'de yerli harflerle neşredilen bu eser 14x20 boyunda 68 sayfadan müteşekkildir. Kitap, Ebüzziya matbaasında tabedilmiş ve İbrahim Hilmî Kütüphanesi tarafından neşredilmiştir. Darbimeselleri tasnif eden zat muallim Muzaffer Lütfü Beydir. Baştaki iki sayfalık mukaddimede mevcut malûmata nazaran darbimeselleri, Muzaffer Beyin babası Ziraat bankası müdürlüğünden

mütekait Hasan Lütfü Bey toplamıştır.

Eser, yeni harflerimizin intikal devresinde halkın az zamanda yazıp okumasını temin edebilmek için tertip edilmiştir. Müellif, mukaddimede diyor ki:

"... Türkçe'de olduğu gibi Fransızca, İngilizce, Arapça vesair lisanlarda da birçok darbimesel vardır. Fakat şuna kaniim ki bunların Türkçe'deki kadar çok, Türkçe'deki kadar ahenki ve manalı olduğunu pek zannetmiyorum."

Eserin muhtevasına gelince: kitapta muntazam olmayan bir harf sırasıyla sıralanmış 1700'e yakın darbimesel mevcuttur.

31— Hüseyin Kâzım Kadri: Büyük Türk lügati

Bütün Türk dillerinin lügatlerini ihtiva etmek üzere yazılan bu eserde de pek çok darbimesel tespit edilmiştir. Lügatin ilk cildi 1927'de, ikincisi de 1928'de Devlet Matbası tarafından tab ve neşredilmiş, fakat lâtin harflerinin kabulü üzerine bu muazzam eser yarıda kalmıştır. (Son kelime: Jiyan).

Her iki ciltte bulunan darbimeseller gerek kemiyet ve gerekse keyfiyet itibarıyla pek zengindir. Bunların arasında bizim Anadolu Türkçesi'nden başka diğer Türk lehçelerine ait darbimesellere de sık sık tesadüf edilmektedir.

32- Kitab-ı delil ül-idrak fi lisân ül-etrak: Moris Viker Havzer [1]

13x21 boyunda 328 sayfadan müteşekkil olan ve "Muharrem 1270"te "Viyana matbaad imparatoriyesinde" basılan bu eserde de 500'e yakın darbimesel tespit edilmiştir.

Eser mahiyeti itibarıyla Osmanlıca'yı oldukça ilerleten ecnebiler için yazılmış bir Türkçe müntehabat kitabından başka bir şey değildir.

[1] Müellifin ismi eserde Arap karfleriyle tespit edilmiş olduğu için bilmeceburiye buraya bu şekilde nakledildi.

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 20

Mukaddimede müellifin de söylediği veçhile eser muhtelif Türkçe yazılardan müteşekkildir ve kitabın başında da 500'e yakın darbimesel mevcuttur. Bu darbimeseller aralarına birer yıldız işareti konularak yan yana sıralanmışlardır.

***

Serlevhasında "Ciddi Osmanî" ismini taşıyan eserin, tercümeleleri muhtevi olan kısmı ayrı bir ciltte olacak. Fakat bu ikinci kısmı hiç bir yerde bulmak kabil olamadı.

33— Dr. Charles Welles: Türkçe'nin sarf ve nahvi

İngilizlere Türkçe'yi öğretmek için yazılan bu gramer kitabında da bazı Türkçe metinlerle beraber 120 kadar darbimesel tespit edilmiştir. Müellif, Bahriye mektebinin sabık hocalarından Dr. Çarls Vels (Charles Vells) tir. Kitap 14x21 boyunda 272 sayfadan müteşekkildir ve 1880'de Londra'da Vayman matbaasında basılmıştır. Darbimeselleri muhtevi olan kısmı 264 ilâ 271'inci sayfaları işgal ediyor. Bu kısımda Arap harfleriyle yazılmış olan darbimesellerimizle beraber bunların lâtin harfleriyle telâffuzları ve İngilizce tercümeleleri de mevcuttur. Darbimesellerin sıralanmasında harf sırasına riayet edilmemiştir.

***

34— Gordlefski: Osmanlı Halk Edebiyatı numuneleri

Rus harfleriyle tespit edilen halk edebiyatımıza ait metinlerle beraber 1495 darbimeseli ve 30 kadar bilmeceyi de ihtiva eden bu zengin münderecatlı eser 1916'da Moskova'da basılmıştır. Kitap 18x27 boyunda 184 sayfadan müteşekkildir. Müellif, baştaki mukaddimede metinleri ve darbimeselleri İstanbul'da topladığını, fakat bunların Anadolu'nun muhtelif şehirlerine mensup zeval ağzından nakledildiğini anlatmaktadır. Yine aynı mukaddimede verilen izahata nazaran darbimeseller için Ahmet Vefik Paşa'nın eserinden de kısmen istifade edilmiş ve dar-

bimesellerdeki bazı mahallî şive farklarının tespitine çalışılmıştır. Darbimeseller kitabın 2 ilâ 68'inci sayfalarını işgal etmektedir. Bunlar, harf sırasına göre değil mahiyetlerine nazaran tasnif edilmişlerdir (Azərbaycan atalar sözü — H. Zeynalı'da olduğu gibi).

Gordlefski'nin tasnif tarzı hakkında fikir vermiş olabilmek için darbimesellerin toplanmış olduğu kısımların serlevhalarını buraya naklediyorum:

I— Ev hayatında insan

Çocuk — erkek — kadın — azayı vücut — fizyolojik ihtiyaçlar — mükâleme — âza noksanları — hastalık, ölüm — ev — ev eşyası — elbise, ayakkabı — tufeylât — mutfak, yemek — açlık — kümes hayvanları — haşerai — kedi — köpek — eşek — at — koyun, keçi — öküz ve inek — deve — bostan — bahçe — ziraat — sürü beslemek — av — hamam — eğlence sarhoşluk — akrabalık — komşular — misafir — yol — yabancılar — dostlar — düşmanlar.

II— İctimai Hayatta İnsan

akıl — seciye — hâkimiyet — kulluk — mahkeme — zengin, fakir — para, zenginlik — ticarî işler — sanat — meşgale — zahmet — işsizlik.

III — Millî hususiyetlerden bahseden darbimeseller.

Türkler — şehirli ve köylülerin seciyeleri — Türkiye'de müslüman cemaatları — ismi haslar — çingeneler — yahudiler — ermeniler — rumlar — ecnebler — Türk coğrafyası — İstanbul hakkında darbime-seller — tarihî hâtıralar.

IV— Dinî hayatta insan

Allah telekkisi — şeytan — akibet — din — hoca — kâfir.

V — insanın tabiatı görüşü. Dünya — astronomi — meteoroloji

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 21

hâdiseler — zamanın taksimatı — arzın teşekkülü — ateş — su — madenlerin hâkimiyeti — nebatların hâkimiyeti — hayvanların hâkimiyeti.

35 — Amedee Jaubert: Grammaire Turke (Türk grameri) [1]

1833'te Paris'te (Fermin Didot freres) matbaasında basılan ve 15x22 boyunda 377 sayfadan müteşekkil olan bu eserde de Fransızca tercümelerde beraber 358 darbimesel tespit edilmiştir. Tasnifle harf sırasına riayet edilmemiştir. Eser, mahiyeti itibarıyla, ecnebilere mahsus bir gramer kitabıdır. Araya müptediler için kolayca anlaşılabilir bazı metinler ve bu arada mevzuubahis darbimeseller konulmuştur. Darbimeselleri muhtevi olan kısım eserin 336 ilâ 377'inci sayfalarının işgal ediyor.

36— Toplayan meçhul: Tabuşmaklar (bilmece) ve her türlü halk arasında ayıtula turban makaller (darbimesel)

1880'de Kazan Kököbin matbaasında basılan bu bilmece ve darbimesel mecmuasını yalnız Türkiyat Enstitüsü'nde bulabildim (Nu: 2766). Eserde 39 bilmece ve 300'e ya-kın darbimesel tespit edilmiştir. Bu sözlerin en şayanı dikkat ciheti — fonetik hususiyetlerden sarfınazar — bazı darbimesellerimize çok benzemelerindedir. Lehçe garp lehçelerine pek ziyade yaklaşıyor.

Kitap fena bir şekilde basılmıştır. 14x21 boyunda 16 sayfadan müteşekkildir.

37— Dr. Ignaz Kunoş: Rumelisch-TürkischöSprichwerter

Türk halkiyatına ait eserleriyle maruf Dr. Kunoş 1906'da Peşte'de çıkan "Keleti Szemle" mecmuasında, Rumeli'de topladığı darbimeselleri kısa bir mukaddimeyle beraber neşretmiştir [2].

[1] Tetkik ettiğim nusha ikinci tabıdır. Eserin mukaddimesinde verilen malûmata nazaran birinci tabı (ki Holderman tarafından vücuda getirilmiştir)

Mecmuanın 66 ilâ 83'üncü sayfalarını işgal eden bu darbimesellerin miktarı 320'ye yaklaşıyor. Darbimeseller harf sırasıyla tasnif edilmişlerdir. Yanlarında Almanca tercümelere de vardır. Dr. Kunoş, bu darbimesellerin ekserisini Bulgaristan Türkleri arasında toplanmıştır.

Mukaddimededen anlaşılacağına nazaran Dr. Kunoş evvelce Aydın ve Bursa havalisinde topladığı darbimeselleri de neşretmiştir. Fakat bibliyografi verilmediği için mezkûr darbimeselleri muhtevi eseri bulmak ve tetkik etmek kabil olamadı.

38— Toplayan meçhul: Hazih ir-risaleti min kelimati Oğuzname el-meşhuru be-atalar sözü

Bu yazma eserin biricik nushası Berlin'dedir [3], Darülfünun Türk lisanı tarihi müderris muavini Cafer oğlu Ahmet B. Berlin'deyken bu eseri istinsah etmiştir. 69 varaktan müteşekkil olan bu nushayı tetkik ettim. Eser darbimesel noktâ nazarından pek ziyade zengindir (1500kadar darbimesel), bu sözlerin mensup olduğu lehçe hakkında kat'î bir hüküm vermek doğru olmasa bile bu lehçeyi garp şubelerinden birine ithal ve meselâ (Dede Korkut)ta geçen Oğuz lehçesinden addetmek mümkündür.

Numune olmak üzere bir iki darbimeseli buraya naklediyorum:

Danışıklı dağ aşar, danışiksiz yolda kalır şaşar.
Alemde eğer ölüm olmasaydı adem adem eti yerdi.

Darbimesellerin toplandığı tarihe dair eserde hiç bir kayıt yok. Müsteşrik Diez bu eserin bir kısmını hatalı olarak neşretmiştir [4].

müellifin ismini muharrer olmaksızın 17-30'da İstanbul'da basılmıştır.

[2] Keleti Szemle (VII evfolyam - 1 Szam-1906)

[3] Berlin Umumî Kütüphanesi yazmaları Pertsch katalogu-cilt; 4, Sayfa: 65, 66, 67. (Eserin tavsifi).

[4] H. F. Diez Denkwürdigkeiten von A-

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 22

39— St. Mladenov: Ein Beitrag zum Türkischen Sprichwörtertschatz (Bulgaristan Türkleri'nin darbimeselleri-makale).

Alman Şark cemiyeti mecmuasında [1] çıkan bu makalede Bulgaristan Türkleri'ne ait 83 darbimesel tercümeleleriyle beraber neşredilmiştir. Darbimeseller 68'inci cildin 687 ilâ 694'üncü sayfaların, işgal ediyor, bunlardaki en mühim hususiyet mahalli şive farklarını tespit etmelerindedir.

40— J. A. Decourdemanche: Mille et un proverbes Turcs

1878'de Paris'te tabi Ernest Leroux tarafından neşredilen bu eserde 1001 Türk darbimeselinin tercümesi mevcuttur. Bu tercümelelerin asılları kitaba konulmamıştır.

Eser 10x16 boyunda 122 sayfadan müteşekkildir. Darbimesel tercümeleleri mahiyetlerine nazaran ayrılarak 11 kısımda toplanılmıştır. Bu kısımlarda da ayrıca tâli taksimat yapılmıştır (Gordlefski'nin yukarıda mevzuubahis eserinde olduğu gibi).

Kitabın nihayetine; Latince, Almanca, Fransızca, İngilizce ve Türkçe yazılmış 14 darbimesel mecmuasından bahis bir de bibliyografi ilave edilmiştir. Bu bibliyografide mevcut Türkçe eserler şunlardır:

Şinasi ve Vacil Efendiler'le Ahmet Vefik Paşa'nın eserleri, bir de:

Emsali, Proverbes Turcs. Constantinople imprimerie impeirale, 1286.

İsimli bir eser. (Bu, Ahmet Mithat Efendi'nin Durub-ı Emsâl-i Türki'si olacak)

41— Deli Lütfi: Hazihî menazırat (Uslu Efendi ile vezirler münazarası - Eşekname)

İstanbul Darülfünun'u Arap Edebiyat mü-

sien-Berlin uns Halle 1816 (Birinci ve ikinci ciltler)
[1] Zeitschrift der Deutsehen Morgen Landischen
Gesellschaft (ZDMG, 68 Band - 1914, Leipzig)

derrisi Dr. Reşer, 1926'da (Orientalistisch II) ismiyle bir eser neşretmişti [2]. Bu eserde muhtelif Türkçe metinler ve bu arada (Hazihî manazırat) serlevhasını taşıyan mizahî bir parça vardır. Dr. Reşer bu küçük metni Berlin Kütüphanesi yazmaları arasında bulmuştur.

Fuat Beyin Hayat'ta neşrettiği tetkikatına nazaran bu parça Fatih devri ulemasından hicrî 899 yahut 900'de ölen "Deli Lütfi" tarafından yazılmıştır ve bu itibarla yazı ve içerisinde bulunan (eşeğe dair darbimeseller" Anadolu Türkçesi'nin XV'inci asrına aittir. Fuat bey, yazının mevzuunu şu şekilde hülâsa etmiştir:

"Uslu Efendi isminde bir müderris Edirne'deki Muradiye Medresesi'nin (Fenari Alisi)ne verileceğini haber alınca koşup vezirlere geliyor; buranın kendisine verilmediğinden şikâyet ediyor, Onun şikâyetlerine vezirler cevap veriyorlar. Bu müderris (Uslu) diye mâruf olup (Uslu) kelimesi ise Sırpça eşek manasına geldiğinden bu münazara baştan başa eşeğe ait tabirler, istilâhlar, latifeler, darbimesellerle o zamanın zevkine göre cidden zarifâne yazılmıştır."

***

Eserdeki darbimesellerin miktarı 30'a yaklaşıyor. Bunların hemen ekserisinde (eşek) kelimesi mevcuttur.

Bu metni ihtiva eden Dr. Reşer'in eseri 16x26 boyunda 43 sayfadan müteşekkildir. 1926'da İstanbul'da basılmıştır. Metin, kitabın 40 ilâ 43'üncü sayfalarını işgal ediyor.

42— Abdülhak Hamit: Sabru Sebat (Tiyatro)

Hâmidin bu eserine dair İsmail Habip Beyin "Türk Teceddüt Edebiyatı Tarihi"nde şöyle bir rivayet var [3]:

[2] Bu eser ve bilhaasa bizi alâkadar eden "Uslu Efendi ile vezirler münazarası" parçası ile muharriri hakkında malûmat almak için bakınız:

Hayat, No: 100 - Deli Lütfi'nin mizahî bir risalesi (makale): Köprülü zade Mehmet Fuat

[3] Türk Teceddüt Edebiyatı Tarihi. S 223.

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 23

"...Hâmit "Macerayı aşk"ından sonra "Sabru sebat"ını neşretti. O zamanın meşâhirinden biri genç Hamid'e bir tiyatro eseri yazmasını, fakat eserde münasebet getirerek kıymetli darbimesellerimizden bazılarını da şuraya buraya serpiştirmesini tavsiye eylemiş, Bu tavsiye ile sırf darbimesellerimizi teşhir etmek gayesiyle kaleme aldığı bu eseri Hâmit, sahibi tavsiyeye ibraz ettiği vakit o zat demiş ki: (Biz sana eserini darbimeselle süsle dedik, halbuki sen eserini darbimeselle doldurmuşun)

Hakikaten; "Sabru sebat"ın hemen her sayfasında darbimesellere rastgelmek mümkündür. Eserden ufak bir parçayı buraya naklediyorum:

"— Gam çekme oğul, gam çekme!.. Su bulanmayınca durulmaz, kıştan sonra bahar olur.. Dağ yürümezse aptal yürür de de tahammül et, kısmetinde ne varsa kaşığında çıkar. Sabr ile koruk helva olur, dut yaprağı atlas. Acele işe şeytan karışır. Firkatin sonu vuslattır. Zahmet çeken rahat bulur. Mihneti kendüye zevk etmedir âlemde hüner! (Saatine bakar) saat dört! seni ben gece bizim eve götürüyüm ilh...

Eserin birinci tabı İstanbul'da Mekteb-i sanayi matbaasında vücuda getirilmiştir. Bu nusha 12x18 boyunda, 148 sayfadan müteşekkildir. Kitapta basım tarihi zikredilmemiştir.,

***

43— Güvâhi: Pendname-i Güvâhi [1]

Bu eserin şimdide kadar bilinen nushaları:

1) Sultan Selimde Hamidiye Kütüphanesi, Lala İsmail Efendi Vakfı, No. 242.

Bu nusha 10,5x15,5 boyunda 72 varaktan müteşekkildir. Her sayfada 14 beyit vardır. Yalnız eserin 10 ilâ 19'uncu varakları kay-

[1] Edebiyat fakültesi asistanlarından Pertev Naili Bey evvelce bu eseri tetkik etmiş ve içerde geçen darbimeselleri de diğer metinlerden tefrik ederek bir araya toplamıştı. Buradaki bibliyografi için mezkûr tetkikten azamî surette istifade edilmiştir.

bolmuştur. Nihayette itmam tarihi şu suretle tespit edilmiştir:

Bu kikab yazıldı mübareki tamam oldu
Cemazil'aharın dördüncü gün cuma günü
962

2) Köprülü zade Mehmet Fuat beyin hususî kütüphanesinde bulunan nusha [2]. "Daha büyük kıt'ada 1236'da eksikleri tamamlanmış"

Bu nushada eksik yoktur. Nihayetteki itmam tarihi şu şekildedir:

Buna zilkadeyi ehli tevarih
Dokuz yüz otuz üçte bile tarih.

3) Fülgel. Viyana Kütüphanesi, Şark yazmaları katalogu, sayfa: 623. (Bu katalogda Pendnâme hakkında tavsifi malûmat da verilmiştir.)

4) Manuscrit Turc de la bibliotheque imperial a Vien Mxt 76. (Bu bibliyografinin nere-den çıkarıldığını anlamak için bakınız: At-sız. Nu: 15, sayfa 54, 1 Nulu haşiye.)

Bu 4 numaralı nushanın, 3 numaradaki nushanın aynı olduğunu zannediyorum.

5) ve 6) Kastamoni mebusu Velet Çelebi Bey tarafından Ankara Maarif Kütüphanesine hediye edilen iki nusha. (Bunlardan biri Güvahi zamanına aittir.)

Esere gelince: İsminden de anlaşılacağı zere Pendnâme — mesnevi şeklinde yazılmış — manzum bir nasihat kitabıdır ve şu fasılları ihtiva etmektedir; Münacat, naat, matlâi destan. Bundan sonra fasıl fasıl arada Arapça meseller zikredilerek hikâyeler, fıkralar mev'izeler sıralanmıştır.

Eser, darbimesel itibarıyla oldukça zengindir (250'den fazla darbimesel ve saire). Darbimesellere bilhassa mev'izelerde tesadüf ediliyor. Fakat bu sözler - vezin zaruretiyle - halk arasında söylenen şekillerinden farklı olarak tespit edilmiştir. Bir iki misal:

Zevâlidur kanatlansa karınca

[2] Bu nushada Pendnâmeden başka (Gurbet-nâme) isimini taşıyan bir mesnevinin 1 sayfalık bir parçası da mevcuttur.

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 24

(Karıncanın kanatlanması zevaline alâmettir.)

Yüzün suyunu yüzünüzden satun al (Edebi edepsizden öğren)

Bulur kande ise çömlek kapağın (Tencere yuvarlandı, kapağını buldu).

Penduâmenin en mühim hususiyeti sadeliğindedir. Halbuki bu eserin yazıldığı 10'uncu asırda dîvan edebiyatının tasannulu ve tekellüflü lisanı kendisini bütün edebî eserlerde kuvvetle hissettirmeğe başlamıştı.

44— Toplayan meçhul: Mecmua-i min nevadir ül-üdeba ve âsâr üz-zürefa

Takriben 1300'den evvel bu isimle ve cüz cüz neşredilen bir müntahabat kitabında da yalnız (elif) harfine ait darbimesellerden bir kısmı neşredilmiştir (Bunların Ahmet Vefik Paşa'nın eserinden alındığını zannediyorum). Eserde basım tarihi ve yeri zikredilmemiştir. Darbimeseller eserin 178 ilâ 192inci sayfalarını işgal ediyor.

Muhtelif zevat tarafından toplanmış gayri matbu darbimeseller.

Halk Bilgisi Derneği Umumî Kâtibi Mehmet Halit Bey de Anadolu'nun muhtelif sahalarında toplanmış ve mahallî şive farklarıyla tespit edilmiş üç bine yakın darbimesel mevcuttur. Bunların (Halk Bilgisi Derneği) tarafından neşredileceği evvelce ilân edilmişti. (Mehmet Halit Beyin Eskişehir civarında topladığı darbimesellerin Halk Bilgisi Mecmuası'nın ikinci cildinde çıkacağı ilân edilmişti. Fakat mecmuanın bu cildi henüz neşredilmemişler).

Türkiyat Enstitüsü asistanlarından Nihâl Bey'de de 8-10 sene evvel İstanbul'da toplanmış bine yakın darbimesel mevcuttur.

Keza Edebiyat Fakültesi Edebiyat zümresinden Niyazi Tevfik Bey'de de yine Anadolu'nun muhtelif sahalarında (Kayseri, Sivas, Yozgat) toplanmış 1500'den fazla darbimesel mevcuttur.

Son zamanlarda (Şirvanşahlar Yurdu) [1] ismiyle bir eser neşreden Zeynel oğlu Cihangir Bey de birçok Azerbaycan darbimeselleri toplamıştır. Bunların (atalar sözü) ismiyle neşredileceği mezkûr eserde ilân edilmiştir.

Kastamoni mebusu Velet Çelebi Bey de pek çok darbimesel toplamıştır. Bu darbimeseller Velet Çelebi'nin henüz tab edilmemiş olan "Türk Dili" atlı büyük lügatinde bulunuyor. Muhterem mebus Vakıt'ta neşrettiği bir makalede Türk münevverlerini darbimesel ve sair halk sözlerini toplamaya davet etmişti [2]. Bu makalede bilvesile "Türk Dili" lügatine de temas edilmiş ve bu eser hakkında malûmat verilmiştir. Makalenin bizi alâkadar eden kısmını buraya naklediyorum:

"Bu sene (Türk dili) atlı lügat kitabımla bütün kış çalışarak baharda hitama erişirdim. Tam kırk sene çalıştığım tahminen elli bin kadar lügat cevherleriyle beraber onun zımında atalar sözü, tâbiratı mahsusa, bazı millî fıkralar tefeül ve teşe'ümler, âdet-ler... ilh. hasılı Türk harsını alâkadar eden bir çok şeyler bilimünasebe zikredildi.

"Her lügati müteaddit membadan tahkik, tasdik ve teyit eyledim. Ekserisine bir atasözü veya şiiri şahit getirdim."

En eski Türk darbimeselleri. [3]

En eski Türk darbimesellerini ihtiva eden eserler şunlardır:

Orhon âbideleri.

Kodeks Komaniküs. (Codex Commanicus

[1] İstanbul Cumhuriyet Kitaphanesi neşriyatından - 1932.

[2] Vakıt: 17 Temmuz 1932, sayı 8. Atalar sözü için bir toplama teşebbüsü.

[3] En eski Türk darbimeselleri hakkında şu yazıyı okuyunuz:

Hirth Anniversary Volume. Fritz Hommel: Zu den Attürkischen sprichwörter. (Sayfa: 182-193).

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 25

Kutadgu bilik
Hibe tül - hakayık
Divan-ı lügat it-Türk

Bu eserlerden yalnız Orhon âbidelerinde ve Divan-ı lügat üt - Türk'te mevcut darbimeseller üzerinde çalışılmıştır.

Orhun âbidelerinde mevcut darbimeseller hakkındaki yegâne Türkçe yazı Darülfünun Türk lisanı tarihî müderris muavini Cafer Oğlu Ahmet Bey tarafından yazılmıştır [1].

Divan-ı lügat it-Türk'e gelince: Türk lisanı tarihinin en kıymetli me hazlarından biri olan bu eser darbimesel itibarıyla da pek zengindir. Bu atasözleri Darülfünun sabık Türk lisanı tarihi müderrisi Necip Asım B. tarafından eserdeki diğer metinlerden tefrik edilerek "Eski savlar" ismiyle neşredilmiştir. Şimdi bu eserden bahsedeceğim:

45— Necip Asım: Eski savlar

Edebiyat Fakültesi mecmualarında (yıl:2 sayı: 2,4,5, 6; 1922-1923) neşrolunduktan sonra ayrıca kitap halinde de çıkan bu eserin muhteviyatı kamilen eski Türk darbimesellerinden ibarettir. Halkiyatımızın nasıl bir tekâmül seyri gösterdiğini bilmek için mutlaka bu eserdeki savlarla bugün kullandığımız darbimeselleri karşılaştırmak, lisanî, edebi ve ahlâkî unsurları tetkik etmek lâzımdır. Bu karşılaştırma neticesinde bugün halkın dilinde yaşayan bazı darbimesellerimizin ne kadar uzun bir hayata malik olduğu anlaşılır. Necip Asım Beyin "Sav" namını verdiği bu darbimeseller kâmilen "Divan-ı lügat it-Türk"ten alınmıştır.

Eser 15x23 boyunda 59 sayfadan ibarettir. 1343'te İstanbul Evkaf matbaasında basılmıştır. İçerisinde 290 darbimesel ve saire vardır. Bu sözler "Divan-ı lügat it-Türk"te buldukları sayfaların sırasına göre tasnif edildikleri için eserde bittabi hurufu heca sırasına riyaet edilmemiştir. Bundan başka bu savların imlaları da "Divan-ı lügat it-Türk" tekinden farklıdır.

[1] Halk bilgisi haberleri mecmuası. Yıl: 1, Sayı: 3. "Orhon âbidelerinde atalar sözü - Caferoğlu Ahmet (makale).

Başta, müellifin 3 sayfalık şayanı dikkat bir mukaddemesi vardır. Bu mukaddimeden anlaşıldığına göre:

Sav, darbimesel demektir. Bu kelime ta eski Türkler'den Osmanlıların mebdeline kadar kullanılmış ve bil'ahara unutulmuştur. Mahmudu Kâşgarî, bu lügati, kitabının birçok yerlerinde tekrar ile Arapça'daki eser, haber, mesel mukabili olduğunu tasrih eder.

Esere gelince: "Eski savlar" Mahmudu Kâşgarî'nin "Divan-ı lügat it-Türk"ünden çıkarılan 290 darbimesel ve bu mahiyetteki diğer sözlerle bunların şerhlerini ve bazılarının bugünkü mukabillerini ihtiva etmektedir. "Divan-ı lügat it-Türk"ün hicrî 466'da (yani bundan 9 asır evvel) yazılmış bir eser olduğu düşünülürse bu savların eksikliği meydana çıkar. Necip Asım bey bunların ve dolayısıyla Türk edebiyatının 20 asırlık bir kıdeme malik olduğunu söylemekte ve bu fikrinin boş bir dava olamayacağını anlatmaktadır.

Savlar hakkında bir fikir vermiş olabilmek için bir ikisini buraya naklediyorum:

Endek uma evliğini ağırlar
Ahmak misafir ev sahibini ağırlar

Nice tik biçek erse öz sapın yonumas (Ne kadar keskin bıçak olsa kendi sapını yontmaz.

Bir karga birle kış kelmes
Bir karga ile kış gelmem.

Haşiye: Son günlerde Ahmet Mithat Efendi'nin "Durûb-ı emsâl-i Türki"sinden matbu kapaklı bir nusha buldum. Buradaki kayıttan eserin 1288'de (Matbaai âmire) basıldığı anlaşılıyor. (Bu eserden bahseden yazı Atsız'ın 12 numaralı nushasında çıkmıştı (S: 296). Bu yazı tertip hatası yüzünden karışmıştır. Ahmet Mithat Efendi'nin eseri 1288-de, bunun Londra-Davis tab'ı hicrî 1295'te çıkmıştır. Lütfen tashih ediniz.

Adnan Cahit
Edebiyat Zümresi Talebesinden

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 26

SAYIMBİLİK:

TÜRK CUMHURİYETLERİ NÜFUSU

Kırım Cumhuriyeti

Kırım 26,140 kilometre murabbaı mesahaya malik olup "Urkapı" berzahı ile şimale bağlı bir yarım adadır. Türklerin at oynatıp muntazam devlet kurdukları en eski ülkelerden biridir. Gök Türkler'le Bizans Devleti arasındaki münasebatta, Bizanslılar kalleslik gösterince ceza olmak üzere Türkler burayı zaptetmişlerdi. Bugün Kırım Cumhuriyeti'ne 250,000 kadar Türk vardır. Fakat buranın Türkleri muhtelif vesilelerle iç Rusya'ya sürülmekte ve yerlerine birçok Türk olmayan unsurlar, bilhassa yahudiler getirilmektedir.

Tannu-Tuba Cumhuriyeti

Cihan harbi yıllarına kadar Çin'in Moğolistan kısmına dahil olan Uranha ülkesi umumî harp sırasında Rusya tarafından ilhak edilmişti, Bolşeviklerde çar hükümetinin mirasını elden çıkarmak istemediler. Burada Tannu-Tuba Cumhuriyeti'ni teşkil ederek Rusya'nın bir kısmı haline ifrag eltiler. Bu cumhuriyetin ahali hep Türklere dir. Yabancı unsur olan Ruslar % 1'den daha azdır. Tunnu-Tuba Türkleri (Urenha ve Soyutlar) hep Şaman dahilinde olup 50.000 kadar nüfusdurlar.

Yakutistan

Sabık Yakotsk vilâyetinden ibaret olan saha bugün "Muhtar Yakut Ülkesi" tesmiye olunur. Resmen Hıristiyan sayıldıkları halde Şaman dinindedirler. Yakutlar kendilerini "Saka" (Saxa) derler ve vaktiyle cenuptan geldiklerini rivayet ederler. Bu da bunların Kunlar'dan önce Türkistan'a hâkim olan es-

ki Sakalar neslinden geldiğini gösterse gerekir. Yakutlar bu ülke ahalesinin % 80'ini teşkil ederler Nüfusları 1917 sayımına göre 220.040 kişidir.

Hakas Ülkesi

Abakan nehri havzasındaki Şamani Türklerin bulunduğu saha "Hakas Muhtar Ülkesi" adıyla bir muhtar vilâyet olarak ilân edilmiştir. Bunlar kendi ülkelerine "Hakas" (Xaqas) adını Çin membarlarında zikri geçen "Xaqas" (Kırgız) adını takliden vermişlerdir. Bu ülkedeki Türkler şunlardır:

Sagaylar	3.019
Kaçlar	11.979
Bilterler	7.959
Koyballar	1.015
Hepsi	32.962

Oyrat Muhtar Ülkesi

Altay Türkleri (asıl Altay Dağlarında bulunanlar) Şaman dininden olup 19'uncu asırda Rus kilisesinin tazyiki ile resmen hıristiyan sayılmışlardır. "Katun" nehrinin havzasında Sovyet hükümetinin hâkimiyetinden sonra bir millî muhtar ülke teşekkül etti. Buradaki Türklerin istiklâl devri Oyrat hâkimiyeti devri hatıralarıyla karışmış olduğundan muhtar ülkeye Oyrat Cumhuriyeti adı verildi. An'aneye göre Rus mezaliminden kurtaracak olan hakanın "Oyrat Han" olacağını söylenmesi de buna sebep olmuştur. Altay Türkleri Türk kavimlerinin büyük tarihî vukuatına iştirak etmeden daima kenarda kalan boylardan teşekkül etmiş olduğundan eski din ve an'aneleri saklamışlar ve

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 27

inkışaf edememişlerdir. Bunlarla beraber Rus mezalimine karşı burada daimî bir düşmanlık duygusu yaşamıştır. Oyrat Muhtar Ülkesi'nde ekseriyet Şamani Türklerden ibarettir. "Altay Kişi", "Telengit" ve "Teleüt" (= Tüles)lerle beraber nüfusları 45000 kadardır.

Tataristan

Tataristan Cumhuriyeti sabık Kazan vilâyetinin üçte ikisinden, Ufa, Şamara, Sembir ve Vyatka vilâyetlerine tâbi kazaların birer kısmından teşkil olunmuştur. Baş şehri Kazan şehridir. Mesahası 51.240 kilometre murabbaidir. Bütün nüfusu 2.891.799 kişidir. Cumhuriyetteki ahalinin milliyet itibarıyla taksimi şöyledir:

Kazan Türkleri	%51,1
Çuvaş Türkleri	% 4,7
Ruslar	% 40,9
Fin kavimleri	% 2,1
Avrupalı milletler	% 1,2

Tataristan Cumhuriyeti'nin şehirlerinde ekseriyet bilâ istisna Ruslara aittir. Cumhu-riyetin merkezi olan Kazan şehrinde Türk unsuru ahalinin ancak %20'sini teşkil eder.

Çuvaş Muhtar Ülkesi

Eski Bulgar Türklerinin torunları olan Çuvaş Türkleri öteki Türklerin dillerine pek uzak olan bir lehçe ile konuşurlar, Çuvaş Cumhuriyeti'nde Çuvaşlar ahalinin % 40'ını teşkil ederler. Nüfusları 1.117.403 kişidir.

Azerbaycan Cumhuriyeti

Azerbaycan Cumhuriyeti Maverayı Kafkas'ın şarkî kısmını teşkil eder. Şimalde Dağıstan dağları, cenupta Aras Nehri ile Karadağ'ın etekleri ve Lengeran Dağları, garpta Gürcistan ile Gökçe sahilleri, şarkta Hazar deniziyle çevrilidir. Mesahası 92.160 kilometre murabbaidir. 1897 nüfus sayımında Azerbaycan Türkleri 1.506.540 kişi idiler. 1924 sayımında ise 1.706.570'e

çıkıştılar. Azerbaycan Cumhuriyetinin bütün nüfusu ise iki buçuk milyon sayılmaktadır ve milliyetçe şöyle taksim olunmaktadır:

Türk	% 70
Ermeni	% 20
Rus	% 10

Fakat bu hesap 1924 sayımına göredir. O yıllardan itibaren müthiş bir surette Ruslaştırılmakta olduğundan Türk unsurunun yüzdesi eksilmektedir.

Abdülkadir

Menfi Propagandalar

Şu son iki hafta zarfında gazetelerde yapılan kongreler hakkındaki neşriyatı hakikî ve temiz kanlı bir Türk'ün hayret ve esfle karşılamaması imkânı yoktur.

Türk'e ve Türklüğe yarayacak her hangi bir bahiste daima tenkitlere, münakaşalara boğulan matbuat âlemi, her nedense bu gibi bahislerde ve bilhassa bu neşriyatta muhalif fikirlere, itiraz ve tenkitlere hedef olmak söyle dursun bilâkis tasvip ve takdir alkışı toplamış ve toplamaktadır.

***

Türk gencini; genç Türk neslini ayırdığı asil ve öz Türelerine döndürmek, onları yeni bir Türklük mefkuresi ile yürütmek için çalışılması lâzım geldiği yerde yurdun içine ve nüvesine yarın için zehirli filizler verecek olan fesat tohumları karıştırmak moda oluyor ve bütün bunlar Sanki bir hareket, bir yenilik ve bir ibda telâkki ediliyor.

Halbuki: bir "Turan cemiyeti", bir "Türkler mahfili", bir "kızıl elma muhipleri cemiyeti" gibi yapılması cidden ve muhakkak hayırlı olacak mefkure yaratışlarına herkes uzaktır. Bunu hatıra getirmeyiz ve getirselere bile ya gülünç, ya çocukça, yahut da derhal birkaç katil kalemin acı istihzaları içinde ölümeh-

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 28

kûm bir halde bırakılır. İşte teşekkülünü pek ümitle karşıladığımız: "Kitap Sevenler Cemiyeti".. Bu sözlere pek feci bir misal olarak daha pek yakın bir mazide can çekişiyordu.

Biz onu; genç Türk nesline okumak aşkını vererek asıl maksadına doğru geniş bir yol açmakta görürken bir sürü tenkidat bir sürü muarız münakaşaları karşısında bir balon gibi söndü. Bin bir müşkülâta maruz bırakılan bu çok güzel teşekkül; teşekkülü ile beraber bir nam bıraktı o kadar.

Çünkü: bu cemiyet memleket namına hayırlı bir iş görecekti... Veya görecek mahiyette bulunuyordu. Böyle bir suça sahip olmak elbette yaşamamak için ölüme müstahak olmak demektir.

Fakat diğer taraftan memleketin ve hükümetin kanunlarına, Türklüğe ve Türk'ün millî menafiine mugayir olan fikirler; en yasak olduğu bir zamanda bile; idealize edilmek için çok müsait ve geniş sahalar bulmakta hiç güçlük çekmedi ve halâ da çekmemektedir.

Bir soysuz çıkıp bolşevizmi ve komünizmi memlekette sür'atle neşre başladı. Birçok gencimizi, binlerce Türk dimağını zehirlemek istedi. Yüzlerce genç bunun kurbanı ve mahkûmu olarak hapisanelere döküldü. Buna rağmen yine bir sürü neşriyat; kitap halinde, roman halinde, mecmua halinde, tetkik ve müşahade eseri şeklinde yine aynı propagandayı yapmaktan bir an hali kalmıyor.

Çünkü bunlar hiç bir fikrî münakaşaya hiç bir ciddî muhalefete maruz kalmadıkları gibi... yabancı bir fikir; Avrupa'yı taklit, mikroplu bir ecnebiperestlik olduğu için de herkese heyecan ve alâka vermektedir.

Her zaman söylediğimiz ve yine de tekrar edeceğimiz gibi bütün bu alâkayı uyandıran saik — bir memnuiyetin verdiği garip ihtiraslar olmakla beraber — en ziyade mefkûreye ve ideale susayan gençliğe ancak bu gibi

zararlı ve mikroplu propagandalarla menfi fikirlerden başka hiç bir şey verilmemiş olmasıdır.

İşte bu aksi ve muhalif hareketlerden biri de bir iki haftadan beri gazetelerimizde apâsikâr yapılmakta iken yine hiç bir itirazın vuku bulmadığını görerek Türklük namına azap çekiyoruz.

Millî hudutlar dahilinde memleket menafiine dokunabilecek herhangi bir cemiyetin vücuduna müsaade etmemek kanunlaşmış bir madde halinde iken (Mason Cemiyeti) namıyla ve muhtelif memleketlerin, hükümetlerin maşırkı âzamları huzuruyla kongreler aktedilmekte olduğunu söyleyen gazetelerimiz, sanki cumhuriyete pek nafi bir teşekkülden veya içtimadan bahseder gibi sitayiş ve poh poh gösteriyorlar.

İnsanîyetçiliği bir mefkure ittihaz eden bu cemiyet tetkik edilirse hakikî mânasıyla bolşevizm ve kommünizmi doğuran asıl yılanın başı bu asırlık teşekkül olduğu anlaşılır. Esasi maddelerinde milliyeti, bir tarafa bırakarak umumî kardeşlik ve tesanüt fikrini mühim bir düstur edinmiş olan böyle bir cemiyete; bilhassa bizim gibi; millî varlığı için çalışan, millî bir gaye için yaşayan milletler arasında nasıl yer verilebilir.

Hükümetimizin bu müsaadesini bazı noktalardan kabul etsek bile; gazetelerin böyle hararetle neşriyat ile; gençlerimizi teccüssü ve alâkaya sevk ederek yeni bir akıntının mühlik cerayanına kaptırmak için bu kadar âmil ve müşevvik olmaları ne dereceye kadar doğrudur bilemiyoruz.

Biz bunun şiddetle muhalifi bulunduğumuz için ve Türklüğe pek acı hâdiselerle zararı dokunacağını burada söylerken düşüncelerimizde ne gibi noktalar bulunduğunu ve en ziyade mühim olanını da göstermek isteriz.

Her zaman olduğu gibi; müthiş bir İngiliz casusu tanınan (Lavrens) günün birinde Türkiye'ye gelse. Muhakkaktır ki zabıtaca hemen takip edilecektir. Ve bu insanîyet düşmanını yakalatmak; (Mustafa

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 29

Sagir) gibi ipe çekilmesine yardım etmek her Türke'de bir borç olacaktır. Fakat bütün bu gayrete mukabil; kendi maddeleri ve mahfil muhadeneti mucibince "Mason Cemiyeti" de onu himaye edecek, saklayacaktır. Çünkü (Lavrens) masondur. Nasıl Entellicens teşkilâtının en mühim bir rüknü ise masonluğun da en faal bir uzvudur. Tabii böyle bir adamı himaye etmek cemiyete büyük bir hizmet; lâkin Türklüğe ihanettir. Bunun aksi ise memlekete hizmet, masonluğa ihanet olur.

Halbuki her iki ihanetin de cezası ancak "ölüm" ile mümkün görülüyor.

Buna nazarı dikkati celp ederek her Türk'ten soruyoruz:

— Böyle bir hadise vukuunda Türk masonları cemiyeti ve maşrıki âzamı ne yapacaklardır.

(Lavrens) imi feda edecekler... Vatan-

Dâniş Remzi

Kurtarılamayan Şaheser

Genç şair siyah meşin ciltli ufak bir kitabı havaya kaldırarak bağırdı:

"Bundan daha yüksekini mevcut olduğunu söyleyemez, sevgilim benim eserimden daha güzelini okuduğunu iddia edemez ya?"

Gözlerinde erimiş bir madenin lüzucî parlaklığı ve yanık yüzünde bir ekme kabuğunun kırmızımtrak donukluğu vardı. Zemin ayaklarının altından itiyormuş, yahut gök yüzü kendisini çekiyormuş gibi yukarıya uzanıyor, vücudunu insanlıktan tecrit eden bir buğu, harekâtına semavîlere mahsus sarhoşluğu veriyordu.

Çimenler üzerinde uçuşan beyaz kâğıtlar — ki bunlar elindeki şaheserin müsveddeleri idi — yüzüne sisten halkedilmiş küçük kuşlar gibi dokunup geçiyor

lar ve sonra bahçedeki beyaz güllerin kan rengi karanfillerin ve bıçak gibi keskin kokulu sardunyalardan yaşmaklı bir kadına benzeyen zambakların, ince sakları üzerinde aevli bir meş'aleyî hatırlatan lâlelerin ve rengârenk maskeleriyle Yunanı kadîm aktörlerini andıran hercai menekşelerin üstüne konuyorlardı...

Ve genç şair gülüyordu... Yüzünün hiç bir hattını değiştirmeyen fakat bir nehir coşkunluğuyla dökülen bir gülüş esmer yanaklarına yayılıyordu.

Çünkü o bugün şaheserini bitirmişti.

Siyah meşin ciltli kitabın sayfalarına bakarak haykırdı:

"Artık hiç kimse benden yüksek değildir... Homer veya başkası!.. Ben bunlara da tepeden bakıyorum ve sevgilim benden daha iyi yazarları gösteremeyecek!.. ancak herkesten yüksek şeyler yaratırsam beni seveceğini söylemişti. İşte, benden evvel gelenlerin ve benden sonra gelecek olanların yetişemeyecekleri irtifaa kadar çıktım.. Ve yalnız kendisi için yazdığım bu kitabı ona verdiğim zaman oda benim için sakladığı kalbini verecek!"

***

Kitabın sayfalarından gözlerini ayırmayarak yürüdü, ıslak çimenleri çiğneyerek ve ayağının altında ezilen menekşelere dikkat etmeyerek iki tarafı mermer sütunlu bir kapıdan içeri girdi.

Ve şaheserini ceketinin düğmeleri saf altından, kunduralarının tokası Seylân incisinden olan bir uşakla sevgilisine yolladı.

***

Tam sekiz sene evveldi o zaman genç şairin şakaklarında şimdiki gibi beyaz

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 30

teller ve gözlerinin kenarında yorgunluk çizgileri yoktu. Yüzünün derisi beyaz bir güle ve dudakları kırmızı bir güle benzerdi.

Ve memleketin kadınları onun şiirlerini nihayetsiz bir baygınlık ve şehvetle okurlardı. Ve bu esnada gözlerinin önüne mısraları gibi tatlı ve narin endam ile genç şair gelirdi.

Fakat hüsnünün derecesi insan güzelliği hudutlarını aşan bir genç kız vardı ki bunlara istihfafla dudaklarını bükme garabetinde bulunuyordu.

Ve genç şair, yazıları karşısında kendinden geçmeyen bu fevkalâde kızı seviyordu.

"Sevgilim! diyordu, mısralarım ki Hind'in ipekleri kadar ince dokunmuş ve İran'ın nadide halıları gibi mahirane renklerle süslenmiştir, niçin senin kalbini heyecana getiremiyorlar? Geceyi terennüm eden şarkılarım sana kendi gözlerini ve tulûu tarif eden neşidelerim sana dudaklarının rengini hatırlatmıyor mu? Dalgalara ait şiirlerimde perişan saçlarının tellerine rast gelmiyor musun?"

"Belki böyle olabilir, diye genç kız cevap verirdi, belki böyle olabilir genç şair; fakat benim seni sevmem için daha başka şeyler yazabilmen lâzımdır. Bana tanımadığım şeylerden, saklı güzellikler ve hakikatlerden bahsedebilir misin ve bana bunları herkesten daha güzel olarak yazacak kudreti kendinde buluyor musun?"

Güzel yazıyorsun ey şair, derin ve aza-metlisin, fakat "Fuzûlî" daha derin ve "Göte" daha muazzam değil mi idi?

Söyle! ihtiras ve çılgınlıkta "Şekispir"i tehekküm ve ıstırapta "Dante" yi geçebilir misin ?"

Ve genç şair anlıyordu ki bu, büsbütün başka bir mahlûktur.. Kadınları hayran eden, çeken şeylerin buna tesiri yok.. Çünkü bu kızın gözleri baktığı şeyleri görüyordu ve sınırlarında hissetmek, kafasında düşünmek kabiliyeti vardı. Ve genç şair cevap verdi: "İçimdeki ateş, herkesin ısınmak için

bana sokulmasına kâfi idi. Ben de onu üfleyip çoğaltmak, orada bir yangın yapmak ihtiyacını duymuyordum. Lâkin ey sevgilim, görüyorum ki bu, kıvılcımlarını senin kalbine sıçratamayacak kadar fersizmiş.

***

Fakat bunu yanar dağ yapacak kudret bile bende var. Sana, söylediklerini aratmayacak eserleri getireceğim sevgilim ve o zaman kalbini bana vereceksin."

"Ve o zaman kalbimi sen alacaksın!.."

Genç şair bir ay şehrin etrafındaki ormanları dolaştı; ki orada yerlere kadar uzanan dalların pembe dudaklı çapkın gelinciklerden, sarışın ve hayalperest papatyalardan aldığı gürültüsüz öpücüklerle yalnız sinsi sinsi yürüyen yaban kedileri ile daima koşan muhteriz karacalar mani oluyorlardı.

Ve bir ay geniş nehirlerin üzerinde kayıkla dolaştı, ki orada boyalı teknelerinde ağlarını temizleyen ihtiyarlar, tatlı sesli su perilerinin toy balıkçıları bataklık sazlarının içine nasıl cezbettiğine dair acıklı türküler söylerlerdi ve geceleri küçük balıklar "ay"ın nehre avuç avuç serptiği gümüş kırıntılarını toplamak için suyun üstünde sıçrarlardı.

***

Ve bir ay, geceleri şehrin içerisinde gezerek birbirinin göğsünde uyuyan çiftleri, sokaklarda bir tek gölge halinde dolaşan sevdalıları gördü. Korulardaki sık ağaçların altını ve alçak duvarlı bahçelerde ay ziyasının giremediği karanlık köşeleri gözetleyerek nihayetsiz sevda monologlarını veya kıskanç âşıkların yeis dolu şikâyetlerini dinledi.

Ve üç ay sonra gümüş bir kalemle gümüş ciltli bir deftere kaydettiği şiirleri sevgilisine yolladı.

Fakat bu defter zehirli dikenlerle yazılmış gibi acı satırları taşıyan bir cevapla geri geldi. Genç kız:

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 31

"Heyhat zavallı şairim!" diyordu, şiirlerin zengin ve ihtiyar çiftlik sahibinin kızını ağlatacak, valinin mağrur yeğenine önünde diz çöktürecek kadar güzeldir. Sokaktan geçtiğin zaman kadınlar pencerelerden eskisinden daha ziyade sarkacaklar, ihtimal mini mini ipek mendillerini de — tabii dalgınlıkla — ayaklarının dibine düşüreceklerdir. Fakat bütün bunlar beni sana yaklaştıрмаğa kâfi değil...

"Gerçi gördüğün ve yazdığın şeyler fevkalâdedir, lâkin bende seninle beraber olsaydım onları aynı şekilde görecek değil mi idim? Hangi şey bana bilmediklerimden bahsetti?. Belki şiirlerin bizzat hayat kadar tesirli ve tatlı yazılmıştı, saf ve ipekle dolu idiler, fakat söyle "Horas" senden kat kat müessir ve tatlı değil mi idi? İlahî Virjil kadar temiz ve hayırhah olmak elinden geliyor mu?"

Genç şair nihayetsiz hicırıklarla minderlerin üstüne atıldı, yüzü koyun kapanarak ağlıyor, ağlıyordu. Hayatlarında hiç sevmemiş olanların tahayyül edemeyecekleri bir acı onu boğuyor, sanki gür alevli bir meş'ale göğsünün içerisinde dolaşarak kaburgalarını yatıyormuş gibi kıvranıyordu. Kendini tutmak isteyerek beyaz dişlerini mor kadife yastıklara geçirdi.

Göğsünü sarsan bir sesle kesik kesik: "Yazacağım sevgilim, dedi. Sana istediklerini yazacağım!"

Ve genç şair altı ay memleketin bütün büyük feylesoflarını, şairlerini dolaştı. Şehrin birinde uzun, siyah sakallı ve tepeleri çıplak feylesoflar eskimiş cüppelerinin geniş kollarını sallayarak ona "Aristo"dan, "Epikür" den veya "İbni Rüş'ten bahsettiler.

Ve gözlerinde başka bir aleme bakmaktan hasıl olan şayanı hürmet mahmurlukla — ki genç şair bunu evvelâ açlıktan zannetmişti — ruhun ebediliğinden ve istihalelerinden, fanî olan eşyanın müebbet olan hayata ve fani olan hayatın müebbet

olan eşyaya karşı vaziyetlerinden ve — kendilerinin buldukları— hakikati mutlaka-ya vusul felsefesinden, hayat ezeli ve felsefinin lezzet ve feragati ile dünyevî hayatın ve zevklerin süfliyetinden — ta belediye reisinin verdiği mükellef ziyafete geç kalmamak için bu asil mükâlemeyi kesinceye kadar — kemali cuşişle bahsettiler.

Ve diğer bir şehirde, gür beyaz kaşlı, damarlı elli, meşhur hayatiyat âlimleri genç şaire karıncaların öğleden evvelki ve öğleden sonraki yaşayışları hakkında yeni nazariyeler ve tahminleri ihtiva eden yirmi muazzam ciltlik kitaplarını hediye ettiler...

Ve mütevazı bir evde ispartakârî bir masanın başında toplanan beyaz ve nazik elli, ince yüzlü, parlak ve uzun saçlı sihir-kâr şairler — muhayyelenin inkişafına ziyadesile yardım eden — bir kâğıt oyunuyla meşgul olurlarken şirden, san'atten ve bilhassa bediden bahsettiler...

Ve ona daha fazla alâka göstermek isteyerek önlerindeki küçük meblâğı bitiriveren bu kâmil ebedîlerden bazıları, odaya hülyalı bir loşluk veren sönük kandilin ziyasında derin ve rengârenk şiirlerini okudular.

Ve keskin rayihalı portakal bahçelerinde erguvan renkli tüller arasında mehtabın renklerini aksettiren firuze yüzükler, aynüşşems taşından küpelerle dolaşan ve küçük bir kuşa benzeyen başlarını şairin ipek harmanisi arasına saklayan maşukaları; veya muazzam bir gece şenliğine lâhur şalından sarıkları, zebercet saplı asalarıyla gümüş bilezikli zenci köleler arasında gelen ve Firdevsî'yi gıptaya düşürecek ilâhî cenk kasidelerini tebessümle dinleyen uzun bıyıklı heybetli sultanları onun taze muhayyalesinde yaşattılar.

Ve genç şair altı ay memleketin velût ve bakir san'atkârları arasında seyahat etti. Köyün birinde geniş yapraklı çınarların altında, ratıp kokulu hasırlara oturarak tepelerindeki saçları kazınmış buru-

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 32

şuk yüzlü ihtiyat saz şairlerini dinledi. Ve onlar buna öyle kahramanları terennüm ettiler ki, zürafalar gibi koşan beyaz atlarıyla bir akbaba sürüsü halinde şehire iniyorlar ve korkudan ovalara kaçan ahali arasından ince vücutlu, pembe topuklu kızları beygirlerinin üstüne alarak kaçıyorlardı...

Ve öyle babayığitlerden bahsettiler ki ormanlarda bîr kaplan gibi hüküm sürüyorlar ve kendilerine uykuda bir baskın veren yirmi tane düşmana hiç bir silâhın tesir etmediği devâsâ vücutlarıyla saldırarak onları sansarın önündeki civcivler gibi dağıtıyorlardı...

Ve başka bir köyde deniz kenarındaki isli duvarlı gemici kahvesinde küçük boylu, seyrek bıyıklı bir âşık elindeki mini mini kemence ile bin bir türlü korkunç ve hayret verici deniz maceralarını haykırıyordu...

Ve genç şairin gözünün önünde tek yelkenli bir taka ile muazzam kamyonlara hücum eden sahildeki kasabaları dehşet içinde bırakan iri palalı, çıplak kollu kabadayılar; veya alçak küpeşteli alamanalar aykırısıren cırnıklarla açık denizlere uzanarak mücevherat ve esir yüklü tüccar gemilerini soyan gözü yılmaz korsanlar resmi geçit yapıyorlardı.

Ve o, bu basit çalgıların belki cırıltıdan fark edilemeyecek olan nağmelerinde herhalde derin bir şeyler bulunması lâzım geldiğini hissediyordu...

Ve genç şair altı ay memleketin bütün şehirlerini dolaştı, ve orada ağlayanları ve gülenleri gördü.

Büyük bir konağın geniş salonunda raks ve kahkahadan yorulup terleyenler serin şerbetlere, buzlu meyvelere koşarken, kristal pencerelerden dışarı süzülen ışıқта, soğuktan donan ayaklarını avuç avuç karla ovmaya çalışan ihtiyarları gördü...

Kucağında taşıdığı aç çocuğu yaşatmak için avare sarhoşların arkasından koşan kadınları; karnında taşıdığı günahsız çocuğu öldürmek için vücudu tabiplerin

cebine beyaz alevli inci salkımları koyan kadınları gördü...

Kardan ve rüzgârdan muhafaza eden bir dükkân kepengi altında, başını bir köpeğin sırtına dayayarak uyuyanları; ve güzel ısınmış odalarda, Çin ipeği örtülü yataklarda nıkrıs ağrılılarıyla kıvranarak uyuyamayanları gördü...

Aptalların tahakkümüne bigünahların tecziyesine, faziletin sükûtuna ve ihtirasların gürültüsüne, ehli hikmetin tahkir edildiğine ve nadanların alkışlandığına şahit oldu.

Ve tam bir buçuk sene sonra, altın bir kalemle altın ciltli bir deftere kaydettiği bu şiirleri sevgilisine yolladı.

Fakat bu defter, bir Arap hançeri ile yazılmış gibi keskin satırları taşıyan bir cevapla geri geldi. Genç kız:

"Hayret ey genç şair!" diyordu, "öyle güzel şeyler yazıyorsun ki asırlardan beri sahipsiz duran san'atkârlık tacı senin başını süslemek için herhalde acele edecektir.

"Ve hükümdarlar sana nihayetsiz şereflerin erguvan renkli maşlahını giydirmek için saraylarının geniş bahçelerinde muhteşem ziyafetler tertip edeceklerdir.

"Halbuki ben yine senden uzak kalacağım.

"Felsefelerini, ey şair, en ari dimağları bağlayacak kadar kuvvetli ve güzel lâflarla dolu olan felsefelerini senden evel Eflâtun ve daha birçokları kandırıcı bir belâgatle ve fazlasıyla tekrar etmediler mi?

"Cenk ve hamaset destanların o kadar tesirlidir ki. Çin'in bilâ fasıla uyuyan afyon keşlerle Hind'in senelerden beri hareket etmeyen fakirlerini "Priyam"ın kahraman milleti veya "Rüstem"ın korkusuz arkadaşları gibi azgın dövüslere, şanlı yiğitliklere sevkedebilir.

Fakat bu vadide "Homer"ın senden daha coşkun, "Firdevsi"nin daha usta olduğunu inkâr edebilir misin?.

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 33

"Gezdiğin yabancı yerlerin teshir edici kokusunu ruhlarımıza emsalsiz bir maharetle üflüyorsun; fakat şüphesiz "Bayron" da seyahatlerini anlatırken cazibe ve maharetçe senden aşağı değildi !"

Ve genç şair ipek minderlere ateş gibi gözyaşları dökerek düştü, o kadar çok seviyordu ve şimdi ıstırabı o kadar büyüktü ki artık hiç bir şey onu teskin edemez zannedilirdi. Evvelâ iki yumruğunu dişleriyle ısırarak ve ayaklarının burnuyla kadife sedirleri parçalayarak hıçkırıyordu. Fakat biraz sonra birdenbire fırladı. Susmuştu... gözlerinde yaş yerine alel acaip bir parıltı vardı, yavaş yavaş loş bir karanlığa dalan odaya alınandan, gerilen ve birdenbire daha genişlemiş görünen alınandan beyazımtırak bir ışık yayılıyordu. Odanın aynı koyu lâcivert tülle örtülmeye başlayan rengârenk eşyası ortasında fil dışından bir Buda heykeline benzeyen vücudu gittikçe büyüyor ve uzuyor gibiydi...

***

Geriye atılmış başından lüle lüle saçlar çıplak omuzlarına dökülüyor, bir şeyi kucaklamak ister gibi yumuşak bir hareketle ileriye ve biraz yukarıya uzanan kolları bir mayıs gecesindeki hilâli andırıyordu. Gökyüzünün uzak yerindeki birer yıldız gibi kırpışan gözlerinin önünde kap karanlık bir saha uzanıyordu. Siyah, gözleri kamaştırarak kadar siyah bir boşluk. Ve bunun ortasında ince bir hat vardı. Kendi gözlerinden çıkan ve uzak, görünmez yerleri dolaştıktan sonra yine oraya gelen ince, adeta bir bıçakla çizilmiş gibi keskin ve beyaz bir yol, bir çizgi.

Anladı ki ihtişam ve büyüklüğe, gizli hakikatlere, lâyemut güzelliğe giden yol bu.

Oraya koşmak ister gibi atılırken üzerlerindeki göz yaşı halâ kurumayan yastıklara düştü.

Ve genç şair tam iki sene hiç bir insanın giremediği hudutsuz kum çöllerinde dolaştı.

Ayrı, her şeyden, herkesten ayrı ve uzak kalmak, yalnız kendisini dinlemek, yalnız kendi düşünebileceği gibi düşünmek istiyordu.

Sakız gibi çiğnenmiş güzelliklerden, bir sabah duası kadar çok tekrar edilmiş yeni fikirlerden eser bulunmayan bu çölde hiçlik ve güzellik hüküm sürüyordu... Ne canlı kumları güneşin ve ayın bakışlarından saklayan münasebetsiz bir ağaç, ne mütemadiyen sızan bir yara gibi etrafı kirleten bir su, ne de üzerinde şairlerin gevezelik ede-bilecekleri bir çiçek görülüyordu. Ve işte burası güzeldi...

Çünkü burada yalnız güneş, ay ve kum vardı... Bir de rüzgâr...

Ve bunlar muhteşem, güzel ve sarhihtiler... Evet, büyüklerine rağmen sarih... Ne bir nebattaki karmakarışık, anlaşılmaz tahavvüller, ne bir hayvandaki girift ve dehşetli yaşayış hareketleri, ne bir dimağdaki menşei bilinmez hisler ve düşünceler.. Burada insan ruhunun en çok teşne ve muhtaç olduğu vuzuh vardı ve bunu şairin vücudundan başka hiçbir şey ihlâl etmiyordu.

Bu vuzuh korkunç bir karışıklığın görmek iktidarından mahrum olan gözlerimizdeki tecellisi de olabilirdi; buna rağmen herhangi çelimsiz bir mahlûkun kafamızda sıraladığı mızımız sualleri tekrar etmiyorlardı.

Ve o, zihni hiç bir istifham çengelinde takılmadan düşünebiliyordu... İşte böylece bu mutlak güzelliğin içinde yıkandı. Geceleri, — ay ziyası altında insana kımıldıyor hissini veren — kumlara yüzü, koyun yatarak başını bu mini mini zerrelere gömüyor ve onlar her nefes alışında ağzına, burnuna dolmak isterlerken, o gözlerini içine çevirerek kendine bakıyordu.. Anlıyordu ki yazacak şeyler, güzel ve hakikî şeyler yalnız orada var...

Fakat o burada maddî elemlerin en acılarını tattı. Çünkü gündüzün çöl bir

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memleketter için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 34

izabe ocağına dönerdi. Birer kıvılcım olan kumlar derisini yırtarlar, güneşten mayi halinde akan alevler sırtını yalar, ensesini delerek beynine kadar dökülürlerdi.

Ara sıra bir hurma ağacı aramak ve su tulumunu doldurmak için çölün kimsesizliğinden ayrılırken — ki nihayet o da bir insandı ve yaşamağa mecburdu — ayaklarının altında kimildayan, kayan ve çöken oynak bir zemin hissederdi. Ve bazen dizleri dermansızlıktan kırılarak bu dikenli yatağa uzanır, aç midesinin dimağına kalkıp ilerlemek, azasına böylece uzanıp kalmak için verdiği birbirine zıt emirlerin feci mücadelesine şahit olurdu.

Fakat o, bunların feryatlarını susturduktan sonra yine çöle, azamet ve tenhalık diyarına dönmekte acele ederdi...

Hiç bir zaman sükût etmeyi bilmeyen kalbi hemen her gün sevgilisini, evini, bütün bıraktığı yerleri yavaş fakat keskin bir sesle fısıldar ve o, göğsünün içinde birbirine muvazi bir çok bıçakların hep beraber hareket etliklerini hissederdi.

Fakat iki sene sonra sertleşen ve kararan bir deri, gözlerinin kenarında derinleşen çizgilerle burayı terkettiği zaman ihtişam ve güzelliği, acı ve hasreti yüz yüze tanıyordu...

Ve genç şair iki sene engin denizleri ve şimalin buz sahralarını dolaştı.

Deniz... İşte bu da muazzam ve nefis bir şeydi... Kendisini gezdiren vapurun güvertesine uzanarak uzaklara, ta uzaklara bakar, kesik kesik nefes alan sulardan başka hiçbir şey göremezdi...

Çöl ve deniz hemen hemen aynı şeylerdi... Her ikisinde de aynı azamet, aynı vakur sükût veya aynı muhteşem ve derin sayhalar... Ve denizde de küçük, âciz, sinirlendirici teferruat yoktu. İnsan orada yalnız renkten renge giren su damlaları ve devasa bir mahlûkun yavruları gibi birbirleriyle oynayan hoyrat dalgalar görebilirdi. Ve sonra bitmez, tükenmez bir genişlikle karanlık ve sıkı bir derinlik...

Ve bütün bunlar onu manasız bir tecessüse değil düşünmeğe sevk ederlerdi.

Ve sonra buz sahraları...

Beyaz, temiz, günlerce uzanan bu yerlerde iddiasız bir zarafet ve incelik vardı.. Sade, şatafatsız fakat güzel ve tatlı olmanın sırrını ancak bu şekilsiz kar tepeleri keşfedebilmişlerdi. Her şeyi hayattan uzaklaştıran, hiç bir zaman galebe edilemeyen müthiş bir kudrete sahip oldukları halde mütevazı ve zarifteler. Ne gururdan doğan bir tezyinat, ne tefahuru ilân eden bir ses...

Ve işte, genç şair fırtınalı denizlerden, soğuk buz sahralarından ayrılırken dünya hudutlarını aşan bir genişlik ve derinliği, necip kalplere mahsus olan bir kibarlığı ve esaslı kıymetlerin yegâne elbisesi olan tevazuu içinde taşıyordu...

***

Ve genç şair iki sene dünyayı rast gele dolaştı... Bu sefer gördüğü şeyler onu hayretten hayrete düşürüyordu. Halbuki değişen hiçbir şey değil sadece kendi görüşüydü.

Evvelce fazilet diye baktığı şeylerin bir merasim ve gösterişten ibaret olduğunu ve asıl iyiliğe yalnız ahlâkî münakaşalarda veya âkilâne nasihatlerde tesadüf edilebildiğini, namuskâr olabilmek için başkalarının namusuna dil uzatmanın, kirlenmeden yükselebilmek için temiz adımları basarak çıkmanın kâfi geldiğini ve daha buna benzer birçok şeyleri gördükçe şaşkınlığı büsbütün artıyordu...

Fakat o bu suretle hamakat ve aciz isimli mahlûklarla bunların çocukları riya ve küstahlık adlı iki zavallıyı tanımış oldu. Ve ayrılırken kalbinde yalnız ufuksuz bir merhamet, yeis veya hiddeti manasız bulan bir rikkat hissetti...

İşte, genç şair şaheserini bilinmeyen nadide kumaşlardan dokumak için yaptığı bu seyahatten dönüşte içerisinde Allah'a rakip bir kuvvet kıvıldıyordu. Çünkü şimdiye kadar yazanların ancak mevcud-

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 35

yetinden haber verdikleri şeye o bizzat erişmişti.

Üç ay uğraşarak derin manalı, renkli kelimelerden bir elbise giydirdiği şaheserinin her sayfası onun çölde kavruan, kutuplarda gerilen mustarip derisinin bir parçasıydı. Ve bir sevinci bağırarak, bir elemi ağlamak veya bulutlardan yüksek bir fikre uzanmak için mütemadiyen hareket eden satırlar coşkun sinirlerinden örülmüştü.

Ve o, mısralarındaki kelimeleri — vakit vakit bir sabah yıldızının belirsiz ışığı gibi ince, felâketin gözleri kadar keskin yalanın dudakları kadar yumuşak ve bir çocuk rüyası kadar tatlı sesler veren kelimeleri — gözlerinin kenarındaki derin çizgilerden işledi..

Lâzım gelen yüksek ve temiz asaleti eserine tamamiyle verebilmek için de, onu yazdığı müddetçe insanların arasına karışmadı.

Ve siyah bir kalemle siyah meşin ciltli bir deftere yazdığı şiirleri sevgilisine yolladı.

Bu sefer genç kız gözlerinde gurur ve hayretin parıltısı, hareketlerinde hasret ve arzunun acelesi olduğu halde bizzat geldi. Boynuna atılarak onu öptükten sonra böyle haykırdı:

"Genç şair! genç şair!.. Ey benim sevgilim!

Artık hiç kimse... hiç kimse seni aşamayacak sen peygamberleri gıptaya düşürecek şeyleri yarattın, sen insanları yaşamaya veya ölmeye sevkedebilecek şeyleri yazdın... Güneş senden daha sıcak, gökyüzü daha geniş, ilk bahar rüzgârları daha cana yakın değildir. Ve sen bunları yalnız benim için yaptın!..

"Ey genç şair, ey benim sevgilim!..

"Artık hiç bir kadının benimle müsavi olmadığını hissediyorum... Artık "Leylâ" benim yanımda mini mini ve "Jülyet" pek zavallıdır. Ben "Beatris"e bile gururla bakıyorum ve bundan sonra "Süleyman"ın sevgilile-

ri de bana rakip olamayacaklar. Ebediliğe senin kolların arasında süzüleceğim sevgilim ve yüksekte... en yüksekte biz uçacağız...

Ey sevgilim., yalnız benim sevgilim!..

Şimdiye kadar yalnız sana koşmak için çırpındığı halde mağlûp edilmez bir gururun emirlerini dinlemeye mecbur olan kalbim, bak, içindekileri anlatmak için acele ediyor; o gururum ki fanilerden birisine temayülü olduğu için gönlümü bir ısırğan demeti gibi dalamıştı, şimdi sana bunları söylemekte bir haz buluyor.

Madem ki uzun senelerin hasreti içimizde yaramaz bir çocuk gibi tepinmektedir, gel! Birbirimizin olalım... Ve sen bana, aşkın da ebediyet kadar tatlı ve güzel olduğunu anlat. Gel, beni kollarının arasında sık!..."

Fakat genç şair onu kollarının arasında sıkmadı.. Çünkü hiç bir şey duymamıştı...

Sevgilisinin sedirlerden birinin üzerine bıraktığı şaheseri parmaklarıyla karıştırırken sihirli satırlar gözlerini gayri ihtiyari çekmişler ve o derin bir hayret içinde kendinden geçerek bunları okumaya başlamıştı.

Yarattığı şeyler o kadar güzeldi ve şairi o kadar cezbediyorlardı ki sevgilisinin "beni işitmedin mi şair?" diye bağırıldığını bile duymadı. Ve ancak genç kız onu omuzlarından yakalayınca kendine geldi...

Kızın gözleri, kafasının içindeki her hangi bir ateşten kaçarak dışarı fırlamak istiyorlarmış gibi yanıyordu. Dudakları titreyerek tekrar etti:

"Beni dinlemedin mi şair?.. Sana söylediklerimi işitmedin mi?"

"Ne söyledin sevgilim?" diye cevap verdi. "Beni affet!.. Biliyorum ki tamiri kabil olmayan bir şey yaptım. Ama bunun sebebi senin için yazdıklarımın yine sana benzeyen güzellikleri idi... Aşkın sedasından uzakta kalan kalpleri hasretin ne hallere koyduğundan bahseden satırlarım

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 36

beni sedaların en cana yakını dinlemekten men etti. Tekrar et sevgilim, söylediklerini benim için tekrar et!"

Genç kız biraz düşündü. Yüzü beyaz bir kuğunun tüyleri kadar beyaz olmuştu, başını ağır ağır kaldırarak sordu:

"Hiç. hiç bir şey duymadın mı ?"

"Hiç birşey sevgilim... Fakat tekrar et'... "

O zaman boğuk ve yesini örtmek isteyen bir sesle tekrar başladı:
"Kitabını okudum genç şair yalnız harikuladeliyle"

benim için yazdığın bu kitabı yine benim için yok etmekte eminim ki tereddüt etmeyeceksin.. Hattâ bunu ben yapacağım..."

Ve genç şairin elinden çekip aldığı şaheseri orada, mercandan alevlerle yanan ocağa fırlattı.

Ve bir feryat, duvarları sarsan, havayı karıştıran, asırlık ağaçların fırtınada devrildikleri zaman yaptıkları gürültüye, ormana bir yıldırım düştüğü zaman vahşî hayvanların kopardıkları çığlıklara, ateş saçan bir yanar dağın geniş çatlaklarından fırlayan bo-

Enginde Bir Kaya

Engin denizlerin üstünde bir ada
Yalçın ve parlayan taşlarla yükselir..
Hiddetli dalgalar sahilde taşlara
Heybetle saldırır, çarpar ve can verir.

Tahkire benzeyen dehşet ve heybetin
Mağrurudur bugün yalçın duruşlu taş.
Engin denizlerin üstünde zilletin
Timsalidir bugün pek yükselen o baş.

Üstünde sivriyen vahşî tahakküme
Hiddetli dalyalar çarpar ve çarpılır..
Bazen teker teker, bazen de bir küme
Hâlinde saldırıp göya bir hınc alır.

Kinden köpük saçar, lâkin bu savletin
Hep cürmü bir vuruş, bir sayha, bir susuş,
En sonra karşıdan yalçın bir heybetin
Altında kahroluş, altında mahvoluş...

Dâniş Remzi

yalnız teşhir edici güzelliklerle doluydu. Ve senin herkes gibi olmadığını haykırıyordu. Senden daha fazla uzak kalmak istemem ey şair..."

Burada dudaklarını yakıcı bir gülüşle ısırıldı. Gözleri donuk ve karanlık şaire dikildiler, dimdik baktılar; şimdi o bir kadın, ve baştan aşağı bir kadındı...

Dişlerini sıktı, onların arasında keskin, ağır bir sesle:

"Yalnız, dedi, yalnız bu kitap dehani ve kudretini bana gösterdikten sonra aramızda lüzumsuz olmaya başlıyor... Ve görüyorum ki o seni hemen hemen benim kadar alâkadar edecek..."

"Hiç buna imkân var mı şair? Senin kafanı ruhunu, hattâ en ufak bir hücreni bile benden başkasının işgal etmesine tahammül edebilir miyim ?

"Şu halde tamamıyla senin olmam için bu maniin ortadan kalkması lâzım, ve sen

ğuk ve yırtıcı ısıklara benzeyen bir feryat genç şairin göğsünden fırladı.

Ve o kendisini oraya, mini mini alevlerin kitabın meşin cildini ağılayışlı bir çıtırtıyla büktükleri ocağa doğru attı..

Fakat genç kız daha evvel koşarak ocağın önünü vücuduyla kapatmıştı. Vahşî bir gülüşle "Çekil!.." dedi.

Erkek, ki o zamana kadar gözlerinde nihayetsiz bir tatlılık ve ilahilikten başka bir şey bulunmazdı ve hareketleri devamlı bir feragatin ağırlığını taşırdı, birden bire, buğulanan bakışlar, pençe haline giren kollarla oraya hücum etti, ve iki ağızdan birden fırladı:

"Çekil!..."
Ve hiç birisi çekilmedi..

O zaman aralarında öyle cehennemi bir mücadele başladı ki köpüren ağızlarından feci soluklar ve hırıltılar çıkıyor ve duvarlara şiddetle çarpan kafalar orada kanlı

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memleketter için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 37

saç demetleri bırakıyordu.

Birdenbire erkek genç kızı — gittikçe artan zaafına ve erkeğin yüzünü parçalarken dökülen tırnaklarına rağmen vücudunu o-çağın önünden ayırmayan genç kızı — boğazından yakaladı. Kendininkilere korkunç bir sebatla bakan büyük ve kanlı gözler hareketsiz kalıncaya kadar sıktı.

Sonra kollarının arasında yavaş yavaş gevşeyen, kanla bulaşık olmayan yerleri ezik bir sarılık alan vücudu yere biraka-

rak ocağa eğildi, gittikçe hafifleyen alevlerin arasından meşin kaplı kitabı aldı.

Kavrulan, şeklini kaybeden bu ateşten cildi açtığı zaman yere ancak bir avuç mavimtrak kül döküldü ve bunu gören şair uzun, yürek parçalayıcı bir inilti ile oraya, boylu boyunca yatan ölünün üstüne — bir kadının elinden kurtaramadığı şaheseri ile beraber — cansız yıkılıverdi.

Haziran 1929
Sabahattin Ali

"Mahmûd Kaşgarî"ye Ait Notlar

- 1 -

Millî lisan ve harsımızın en büyük hazinesi ve âbidesi olan "Dıvan-ı Lügât it-Türk"ün müellifi hakkında bugüne kadar bir tarihî kayıt bulunamadı. Muhammed İbn Şakir Al-Küt-bî'nin Teracumiehval kitabı (Favât al-Vafiyât)nın hicrî 1283'te Mısır'da basılan nushasında (c. I. s. 251-252) Bağdat'ta yaşayan Kaşgarlı bir âlim Tuğrulşah Muhammed İbn al-Husayn İbn Hâşim al - Kâşgarî'nin 408 hicride doğmuş olduğu söylenmiş oldu-ğundan bu zatın belki de Mahmûd İbn al-Husayn al - Kâşgarî, yani bizim müellifimiz olması varidi hatır olabilirse de mezkûr kitabın diğer nushalarını, bakılırsa bu fikrin yanlış olduğu derhal anlaşılır. Kitabın yine Mısır'da 1299'da basılan nushalarında bu Tuğrul-şah'ın 490'da doğmuş ve 560'ta vefat etmiş olduğu; Yâqût Hamavî de (Mu'cam al - Buldan - "Kâşgar" maddesinde) 490'da doğup 550'de vefat etmiş olduğu tasrih edilmiştir. Demek bu zat bizim müelliften bir asır sonra yaşayan bir âlimdir. Herhalde İnan'da Selçukilerin, Maveraünnehir'de Karahanlılar'ın hâkimiyeti teessüs ettikten sonra gerek Horasan ve gerek Irak'ta birçok Kaşgarlı zevatin İslâm ilmi ve edebî hayatında ciddi surette iştirak ettikleri muhakkaktır. Mahmûd Kaşgarî onların biridir.

***

Müellifin babası kendi beyanına göre "Isıq Göl" sahilinde bulunan Barsgan şehrinden neşet etmiştir. Fakat müellifin buna dair kaydı da izah ister, O Barsgan şehrinden bahsederken, (c. 3, s. 312) "Mahmud'un babası oradandır" diyor. Burada "benim babam" demeden "Mahmud'un babası" dediğinden acaba bu kayıt müellifin kendine mi yahut da Mahmûd Gaznevî'ye mi aittir? diye bir soru karşısında kalmak mümkündür. Çünkü Mahmûd Gaznevî'nin babası Sübektegin'de aslında Barsaganlı'dır. Buna ait kayıt Ahmed İbn Ali İbn Babeh'nin hicrî 501'de telif ettiği "Ra'su Mâl al - Nadîm" nam eserinde bulunuyor, ki nushaları Nuriosmaniye ve Yenicami kütüphalarında mevcuttur. Fakat müellif, yani Mahmûd Kaşgarî, burada herhalde kendisinden bahsetmiştir.

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 38

Çünkü Mahmûd Gaznavî'den bahsetmiş olaydı "Sultan Mahmûd" derdi, nasıl ki Sultan Mahmud'un oğlu Mes'ud'un Karahanlılar'dan bir kızla zıfak gecesinde vaki olan bir hadiseyi naklederken (c. I, s. 394) "Mes'ud" demiyor, "Sultan Mes'ud" diyor. Müellifin diğer kayıtları onun Türkistan'ın eski büyük emîrbeyleri neslinden olup, kendisinin de belki askerden yetişme olduğunu ve kendisinin Bağdat taraflarına belki de büyüdükten sonra gelmiş olduğunu göstermektedir. O, (c. I, s. 102)de Türk, (Bilhassa Oğuz) lisanında kelimelerdeki "X"ların "A"ya ve bilâkis "A"ların "X"ya münkalip olması vaki olduğundan bahsederken şu cümleleri ilâve ediyor: "Kitabın müellifi Mahmûd diyor: Bunun içindir, ki bizim babalarımız olan emîr'ler ("emîr" denecek yerde) "xemir tesmiye edilmişlerdir; çünkü oğuzlar "emîr" diyememişler ("emir" diye telâffuz edememişlerdir) ve "A"yı "X" ya kalbederek "Xemir" demişlerdir. Bizim babamız Türk ülkelerini Samanoğullarından fethetmiş olan zattır, "Emîr Beherkin" tesmiye olunuyordu, sonra "A"yı "X"ya kalbetmişler ("Xemir Beherkin" dediler?). Türklerin daha ilk İslâm asırlarında Arapların "emîr" istilahını kabul etmiş, fakat o kelimeyi biraz değiştirerek kullandıkları diğer membalardan da malûmdur. Taşkente matbu Türkçe "Sayram" şehri tarihinde Karahanlıların Otrar valisi "Mansur Xemir" tesmiye olduğu [1] gibi Evliyata (Taraz) rivayetlerinde [2] de böyle tesmiye edilmektedir. Bence Samani, Bağdat ve Selçuk ordularına mensup Türk ümerası meyanında çok tesadüf olunan "Xemir", "Xumar", "Xumar tegin" gibi isimleri de Arabî "emîr" kelimesinin Türk telâffuzuna göre uydurulmuş şekillerinden ibaret olsa gerektir. İran lisanlarından biri olan Xorezmce'de de Arabî ve Farsî "emîr" kelimesi Türklerde olduğu gibi "Xemir" telâffuz olunmuştur [3]. Burada Mahmûd Kâşgarî'nin babalarımızın ismini (lâkabını) Oğuzlar ancak böyle telâffuz edebilmişler mealindeki ifadesinden müellifin babaları olan Karahanlı beylerinin Oğuzlarla temasları anlaşılıyor; acaba bu beyler Oğuzlarla meskûn olan vilâyetleri mi idare ediyorlardı ve yahut da onların kumanda ettikleri ordular daha ziyade Oğuzlar'dan teşekkül etmiş mi bulunuyordu? müellif bu hususta maalesef malûmat vermiyor. Müellifin babasının Türk ülkelerini Samanoğulları elinden istirdat eden zat olması, Samanîlere tâbi Ülkeleri fetheden Karahanlı ordularının başında olmuş demek olsa gerektir. "Beherkin" bu zatın Türkçe, "Husayn" de islâmca ismi olabilir; bütün Karahanlı hükümdar, prens ve beylerinin böyle hoş isim taşıdıkları malûmdur.

Müellif daha kitabın başında (s. 2-3) Türkleri ve lisanlarını nasıl dikkatle öğrendiğinden bahsederken "kendim de Türklerin lisanca en fasihlerinden, ifadesi en vazih olanlarından, silâhi en iyi kullananlarından ..... olduğum halde " demektedir. Gerek bu

[1] Protoklı Turkentanskago krujka liubit, arxeologiyi I. 14.

[2] Aynı mecmua, IV, 88.

[3] Maxtar al-Zahîdî. "qunyeh" , Damat İbrahim Paşa nushası. Nu. 722, varak 23a:

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 39

kayıt ve gerek kitabında harbe müteallik kasidelere ve askerî istilahata tazla yer vermiş olması müellifin askerliğine delâlet edebilir. Müellif Karahanlı sülâlesine mensup maruf zevattan bizzat rivayetler naklediyor (c. I, s. 102), bu Hanedana, "Xâqânîye" ailesine ait âdet ve an'anelere pek vâkıf bulunuyor ve bu hususa ait çok zengin malûmat veriyor; bu da onun Hakanı hanedanına pek yakın yüksek aristokrasiden olduğunu gösterebilir. Müellifin kendi ifadesine göre o Türk kabilelerinden Oğuz, Türkmen, Çigil, Yağma, Tuxsı ve Kırgızların içinde bulunarak lisan ve âdetlerini Öğrenmiş [1] Tarım, İle, Çu ve Sırderya havzalarındaki şehirleri bizzat görüp bilmiş; kabilelerin, Üç, Küça, Barsagan gibi ayrı şehirlerin lisan ve telâffuz farklarına ait kayıtlarını, anlaşılın, daha memleketinde iken dikkatle toplamış; Bağdad'a geldikten sonra da Orta Tiyaşan sahasını, yaylalarını, ufak dağ geçitlerini bile bittafsil göz önünde tutabilecek derecede güzel bilmiştir. Bütün bu gibi hususat müellifin kendi memleketinde büyümüş ve daha orada tahsili kemalât eylemiş olduğunu gösteriyor. Bu husus o zamanki Kaşgar ve Barsagan sahalılarının medeniyetçe cidden yüksek olduğuna delâlet eder. Kaşgar ümera ve aristokrasiden bu gibi fâzil bir zatın Bağdat taraflarına gelmesi ya birer siyasî hâdise ve yahut da Selçuk sultanlarıyla Karahanlılar arasında teessüs eden sıhrî münasebat neticesi olabilir. Meselâ Melikşah'a verilen Karahanlı prenses Türkân Hatun'un maiyetinde pek çok Kaşgarlı'nın Irak'a geçtiği malûmdur. Samanîler idaresindeki ülkelerin Karahanlılar tarafından fethi milâdî 999'da tamam olmuştur. Bu fütuhâtı yapan Emir «Beherkin» Mahmûd Kaşgarî'nin cediti olmayıp babası olmuşsa kitabını Bağdat'ta 1077 senesinde ikmal eden bu müellifin yaşı bu zamanlar çok ilerlemiş olmak icabeder.

Mahmûd Kaşgarî'nin kitabını Kâtip Çelebi'den başka Türklerden Ayıntaplı Bedreddin Al-Aynî'de görmüştür. Bu zat "Al-İqd al-Cumân" tarihinin ikinci cildinde Avrupalılara ve Süryânîlerle Hintlilere tahsis edilen iki babın arasında bir de "Türk kavimlerinin kıssası" diye Türklere de ayrı bir bâb ayırmıştır. Fakat Al-İqd al-Cumân'ın bazı nushalarında bu Türklere ait bâb bulunmuyor. Meselâ bu kitabın Topkapı Sarayı'nda Üçüncü Ahmet Kütüphanesi'ndeki 1/2,2/9 numaralı nüshasında mevcut olduğu halde, aynı numaranın iki mükerrer nüshasında bu kısım bulunmamaktadır. Bedreddin Aynî kitabının bu babında "Mahmud Al- Kaşgarî'nin Divanında gördüm" diye Divan-ı Lügat it-Türk'ün muhtelif yerinden, şimdiki matbu nüshasında c. 1, s. 56—57; c. 3, s. 314—317 sahifelerinde münderec Oğuz kabailine ait malûmatı, c. 1, s. 29-36 Türk lehçeleri hakkındaki malûmatı ve c. 1, s. 9'da Uygur hurufatı hakkındaki malûmatı ihtisarla altı sahifede toplamıştır. Divan-ı Lügat it-Türk'ün

[1] Mahmûd Kaşgarî'nin görüp lisanlarını öğrendiği "Qırtqız"lar herhalde Merkezî Tiyaşan mıntikasında yaşayan Kırgızlar olsa gerektir. Çünkü bu müellifin Tiyaşan şimalindeki ülkeler hakkında ancak başkalarından işitip öğrendiği kısa malûmatın nakli ile iktifa ettiği malûmdur. O, Yenisey havzasında yaşayan "Kırgız"ların ve yahut İrtiş havzasındaki "İmak"ların ülkelerinde elbette bulunmamıştır. Tiyaşan sahasında Yenisey'dekilerden ayrı bir Kırgız gurubu bulunduğu Arap coğrafyacılarının Hindukuş (Penchiz) - Pamir - Tiyaşan dalgalarının Xırxızlara kadar uzandığına dair kayıtları ve Hudud al-Alemde Kırgızların şimdiki Kaşgar şimalindeki Aksu civarında bulunan "Yünçül" mevkiini de geçirdikleri ne ait kaydından malûm olmaktadır.

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 40

elimizde mevcut nüshasında **تعماج** yazılan kelime Bedreddin 'Aynî de **توماج** şeklinde yazılmıştır ve bizim nushada görülmeyen **جيات** isminde bir kabile zikrediliyor. Keza matbu nushada "Şuyâb" yazılan kale ismi Bedreddin 'Aynî'de **شوياب** şeklinde yazılmıştır. Buna nazaran Bedreddin 'Aynî Divan-ı Lügat it-Türk'ün bizimkinden başka bir nüshasından istifade etmiştir.

Mısır'da "Xânaqâhu Baybarsiye" şeyhlerinden Âlim İbn Muhammed al-Kâşgarî de 764 hicrîde telif ederek Melik Eşref Şabân'a taktim ettiği "Tâc al-Sa'âdat ve Unvan al-Saâ-dat" namılı eserinde (Ayasofya nüshası, N. 1690. vr, 3a.) Türk sultanlarını medhderken Divan Divan-ı Lügat it-Türk'ün mukaddimesindeki ibareleri kullanıyor:

بكمال السعادة والظفر والفتح المبين والاعلام على الخلق وإدبهم على الحق فساهم بخلتكم وولاهم الملك وذلك لانتظام مصالح البلاد والمعبار ..

Keza Mabmûd Kâşgarî'nin Husayn İbn Xalaf vasıtasıyla İbn Abî al-Dunyâ'dan Türkler hakkında naklettiği hadis (c. I, s. 293/4) bazen aynen bazen de biraz başka bir şekilde (o cümleden Zakariyâ Qazvînî. Cosmographie, s, 391) birçok eserlerde görülüyor. İhtimal bu hadîs de Mahmûd Kâşgarî'nin kitabı vasıtasıyla intişar etmiştir. Abu - Hayyan al - Andalusî'nin Kitâb al-İdrâk'inin Bayazıt Camii'ndeki Veliyettin Efendi Kütüphanesi'nde bulunan nüshasının kenarlarında yine müellifin kendisine yakın zamanda yapılan ilâvelerde Divan-ı Lügat it-Türk'ten istifade edilmiştir, ki eski İstanbul tab'ında da münderec bulunuyor.

Divan-ı Lügat it-Türk, c. I, s. 7-8

القول في الحروف التي بنيت عليها لغات الترك بأمرها
البنية المذكور بأمرها هي ثمانية عشر حرفاً أصلية تركية منها
الكتابة التركية جميعها هذا المثلثة الحروف. الف. س. ج.
ت. ث. د. ذ. هـ. ح. خ. ط. ي. ز. س. ش. ض. ط. ظ. ع. ف. ق. ك. غ. ج. د. هـ.
وسبعة أخرى فرعية لا تسمى لها في الخط واللغات لاتنطق بها...

Abu-Hayyan al-Andulusi, eski tab, s. 126

القول في الحروف التي بنيت عليها لغات الترك بأمرها
ثمانية عشر حرفاً أصلية أصلها هذه المثلثة الحروف
الف. س. ج. د. هـ. ح. خ. ط. ي. ز. س. ش. ض. ط. ظ. ع. ف. ق. ك. غ. ج. د. هـ.
وسبعة أخرى فرعية لا تسمى لها في الخط واللغات لاتنطق بها...

Şimdiye kadar toplayabildiğimiz bu kayıtlar Mahmûd Kâşgarî'nin eseri, belki de eserleri zannolunduğu kadar meçhul kalmadığını göstermek için kâfidir.

II

Mahmûd Kaşgarî'deki coğrafi malûmatın bir kısmı Albîrûnî'nin verdiği malûmata tevafuk ediyorsa da ona nisbeten daha tafsilî olup isimlerin kayıt ve tespiti de Albîrûnî'deki gibi değildir.

M. Kaşgarî'nin verdiği coğrafi malûmattan uzak şark ve şimale ait olan efsanevî kısımları bilhassa haritasında İslâm memleketlerine ait bulunan malûmat İslâm edebiyatından alınmış ise de Türk ülkelerinin coğrafyasına ait malûmat şüphesiz, ki bu zatın kendisi tarafından toplanmıştır. Bununla beraber Türklerin mazisine ait ekserisi dastî mahiyette olan rivayetler Tunga Alp, Karahanlılar, Türkmenler ve "Şû", İskender ile "Şû" ve Uygurlar hakkındaki ve saire rivayetler belki de Türkçe yazma kitaplardan alınmış olabilir. Anlaşıldığına göre M. Kaşgarî'nin naklettiği edebî parçaların da hepsi Brockelmann'ın zannettiği gibi "Volks poesie" eseri olmayıp arada yazma edebiyat parçaları da vardır. Bu itibarla meselâ c. 1, s. 294'te Türklerin fazâili hakkında getirilen şu parça pek şayanı dikkattir:

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 41

Metindeki Şekil

تجرت کورسا آئی ترک بدن
انقا انک ایجابی
مشکر نکر الفسق
مقتدا نرو کسطنبور

Transkripsiyon:

Qaçan körse anı Türk budun
Anğa anın aydaçı
Munar teker uluğlıq
Munda(n)naru kesilnür

Bugünkü Türkçe ile:

Ne zaman onu Türk milleti görürse,
Ona onu (Türk milletinin) söz
söyleyeni (diyecektir) "Uluğluk
buna yaraşır (bunun hissesidir)
Bundan sonra munkati olur."

Bu parça, hiç şüphe yoktur ki, Arap şairi Farazdak'ın İmam Zeynulâbidin hakkında söylediği
یا سائلی ابن سئل الجوده والکرم matla'lı şi'rinin [1] dördüncü beyti olan şu parçasının tercüme, yahut naziesinden
ibarettir:

اداراته لرویش نال قالله
الی مکارم عدا یثقی الکرم

Arabi aslındaki "Qurayş" yerine Türkçesinde "Türk" kelimesi getirilmiştir. Vezin ve ifade itibarıyla pek zaif olan bu Türkçe parça Türkçesi fasih olan Mahmûd Kaşgarî'nin kendi eseri olmasa gerektir. Müellif burada bence iyi anlaşılmayan «تجرت کورسا آئی ترک بدن» cümlesini "Türk taifeleri derdi" diye tercüme ediyorsa da buradaki "anın aydaçı" Arapçasındaki «نق انک ایجابی» nin harfiyen tercümesinden ibaret olsa gerektir, o halde cümle eksik kalıyor. Bunun gibi İslâm medeniyeti tesiriyle vücuda getirilen Türkçe tercüme edebiyatından bir parça Mubarekşahi Gûrî'nin eserinde de bulunuyor ("Tarikh", ed. Sir E. Denison Ross, s. 46), ki Farsça'dan tercümedir ve Türkçe'si de düzgündür:

Farsçası:

چون وعده کی چرا نه آئی بریا
کشتار دوع پیش من پیش میان
روز- روزست موی همچون شب تار
در عشق تو ام پروزشب ایدت قرار

Türkçesi:

وعدہ پروزشب نوادین کاشی من
نور بنگای ی ماچتک بیلا نولاس من
پروزوکه کون ومانج تون فرا کورماس من
عشقینکدا غروزیز ای عیب بیلناس من

Divan-ı Lügat it-Türk'teki şiir parçalarından c. I, s. 52, 86 (sayfa başında), 155, 358; c. II, s. 22, 286 ; c. 111, s. 8, 19, 50 (satır: 3-4) , 203, 311'deki parçalar da İslâm edebiyatı tesiriyle vücuda getirilmiş eserler olabilir.

Prof. Ahmet - Zeki Valîdî

[1] Bakın Muhammed Baqir İbn Muhammed Taqi. Bihâr al-Anvâr. cilt. XI, s. 36.

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 42

NAMIK KEMAL

Her gün yeni bir destan katıyor eserine;
Uğruna can verdiği aşkın masallanıyor.
Deniliyor ki: Onda bir kuru baş yerine
Bükülmeyen bir arslan yelesi sallanıyor.

Ne mutlu sana şair! Uğruna tunç derini
Vakfettiğin mefkûre verdi peygamberini:
Milletin; mefkurenin, aşkın şaheserini
Yine senin adınla Kemal diye anıyor.

Ne mutlu ki şi'rinde tunç sesi güröldeyen
Bir milletin yolunu aydınlattı mefkuren.
Bir millet ki daha dün adını anamazken
Varlığını tanıyor, Türklüğe inanıyor.

Her gün daha coşuyor yolunu açtığın sel.
Yâdın hür bir vatanda yükselen tunç bir heykel
En cılız şairine taklar kuruyorken el
Gönül yurtta senin de bir taşın var sanıyor.

Her gün yeni bir destan katıyor eserine;
Uğruna can verdiği aşkın masallanıyor.
Deniliyor ki: Onda bir kuru baş yerine
Bükülmeyen bir arslan yelesi sallanıyor.

NİHAT SÂMİ

UNUTAMADIM

Gönlümü avutamadım
Seni söküp atamadım
Ben ahdimi tutamadım
Yâr seni unutamadım

Bahtın lûtfuna ermişim
Gönlümü sana vermişim
Meğer ne çok severmişim
Yâr seni unutamadım

Gönül bir acayip deli
Yârın âzât olmaz kulu
Bilmedim neylemeli
Yâr seni unutamadım

Kalksam gönlümü âzâda
Eski günler gelir yâda
Bu niyan dolu dünyada
Yâr seni unutamadım

Kendimi aldurdım gama
Yerleştin kaldın kafama
Unutmak istedim ama
Yâr seni unutamadım.

SABAHATTİN ALİ

GÜL

İmkân mı var sana leke sürmeye;
Yeter ki kalbinde kara olmasın!
Kahpe felek değmez gönül vermeye
Gönlünün aynası, yüzün solmasın!

Düşersen düş, sürün; kalma yolundan,
İsterse olmasın tutan kolundan.
Bin sitem görse de sağ ve solundan
Neş'elen, gönlüne keder dolmasın!

Bu yolda gülen de bir, gülmeyen de;
Gülde neş'e yoksa var ya dikende..
Temiz bir vicdanla toprak ol sen de
İsterse kadrini kimse bilmesin!

ABDÜLBAKİ

ESKİ SEVGİLİ

Bazı günler olur ve birer birer
İçimi sızlatır eski sevgiler..
Bir zaman senin için bülbüller çiler!
Hüsnünün vasfında bin dil olurdu.

Bir yılda kaç kişi biz gönül verdik,
Cânâmmızdın sen, candan severdik.
Hem ağlar, hem sana gülümüz derdik,
Gülüm, bize güller mendil olurdu.

Bakışın kılıçtı, gönlümüz kını;
Sevda çekenlerin bizdik taşkını..
Görseydin her kalpte yanan aşkını,
Dereler, tepeler kandil olurdu...

HİKMET TUĞRUL

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 43

"Yunus Emre"ye Dair

Yunus Emre ve Sait İki Ayrı Şahsiyettir

İstanbul Vilâyeti mektupçusu Osman Bey "Millî Mecmua"da (c. 13, sayı 129) Yunus Emre ile Sait Emre'nin aynı şahsiyet olduğuna dair bir makale neşretti. Osman Beyin bu husustaki fikirlerini geçen yıl öğrenmiş ve kendisiyle görüşürken "Büyük Vikâletname"ye de dikkatini celbetmiştim. Makalenin çıktığını, bu tatil, İstanbul'a gelince öğrendim. Dikkatle baştan nihayete kadar okudum.

***

Osman Bey, "Sait Emre"nin şimdiye kadar malûm olmayan "Kitâb-ı şerâ'it-il faqr i vel-fuqarâ" adında bir eserini de bize haber veriyor. Aynı zamanda Köprülüzade Fuat Beyin "Hayat"ta çıkan (sayı 42) "Sait Emre" makalesindeki "Sait Emrenin manzumeleri Yunus'un şiirleri tamamıyla farksız bir şekil ve edada yazılmak istenmiştir. Binaenaleyh elimizdeki parçalarında ne lisan, ne üslûp, ne de efkâr itibarıyla hiç bir bariz hususiyet yak gibidir" sözlerini kaydediyor ve elindeki divanlar üzerinde tetkikatta bulunuyor. Bu sırada bazı nushalardaki Yunus mahlesli manzumelerin diğerlerinde Sait, yahut bazılarında Sait namına kayıtlı olanların diğerlerinde Yunus namına yazıldığını görüyor. Prof. Ritter'in Fuat Bey'e verdiği cönkten de istifade eden Osman Bey, bu cönkte bir iki manzumenin hem Yunus hem de Sait adıyla iki defa yazıldığını ve hatta mecmuaya kilisesini koyduğu bu manzumenin Ritter'in nushasında Yunus namına, yine Ritter'in nüshasında Sait namına kayıtlı dört manzumenin diğer bir Yunus divanında Yunus namına kayıtlı olduğunu söylüyor. Böylece birkaç manzumenin bazı nushalarda Yunus, bazı nushalarda Sait namına kayıtlı bulunması ve hele büyük vilâyetnamedeki

Said'e ait iki manzumenin Fuat Bey'e ait Yunus divanında bazı farklarla Yunus namına yazılması ve nihayet Yunus divanındaki:

İlk adım Yunus idi Adımı âsiq taqdim

Sa'd benim Sa'îd benim Yunus benimledir

kayıtları, Osman Bey'e "Yunus Sa'deddîn'in ta kendisidir" kanaatini veriyor.

Şimdi intikadımıza başlayabiliriz. Önce kendisinin, makalesinde münekkitten istediği iki soru sorulmuş verelim:

1— Fuat Bey'in söylediği gibi "Yunus asrında ve belki de onunla beraber yaşamış olan ve onun derecesinde şiir söyleyen" bir zatın şimdiye kadar meçhul olmaması lâzım gelmez. Malûmdur ki edebiyat tarihimize ait tetkikat henüz pek gençtir. Yakın zamana kadar, klâsik edebiyatımızda mühim bir yer alması lâzım gelen ve hatta Yunus ve Sait Emre gibi halk arasında değil, Selçuk sultanının sarayında yaşayan ve bir Selçuk şehnamesi yazan Hoca Dehhânî'yi bile bilmiyorduk. Halk edebiyatımızda mühim bir şahsiyet olan "Kaygusuz Abdal"ın hayatına ait bildiğimiz şeyler henüz tamamıyla menkabevî mahiyettedir. Hele Kaygusuz Abdalın mürşidi bulunan "Abdal Musa" hakkındaki malûmatımız tamamıyla birbirine zıttır. Antalya'nın Elmalı kasabasında koca bir tekkesi bulunan bu zatın hakikaten orada yattığına bile kat'iyetle hükmedemiyoruz. Sonra Osman Bey "Sadeddîn Sait, Sait de Yunus değilse ve aralarında bir münasebet yoksa Said'in manzumeleri niçin eski Yunus divanlarına alınmıştır" diyor. Sadeddinin Sait olduğunu büyük vilâyetname sarahatle söylüyor. Bu hususta aşağıda malûmat verece-

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 44

ğiz. Sait'le Yunus'un arasında bir münasebet de bulunabilir. Çünkü her ikisi de aynı tarike mensup ve aynı asırda yaşamış kimselerdir. Fakat Said'in manzumelerinin eski Yunus divanlarına alınması, daha doğrusu Yunus'la Sa'deddî'nin manzumelerinin birbirine karşıması hiç de. Sa'deddînin Yunus olduğunu ispat etmez. Zaten Yunus'un divanına yalnız Said'in değil, daha birçok kimselerin de şiirleri karışmıştır [1]. Fuat Beyin dediği gibi

Abdülqadir gibi bir er bulunmaz

ilâhisi bazı mecmualarda Yunus'a, bazılarında ise daha doğru olarak "Qâdirî" tarikatından "Eşrefiyye" şubesinde kuran "Eşref oğlu Abdullah-ı Rûmî" namına kayıtlıdır. Sonra Yunus divanındaki şiirlerden bazılarında "Emir Sultan"dan, "Hacı Bayram"dan hatta "Geyikli Baba"dan bahseden parçalar vardır. Eğer bunların hepsi Yunus'un olaydı onun en az iki yüz yıl yaşaması lâzım gelirdi. Anlaşıyor ki Yunus divanı çok karışmıştır. Adı "Yunus" olan birçok halk şairlerinin yazılan Yunus'a atfedildiği gibi Yunus'la münasebeti olan bazı şairlerin şiirleri de bazen asıl şairlerin mahlaslarıyla, bazen de değiştirilerek Yunus adıyla bu şairler arasına girmiştir. Meselâ Nuruosmaniye Kütüphanesi'ndeki 4904 numarada kayıtlı 940 hicrîde İstanbul'da tertip edilmiş, gayet güzel bir talikle yazılı, müzehhep bir mecmuada Yunus'un şiirleri arasına "Kasım" adında bir şairin üç beş şiiri de karışmıştır. Hatta bu mecmuada Said'in de şöyle bir şiiri var:

Can bir ulu kimsedir
Nice loqma yer isen
Nice ki yer isen çok
Cana hiç assısı yoq
Bu cân-ı ni'met qan,
Âsâyış qılalim canı
Sohbet canı semirdir
Haq çalab emr ile Suret anın etidir
Sûretin quvvetidir
Ol denlü yürürsün toq
Sûrel maslahatıdır
Gelsün bulalım anı
Ol evliya sohbetidir [2]
Her demi aşq demidir
Ereninin himmetidir

[1] Bu hususta bakın: İlk Mutasavvıflar, 321-326.

[2] Bu beyitte vezin değişiyor.

Ereni yüzi sulu suç Himmeti 'arşdan ulu
Kim tadar ise balı Xânma inayettir
İnayettir anın işi Anlaymaz değme kişi
Bilin ki bu hümâ quş Âşqların devletidir [1]
Sai'din yîizine tacı Qamudan gönli kiçi
Suça sayılma?, Hünkârın mürvetidir

şimdi bu mecmuada Yunus'a ait bir hayli şiir arasında Sait namına bir, Kasım namına da birkaç manzume var diye biz de Sadeddîn Sait ve Kasım, Sait'le Kasım'da Yunus değilse niçin bu şiirler birbirine karışmıştır diye bir soru sorarak Osman Bey'in yaptığı ikiliği üçlüğe çevirmeli miyiz?

Şunu da söyleyelim: "Şaqâyiğ-i Osmâniyye"den itibaren "Sarı 'Abdullah" "Semerât ül-Fu'âd" da, "La'lî zade Abdülbâqî" Sergüzeşt-i melâmiyye"de, "Müsteqîm zade Sü-leyman Sa'deddîn" Meâmiyye-i Şattâriyye"de "Sârbân Ahmed" in "Kaygusuz" olduğunu ve bu mahlasla şiirler söylediğini kaydettikleri ve Üsküdar'da Selim Ağa Kütüphanesi'ndeki Sârbân Ahmed divanında Kaygusuz mahlası ile yazılmış şiirler de bulunduğu hâlde Kaygusuz'un "Sârbân Ahmed" değil, onun halifelerinden "Vizeli 'Alâaddîn" olduğu anlaşıldı ve bu suretle aynı zannedilen Ahmed-i Sârbân ve Kaygusuz birbirinden ayrıldı. Halbuki diğer taraftan ayrı sanılan "Dukakin zade Ahmed"le "Sârbân Ahmed" in aynı şahsiyet olduğu tahakkuk etti [2]. Hülâsa bu gibi meselelerde aldanmamak lâzımdır.

2— "Kitâb-ı şerâ'it il-faqr i ve l-fu-qarâ"da ve küçük vilâyetnamede görülen "ol arifler sultânı, ol muhaqqıqlar aslanı" gibi vasıflarla Ritter'in nushasındaki "qidvet il-vâsılîn" tabiri ancak Yunus derecesinde büyük tanınmış bir adam hakkında söylenebilir. Tasavvufta bu derece yüksek bir mevki kazanmış olan bu zat şimdiye kadar meçhul kalabilir miydi?"

İlk sualin hemen aynı olan bu ikinci

[1] Bu kıt'ada da değişiyor.

[2] Bu hususta "Melâmîlik ve Melâmîler"e bakınız (s. 340-351), "Kaygusuz Alâaddîn" in hâlini ve şiirlerini bastırmaktayım.

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 45

suale bundan evvel cevap verdiğimizden geçiyoruz.

Osman Bey, bu iki sualden sonra münekkidin ileri süreceği en kuvvetli itirazlardan birinin divanın baş tarafındaki

Tarih dahi yedi yüz yedi idi
Yunus canı bu yolda kodu idi

beytini havi uzun manzume, diğerinin de "Tapduk Emre"ye bağlılığını gösteren beyitler olacağını tahmin ediyor. Bu hususta biz de aynı fikirdeyiz. Keza Osman Bey, divanın baş tarafındaki ahlâkî, felsefî manzumelerin ümmîliğinden bahsolunan Yunus'a aidiyetine ihtimâl vermiyor ve "bu manzumelerin ümmîlik iddiası ile bir tezat teşkil ettiğini görüyorum. Ne mevzu, ne lisan, ne de tahsil ve meslek itibarıyla bu manzumelerin Yunus'la alâkası olamaz" diyor. Halbuki makalesinin biraz evvelinde Yunus'un ummî olmadığını ve "Aksaray şehrinde fetvası yürüyen ve dört yüz danışmada hocalık eden "Sa'deddîn'in ta kendisi bulunduğunu söyleyip tasavvuftaki ümmîliğin "zahir ilimlerden tecerrüt etmek ve onun yerine vahdeti telkin eden bâtin ilmi ikame etmek"den, ibaret bulunduğunu kayıt ile "Yunus'un ummî olmadığını, o zaman malûm olan bütün ilimleri okumuş, bütün dinî anane ve akidelere tamamıyla vukuf peyda etmiş olduğunu manzumelerinde açıkça görüyoruz" diyor. Buradaki tenakuz pek açıktır: Yunus madem ki ümmî değildir, niçin felsefî mülâhazalar yürütmesin?

***

Demin söylediğimiz 940'ta İstanbul'da tertip edilen mecmuada da matbu divanın başındaki o uzun bent aynen mevcuttur. Demek oluyor ki daha evvelki nusha ve mecmualarda da mevcuttu. Osman Beyin aflarına mağruren ben, o uzun bendin 940'ta İstanbul'da tertip edilen mecmuada da bulunmasıyla Yunus'a ait olduğunu ve hatta Fuat Bey'in dediği gibi "matbu divanda ve ekseri yazmalarda nazım şeklinde çıkan bu mukaddiminin mensur

olup bir nevi müsecca nesrile yazıldığı"nı [1] iddia ediyorum.

Yunus'un "Tapduk Emre'nin müridi" olduğunu Osman Bey de reddetmiyor. Yalnız Yunus'u Sa'deddîn olarak kabul ettiği için bizzat "Hacı Bektaş-ı Veli'ye intisaptan sonra Tapduk'a mülâki olduğunu ve belki de beктаşılığa inanmadığını ve beктаşılıktan vazgeçtiğini" söyleyerek Tapduk'a intisabını bu suretle tevîl ediyor. Halbuki Tapduk Emre zaten beктаşidir. Hülâsa bu hususta da bize kat'î bir kanaat vermiyor.

Sa'deddîn, Bektaşî vilâyetnamesine göre Aksaraylı bir âlimdir. Kayseri'de bir zatın muhibbidir. Her yıl onu ziyarete gider. Bir defasında Kayseri yolundaki "Tuz" köyünde Hacı Bektaş ile konuşur. Ve hatta ilk mülakatında onun bıyık ve tırnaklarına itiraz eder. Fakat Hacı Bektaş, orada Molla Sadeddîni, gösterdiği kerametlerle teshir eder. Nihayet Sa'deddîn otuz molla ile Hacı Bektaş'a gidip bende olur. Vilâyetnamede bu zatın iki şiiri yazılıdır. Osman Bey bu şiirleri aynen kaydederek Fuat Bey'e ait Yunus divanında bu iki şiirin Yunus namına kayıtlı olduğunu söylüyor. Vilâyetnamedeki şiirlerden biri şudur:

Yine bir ün işittim
Sorgu hesab yağ imiş
Tanrı hazır ardeyüb
İncinmeden geçdiler
Sıdık ile niyet birle
Xanimân terkin urub
Adım Sa'id değilken
Bir âyet oqumuşum Hüda bilür ününden
Erenlerin canından
Hazır duran aşklar
Siyâset meydanından
Meydana gelen tâlib
Geçer cümle varından
Cümle müskil hâl iken
Hünkârın esrarından [2]

Fuat Beyin divanındaki manzume de şudur:

[1] İlk Mutasavvıflar, 328 - not. Fuat Bey bazı iyi ve itinalı nushalarda bunun mensur olarak yazıldığına rast geldiğini söylüyor.

[12] Vilâyetname Nuruosmaniye Kütüpha-nesi (varak 66). Osman Bey bu şiiri başka bir vilâyetnameden bir dörtlük fazla olarak almıştır. Bizim yazdığımız metinle onun arasında az bir fark

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 46

Yine bir ün işitdim
Soru hesab yağ imiş
Haq ta'âla buyurur
Lebbeyk diyüben dura
Münkirler muhibb ola
Zirâ qudrat qılıcın
Ma'rifet mihrabından
Ol varmış haqıqate
Tanrı qâdir ve hâzır
Tamudan evvel geçmiş
Adım Yunus tut öğüd
Bir âyet oqumuşum

Xüdü eyler ününden
Âşıqların canından
İsrafil sûr urıcak
Aşıqlar toprağında
Sözünden ibret ala
Hâkim çekmiş qınından
Tariqal erkânından
Düyuben duran âşiq
Siyaset meydanından
Qâl ü qılden değılim
Xâcenin esrârından.

Osman Bey bu iki manzumeyi bir manzumenin muharref şekilleri sayıyor. Ben ilk ve son bentlerindeki yakınlıkla beraber bu iki manzumeyi aynı sayamayacağım. Belki bunlar naziredir. Fakat her hale bir değil. Bununla beraber bir olsa da Yunus'un Sa'deddîn olduğunu ispattan ziyade Sa'deddîn'in Sait Emre olduğunu gösterir.

İkinci manzume, hakikaten bir yerde Yunus, diğer yerde Sait namına yazılmış. Anlaşıyor ki Sa'deddîn, Sait mahlesiyle şiir yazıyor. Zaten vilâyetname de "andan so(n)ra Sa'd xoş halete erdi; zevq ve şevq hâsıl olub nice dürlü muhaqqiqâne muğlaq nefes söyledi ve hazretî hünkârı(n) maqâlâtın Türkçe'ye terceme eyledi. Bunlardan çoq nice esrar izhâr eyledi" diyor.

Osman Bey, "bir adı da e maqâlât-ı Hacı Bektaş-ı Velî" olan büyük vilâyetnamede Sa'deddîne yirmi sekiz büyük sayfa tahsis olunduğu görülüyor. Bu eserde Sa'deddîn'in nereden, nasıl gelip Hacı Bektaş Velî'ye intisap ettiği hikâye edilmektedir. Sırası ol-mamakla beraber şunu da kaydedelim ki an'aneye göre Vilâyetnameyi Sa'deddîn terceme etmiştir. Halbuki yine vilâyetnameden, Sa'deddîn ile Hacı Bektaş arasında geçen maceradan - diğer birçok kimseler gibi- üçüncü bir şahıs tarafından bahsedilmiş olduğu anlaşılıyor ve Sadeddîne ait faslın birkaç satır evvelinde mütereccim, Hacı Bektaş tuzundan ve onun nurundan bahsederken "işbu kâtip ül-hurûi ben gö-zümle ol nuru gördüm" demesi de bu kanaati teyit eder" diyor. Osman B. nasılsa burada zühul eseri

olarak büyük ve küçük vilâyetnameyi bir-leştirmiş. Büyük vilâyetnamenin bir adı "meqâlât" değil, küçük viiâyetnamenin bir adı "meqâlât"tır. Ya'ni "maqâlât"a küçük vilâyetname denir. Matbu olan meqâlâtın hicrî 895'te Mısırın "Reşid" şehrinde vakfe-dilmiş bir nushası Beyazıt umumî kütüpha-nesinde 646 numarada kayıtlıdır. Hatta bu nüshanın vakfiyesini gören "Bektaş sırri" sahib vakfiyeyi mahkeme ilâmi sanarak ki-tabına o suretle yazmıştı. Yazılış tarihi belli olmayan bu nüshanın 895'te Mısır'da vakfe-dildiği düşünülürse mutlaka VIII'inci asırda yazılmış olduğu anlaşılır. Yazıda "hu-ruf-i imlâ" kullanılmadığı ve kâğadın eskiliği bu asırdan evvele aidiyetini de tahmin ettire-bilir. Maqâlât'ın IX'uncu asra ait bir nusha-sının "Hacı Bektaş meydan evi kütüphanesi"nde bulunduğunu, bundan başka 812'de "Hatiboğlu" tarafından Arapçadan nazmen Türkçeye terceme edilmiş diğer bir nusha-sının mevcudiyetini de biliyoruz(1). Maqâ-lât'ta Sait Emre'nin yani Sa'deddîn'in iki kü-çük şiiri varki şunlardır:

Bu maqâma kim ere	İşbu nagdi kim dire
Varlığın haqqa vere	Cümle alem içinde
Kim bu sırta ermedi	Kend'özini dirmedi
Bu aşqdan esrümedi	Ömrü zalâm içinde
Varlıq yoqluq birdürür	Hem aşq sevi birdürür
Dünye axret birdürür	Aşq-ı enâm içimde [2]
Yer yüzi etim tenim	Aqar sular anım [3]
Tahqiq burcundan doğar	Oynamaz benim günüm

***

Her iki manzume Sait Emre'nin diğer manzumelerine tamamen benzediği gibi büyük vilâyetnamedeki (yani Hacı Bektaş menkı-benamesinde ki) iki şiirde de mali-

[1] Mihrap; yıl 1, sayı 15-16, Anadolu tarihinde dinî ruhiyat müşahedeleri "Hacı Bek-taş-ı Velî" - Hilmi Ziya. Türk Yurdu; C. 2, nu. 8 Bektaşiliğın menşeleri — Köprülüzade Fuat.

[2] Beyazıt Umumî Kütüphanesi'ndeki nusha, varak 9

[3] Bu mısırada vezin yok,

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memleketer için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 47

leşlerin Sait olması, Sa'deddîn'in "Sait" mahlasıyla şiir söyleyen ve Ritter'in cönkünde "min kelâmi qıdvet ilvâsılın Sa'îd Emre rahmetullahi aleyh" sernemesi altın-daki şiirlerin sahibi Sait Emre olduğu tahakkuk ediyor. Büyük vilâyetname ise bu maqâlâtan büsbütün ayrı olup Hacı Bektaşî Velî'nin menkıbelerini ihtiva eder ve Osman Bey'in dediği gibi "Sait tarafından" değil, bir üçüncü şahıs tarafından yazılmıştır. Hülâsa; Sa'deddîn, Hacı Bektaşın maqâlâtını Türkçeye çevirmiş ve bizzat ona intisap etmiş, sonra Hacı Bektaş halifelerinden "Hacım Sultanca mülâki olup sülûkünü ondan itmam eylemiştir[1]. Yunusa gelince: Hicrî 638'de Babaî isyan neticesinde idam edilen Baba İshak'ın has halifesi "Hacı Bektaş-ı Velî"den müstahlef "Baba Tapduk'un dervişidir ve XIV'üncü asrın ilk yarısında öl-müştür. Esasen "Aşık Paşa Zade" de gerek Yunus Emre'yi, gerek şeyhi Tapduk Emre'yi "Orhan gazi" devri meşayihî arasında zikretmektedir[2]. Bektaşî vilâyetnamesi, yani Hacı Bektaşî Velî menkıbenamesi Yunus Emre'den ayrı bir fasılda bahseder. Vilâyetnameye göre Yunus yoksul bir çiftçidir. Bir kıtlık yılında Hacı Bektaşî Velî'ye müracaat edip buğday istiyor. Hacı Bektaş "buğday mı verelim, nefes mi?" deyip nefes vermeyi teklif ile evvelâ her ölçek başına iki, üçüncü seferde her çekirdek başına on nefes vereceğini söylüyorsa da Yunus mutlaka buğday istiyor. Öküzünün götüreceği kadar buğday alıp giderken yaptığı yanlışlığı anlayıp geri dönüyor. Bu sefer himmet ve nefes istiyor. Lâkin Hacı Bektaş: "Ol iş şimdengerü olmaz. Biz ol quflü(n) miftâhın Tapduk Emre'ye sunduq. Varsın nasibin ondan olsun" diyor. Yunus, Tapduk'a derviş olup kırk yıl hizmet ediyor. Nihayet onun himmetiyle manevî mertebelerde yükseliyor ve şair oluyor. Vilâyetname, bu çok malûm ve meşhur menkıbenin nihayetinde "şimdi merqadi

[1] Sait Emre - Koprülüzade Fuat (Hayat, II, 42).

[2] İstanbul, Matbaai Âmire tab'ı, s. 199-200.

Sivrihisar qurbünde, mevlidine yaqındır" kaynını da ilave ediyor. (Varak 55).

En ziyade Bektaşî vilâyetnamesine istinat eden Osman Bey'in bu suretle o kitap tarafından da reddedildiğini görüyoruz ve Bektaşî Vilâyetnamesi'nin verdiği malûmat her hâlde doğru olsa gerektir. Çünkü Yunus, divanının muhtelif yerlerinde pek çok defalar, Tapduk'un dervîşi olduğunu bildirdiği gibi:

Vardığımız ellere şol sefâli güllere
Baba Tapduk mânâsın alduq elhamdülillah

diye Tapduk'un Babaîlerden olduğunu da tasrih etmektedir. Şimdi bütün bu mülâhazatımızı hülâsa edelim:

1— Büyük vilâyetname, yani Hacı Bektaş menkıbenamesinde Hacı Bektaş'a intisabı mufassalan anlatılan ve onun maqâlâtını Arapça'dan Türkçe'ye nakleden Aksaraylı âlîm Sa'deddîn, "Sait" mahlasıyla şiir söyleyen zattir ve bunun iki şüri büyük vilâyetnamede, iki şiir parçası küçük vilâyetnamede (yani maqâlâta) vardır.

2— Dr. Ritter'in mecmuasında "min kelâmi qıdvet il vâsılın Sa'îd Emre rahmetullah" başlığı altındaki şiirlerde "Saik, mahlasının mevcudiyeti, vilâyetnamedeki şiirlerin de aynı mahlasla yazılması, büyük vilâyetnamede "Sa'deddîn'in birçok nutukları bulunduğu" mukayyet olması, Sa'deddîn'in "Sait Emre" olduğu hakkındaki ihtimali katıyet derecesine getirmektedir.

3— Sa'deddîn, bir şiirinde kendisi söylediği veçhile, Hacı Bektaş halifelerinden "Hacım Sultan"a intisap etmiştir. Büyük vilâyetnamede bizzat Hacı Bektaş'a mülâki olduğu anlatıldığından Hacı Bektaşın ölümünden sonra da yaşadığı ve Hacım Sultana mürit olduğu meydana çıkıyor.

4— Yunus Emre, Hacı Bektaşın diğer halifesi "Tapduk baba"ya müntesiptir.

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 48

Müteaddit şiirlerinde bu intisabını ve şey-hine kuvvetle merbutiyetini söylüyor. Büyük vilâyetnamede gerek Tapduk'un Hacı Bektaş'a intisabı, gerek Yunus'un menkıbeleri ayrıca yazılmıştır.

5— Yunus'la Said'in şiirleri, bir asırda yaşamaları, aynı tarike salık bulunmaları dolayısıyla -Sârân Ahmed'le Kaygusuz'un şiirleri gibi- birbirine karışmıştır. Falt Yunus namına kayıtlı bulunan bir kaç şiirin bazı mecmualarda Sait namına kayıtlı bulunması ve yine bazı mecmualarda Yunus'la Said'in şiirlerinin karışık yazılması bu iki ayrı şahsiyetin aynı olduğunu ispat edemez. Çünkü bazı mecmualarda Eşref oğlu namına kayıtlı şiirler de diğer mecmualarda Yunus namına yazılmıştır. Yine "Kasım" adında bir şairin şiirleri de Yunus'un şiirleriyle karışık yazılmıştır [1]. Şu hâlde Sait Emre ve Yunus'la beraber "Eşrefoglu" ve "Kasım"ın da aynı şahsiyet olduğunu iddia etmek lâzımdır.

6— Yunusun "miskin, âşık, bîçâre, koca" gibi sıfatlar kullanması zaman zaman isim değiştirdiğine delil olamaz.

7— "Evelce adım Yunus değilken" gibi kayıtlar Yunus'un adının evelce Yu-

[1] Bu zatın, Yunus'un bir şiirinde: Derviş Yunus bu sözü eğri büğrü söyleme Seni sığaya çeker bir monla Qâsim gelür diye adını zikrettiği zat olması kuvvetle muhtemeldir.

nus olmadığını, ve hele Osman Beyin dediği gibi "Yunus Peygamber'in kırk yıl balık karnında kaldıktan sonra çıkması" tarzında sülûkünü itmamdan sonra bu adı aldığını anlatmaz. Bilâkis sûfiyye akidesince "bu şehâdet mülküne, anâsır âlemine düşmeden, Yunus şeklinde zuhur etmeden" manasını ifade eder. Şunu da ayrıca kaydedelim ki:

S'ad ben'im Sa'it ben'im Yunus dexi benimledir beytinin şu:

Sa'd ben'im Sa'ad ben'im Yunus daxi benimledir

tarzı bize daha mülayim geldi. Çünkü malûmdur ki eskilerce saatler "nahs ve sa'd" olarak ikiye ayrılır. Şairin "Sa'd" diyince "sa'at"ı hatırlamaması kabil değildir. Bununla beraber "Sa'd benim Sa'id ben'im" dahi dese, eğer Sait "Sait Emre" ise bu ancak Yunus'un Said'i tanıdığını bildirir. Sofi şairlerden birçoğu "devriyelerinde "Adem benim, Havva benim , Ahmed benim, Ali benim. filân benim..." derler. Bu söz, bütün bu iddiaların zahirî hakikate uygun olduğunu mu gösterir?

Hülâsa; bizce Sa'deddîn ile Yunus, bir asırda yaşamış iki ayrı şahsiyettir ve Osman Bey'in delilleri her cihetçe kuvvetsiz ve indîdir.

**Konya Lisesi Edebiyat Muallimi
Abdülbaki**

M. T. T. Birliği'nin İç Anadolu Seyahatine Ait Notlar

M. T. T. B, yeni sene çalışma şeklini tayin i-çin Halk evinde bir toplantı yaptı. Bu toplantıya Pr.lerini, T. cemiyeti liderlerini ve gençlik muhiplerini istifade için davet etti. Birçok davetliler bu mevzudaki görüşlerini uzun uzadıya anlattılar. Bu meyanda Mühendis talebe cemiyeti reisi Tevfîk Bey: "Köylerimizin sıh-

hî, içtimaî, bedîî, iktisadî vaziyetlerini tetkik ve yardımda bulunmak gayesiyle Anadolu'ya akın yapılmasını talep etti. Gençlerin idare ve Pr. lerine karşı beslediği derin hürmet ve muhabbet hislerine mukabil onların gösterdiği şefkat hislerine mukabil onların gösterdiği şefkat ve irşadın tatminkâr olmadığından bahsetti;

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 49

koyu bürakrası zihniyetinin ölmesine yardım etmesi itibarıyla Pr. lerin iştirakini rica etti. "Bu noktayı nazar toplantıda müsait bir hava yarattı. Bunun üzerine Birlik idare heyeti İçanadolu seyahatini tertip etti.

Seyahatin gayesi Halk evindeki toplantıda taayyün etmişti. Birlik bu gayenin tahakkukundan uzak şuursuzca bir İçanadolu gezintisi tertip etti.

***

Birliğe mensup yalnız dört Talebe cemiyeti bu seyahata iştirak etti. Birlik kadroyu tamamlamak için şahısların seçilmesinde hiç bir esas tutmadığından bu sahada hassasiyetlerini izhar etmiş Pr. ve gençler ihmal edildi. Bununla beraber şahısların vapura binerken taayyün etmesi program yapılmasına imkân bırakmadı. Seyahata iştirak edenler arasında yaptığımız ankette herkesin şahsî bir tecessüs saikasıyla geldiği taayyün etti. Mahiyet ve eşhas itibarıyla cemmî bir gayeyi bais olmayan bu gezinti Türk muhit ve gençliğine pek sathî ve tesadüflerin mahsulü bir etüt hediye edebilecektir. Bundan ileriye varanların mehazları mutlaka hayalleri olacaktır.

***

Bandırma;

Muntazam yolları, geniş caddeleri, yangın yerleri, umumî helası, mebzul otel ve kahveleri ile nazarı dikkati celp eder.

Sükûn ve asayiş bozan hadiseler hiç denecek kadar azdır.

Balıkesir;

Karışık sokakları, kalabalık yolları, hareketli ticareti, çalışkan halkı, sefahate pek düşkün olmayan ahali, oldukça münevver kitlesi ile diğer vilâyetlerimiz arasında tebarüz eder. Necati Bey Muallim Mektebi Türkiye'de eşi bulunmayan modern bir mekteptir.

Şehir tozlu olmakla beraber, hastahanesi pek sıhîdir.

Kütahya;

Modern kiremit ve tuğla fabrikasına, çini ve halı tezgâhlarına, inhinalı yollara, hareketten uzak kadınlara mukabil himasiz canlı bir gençliğe malik iptidâî bir şehirdir. Güzel mesireleri, cana yakın bir halkı vardır.

Eskişehir;

Dağınık bir şehir olup cüz'î bir imâra mazhar olmuştur. Şehirde çocuk bahçesi pek enteresandır; şimendifer fabrikası her Türk'ün göğsünü kabartacak şekildedir. Tohum islah müessesesi her ziraî mınıtkada bulunması şayanı temennidir.

Ankara;

İnsan zekâ ve kolunun neler yapmaya kadir olduğunu gösteren canlı bir misaldir

Çankırı;

Medeniyet yolunda dev adımlarla ilerlemek isteyen bir yerdir. Açtığı mekteplerin, tahsile yolladığı talebenin adedi oldukça büyük bir rakamdır. Gençlik himaye ve teşvik edilmektedir. Otel ve eğlence yerleri açmakla uğraşan belediyeler Çankırı'yı numune ittihaz etmelidirler. Hayat durgun ve hareketsizdir.

Kayseri;

Toprak damları, alçılı duvarlarıyla Çankırı'ya benzer. Kâgir binaları, tarihî asarı, zengin müzesi, mesire yerleri, zekî ve kurnaz halkı ile Kayseri diğer vilâyetlerimizden tefrik edilebilir. Bünyan; şairane şelâlesi, şehir elektrik üzvi, iplik fabrikalarıyle meşhurdur.

Talas'ı tahmin ettiğim kadar güzel bulamadım.

Zenci dere, hava ve su itibarıyla oldukça iyidir. Buradaki Ermeni kilisesi aynı

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 50

zamanda mektep ve hastahanedir. Duvar içerisinde olan pavyonları, mahzen ve depoları, muazzam teşkilâtı itibarıyla mek-tep, hastahane ve kiliseden ziyade bir askerî merkez hissini veriyor. Din perdesi altında Aryanizm fikriyatını aşılama uğraşan bu müessesese Cumhuriyet Türkiye'si'nin şehir yatı mekteplerinden bir tanesidir.

Saf ve temiz birçok Türkler'i Panaryanizm nazariyatıyla Türkiye'den ayırmaya çalışanların dahilî merkezi belki burası idi.

Kayseri şehri Selçuk Türkleri'nin çok zengin asarıyla dolu, hemen her yeri bîr Türk şehri olduğuna şahadet etmektedir.

Sivas;

İlk Türk Millet Meclisi, Gazi'ye ait hatıraları, Selçuk Türkleri'ne ait asarı taşımasına nazaran Türkler için çok zengin ve kıymetli bir şehirdir.

İktisadî vaziyet:

Bu seneki zeriya geçsen senekine nazaran sapta çok tanede azdır. Binaenaleyh masrafları fazladır. Mahsule arzu ve talep fazla olmakla beraber fiyatlar düşkündür. Arpa için 5,5 kuruşu köylüler bu sene için av görüyorlar. Çiftçiler memur ve işçi hayatını ziraî hayata tercih etmektedirler. Mahallî sanayide çalışan işçilerin yevmiesi azamî 30, vasatı 15'tir; 5 kuruşu çalışanlar az değildir.

Köylü aşarın kalkmasından memnundur. Yol vergisine çalışma suretiyle iştirak edenler az değildir. Köy kanunu tatbik edilmektedir.

İçtimaî vaziyet:

Şehirlerde bile meskenlerin çoğu kerpiçten, kâgir bina yok denecek kadar az ve damlar topraktandır. Köylerde dağa sinmiş izbeler çoktur.

Yeni hayat ve yeni zihniyet henüz girmemiştir. Köylerde kadın, babası tarafından damadına satılmaktadır. Erkek kadını çalış-tırmak için almakta ve imam nikâhı kıymaktadır. Bu yüzden tek karılı hayat yok gibidir.

Köylü vatandaştan beklenen samimiyeti izhar edememektedir. Şehirliye karşı korkak ve çekingen bir vaziyet almaktadır. Köylü ana'neperest ve hurafelere inanmaktadır. Hatta birçok mezarlara çaput bağlamaktadır. Hapis mahkûmlarının ekserisi tarlasının ve kız kaçırma maddesinden yatmaktadır.

Sarhoşluk vak'aları az değildir. Isıtma tesir itibarıyla az olmakla beraber frengi vak'aları çoktur.

Sular birçok yerlerde sıhî bir şekilde şehre isale edilmemektedir. Bu noktadan birçok hastalıklar olmaktadır.

Halk bediiyatına ait kısımlar pek azdır. Bununla beraber münferit eğlenceler çoktur.

Şehrin sıhî, bedîî, içtimaî hayatının yükselmesinde bilhassa muallim, askerî mahfillerin ve gençlerin çok tesiri olmaktadır.

Bugün vaziyetin terakki ve tekâmülünde mühim vazife deruhte eden müesseselerin başında her türlü siyasî endişe ve düşüncelerden uzak olarak çalışan Halk evleri gelir.

Bu vasfı haiz Halkevleri muhitinin bariz noksanlarını tesbit ederek M. T. T. Birliği ile mesaisini birleştirmelidir. Müstakbel seyahatlerde şunlar temin edilme lidir.

1— Sıhî tablo ve seyyar müze ile frengi ve içkinin, mahalli hastalıkların feci akıbetlerini öğretmek ve tedavi yollarını göstermek;

2 — Küçük mikyasta seyyar bir şekilde numune köyleri göstermek ve mesaj şekillerini izah etmek;

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 51

- 3— Projeksiyon vasıtasıyla köylüye faydalı şeyleri anlatmak;
- 4— Az mikyasta ecza ve aletleri alarak hastaları muayene ve tedavi etmek;
- 5— Koy çocuk ve büyüklerinin — az bir müddet için dahi olsa — okumalarını temin için kütüphane;
- 6— Asrılık, Türkçülük, köycülük propagandasını yapan kitap ve mecmuaları dağıtmak;
- 7— Köylü ile karışık sohbetler yap-

- mak, şarkı söylemek, rakıslarda bulunmak suretiyle kardeşlik hislerini takviye;
- 8— Spor temasları yapmak suretiyle müteakabil sevgiyi tezyit;
- 9— Köylüye muasır mesken ve aletlerin inşa ve yapmasını öğretmek;
- 10— Konferanslar, konserler tertip etmek gibi birçok vasıtalarla asrılık, Türkçülük ve halkçılık fikir ve amelîyelerini aşılmalıdır.

Nesimî Âbidin

Atsız Mecmua Umum Müdürlüğüne

Gençlik ve matbuat sahifelerinde M. T. T. Birliği'nin tertip ettiği Anadolu seyahatini aslından inhiraf etmiş bir şekilde gördüğümüzden tanzih etmeyi fâideli bulduk. Bu tanzihin gençlik hareketleriyle alâkadar olması ve mesleğin icap ettirdiği bitarafılıktan cesaret alarak 8.8.932 tarihinde Cumhuriyet gazetesine yollamayı muvafık bulduk.

***

Şimdiye kadar maalesef neşretmediler seyahat mevzuu etrafında bir vesika olması itibarıyla işbu tanzihî aynen yollar ve neşrini rica ederiz.

1— M. T. T. B. tarafından tertip edilen bu seyahate Davülfünunluların seyahati unvanı verilmesini "hüsnü niyete binaen" bir kasitien ziyade hata mahsulü telâkki ettik.

2— Bu seyahatin müteaddit vesilelerle ihsas ve Halkevindeki toplantıda izhar etmiş olduğumuz Anadolu seyahatlerinden mahiyet ve şekil itibarıyla inhiraf

etmiş olmasına rağmen bu vadede ilk adım olmak itibarıyla memnuniyetle karşıladık.

3— Bu seyahatin şekil itibarıyla gayelerimizden olan inhirafının iştirak edecek arkadaşların kuvvetli olmalarıyla kapanacağını tahmin etmemize rağmen bu sahada çalışma arzularını muhtelif vesilelerle izhar etmiş olan Halkevi Köycülük şubesinin yüksek tahsilde bulunan azalarıyla "Atsız Mecmua"da çalışan edebiyatçı arkadaşlarımızın ihmal edilmiş olmasını büyük bir teessürle karşıladık.

***

4— Bu seyahatten matlûp neticelerin elde edilemeyeceğine kani olunamamakla beraber yeni teşekkül etmiş olan birliğin bünyesinde herhangi bir sarsıntıya mahal vermemeyi bir vazife telâkki ederek iştirak ediyoruz.

MÜHENDİS MEKTEBİ TALEBE CEMİYETİ

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memleketter için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 52

İki Perdelik Manzum Piyas:

Bugünkü Şiir

Yazan: Fuat Edip

Birinci Perde

(Sahne: Bir mada iki sandalye...

Perde açılırken Recep ve Vedat oturuyorlar.)

Recep — Beğendin mi Şehab'ın son şiir kitabını?

Vedat — Bırak canım o mızımız kız-kadın ahabını,
yine tıraş ediyor sevgiden, sevgiliden!

Recep — Her ne hâl ise, fakat bu son kitabını ben,
çok bedendim, hem çocuk çok ateşli yazı-yor.

Vedat — Güzel yazıyor amma, suratı çok kasiyor,
usturası nedense!...

Recep — Seni boş yere böyle daha söyletmektense, okuyayım çocuğun kitabından parçalar.

"Masadan kitabı çıkarır"

Bak, gurubu anlatan ne güzel bir parça var:

"Okuyarak "

(...

Bu kızıl saçlı genç kız, atkı alıp boynuna,
Girdi sevgilisinin gönül çeken koynuna.

Bu satırlar ne güzel aşkını anlatıyor:

(...

Dinle kalbim ne diyor, dinle ben ne diyorum:
Emret her ne istersen bak nasıl veriyorum!...

Bana)

Vedat — Recep, artık sussana!
Anladık şair beyin çok yüksek maksadını!..

Recep — Vedat, bu hoş yazının kaçırmadan tadını,
Allah aşkına dinle.

Vedat — Hoş yazılar (!) dinleyip bu geceyi seninle
Geçiremem azizim... Başka şey anlatmalı!

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 53

Recep — Ne anlatayım Vedat, bir şeyler mi atmalı?

Vedat — Atma din kardeşiyiz! Demek istedim ki ben,
Okuma sevmediğim kadın şiirlerinden...

Recep — Sevdiğin şiirleri anlayalım bir kere?

Vedat — Şahsî dertlerden başka duygulu şiirlere,
Ezelî bir meylim var.

Recep — Nasıl şahsî dertlerden başka güzel yazılar?

Vedat — Şahsî dertler demekle, demek istiyorum ki,
Gerek bir çok şairler ve gerek bu seninki
Kendilerinden başka hiç bir şey yazmıyorlar!
"Evvelâ can" diyorlar "Sonra cânân" diyor-lar
Fakat "Sonra cânân"a sıranın geldiği yok;
Çünkü "can"ın duyduğu, sevdiği, çektiği çok!
Her derdini unutup yurdu yazan isteriz,
Ve biz ancak bu gibi şaire şair deriz...
Anladın mı azizim?

Recep — Yurt derdini yazmayan çok şairimiz bizim,
Şair değildir demek?

Vedat — Bence tam manasıyla şair olmasa gerek!
Çünkü, bizi yaratan, büyüten ve yaşatan,
Her gün derdimiz için derdine dertler katan
Bu aziz yurt değil mi? Şair niçin yazmıyor?

«İlâve ile»

Sonra sizin gibiler onlara şair diyor.
Şairin, yurda karşı gözü kör olmamalı,
Yurdun derdine gülüp saçını yolmamalı
Kız için, kadın için!

Recep — Bir gün yazacaklardır!..

Vedat — Hangi gün? Yazmak için gelecek gün mü var-dır?
Yazacaklar yazmalı başlayarak bugünden...

Recep — Doğrusu böyle, fakat bir şey soracağım ben:
Nef'i, fırtınaları hatırlatan bir sesle,
Çok zaman hâkim oldu zamanındaki nesle.
Aşkî en iyi duyan, duyuran Fuzulî'ye,
Bir çok zaman taptıdır aşkın Allah'ı diye.
Ateş sözlü Nedim'in, yarattığı Sâdabâd,
Bir devrin hayatını ne güzel ediyor yâd!
Bunlar ve bir çokları şair değil de nedir?

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 54

Vedat — Bıktık yahu! onların bilmem kaç yüz senedir,
Yazdıkları Divan'da bahsettikleri şeyden..
Bıktık Piri Mıgan'dan. Mahbûbeden ve Mey'-den,

"Devam ile"

Güzel yazanlar vardı, fakat yurduna dair,
Kaç mısra yazdı senin üstat dediğin şair?
Onlar, ancak zevkeden gönüllere ağıldı,
Yurtları Sâdabâd'dı düşünceleri Yar'dı!..
Bırak yurdu düşünmek, yurtla alay ettiler,
"Türk'e ilim haramdır, Türk kabadır!" dedi-ler,
Senin üstat dediğin YURTSUZ'ların hepsi!..

"Masa üzerindeki kitabı gösterir"

Ve ne yazık ki hâlâ, onların kadın sesi,
Duyuluyor olması çok ayıp yazılarda.

Recep — Şairlerde bir olan bir çok duydular var da.
Ondan tekrar ediyor şairler birbirini.

Vedat — Bir olan duygular ne? Yoksa şu sinirini,
Anlatan duydular mı ?

Recep — . . .

Vedat — Cevap versene Recep, başka bir duygu var mı?

Recep — "Bir olan duydular»la demek istedim ki ben
Her şair ilham alır muhakkak güzellikten

Vedat — Onlar "güzellik" diye kadını anlattılar,
Güzelliğin tadını kaçırınca kadar..
Hepsi heyecanını harcadı seve seve,
"Güzel, güzellik" deyip kıymeti yok hislere
Yurdun güzelliğini kör gibi görmediler,
Şehvet için ömrünü harcayan serseriler.

"İlâve ederek"

Halbuki ne güzel bir mevzudur Anadolu;
Ne olur tutsalardı serseriler bu yolu!

Recep — Bu yol güzel yol, fakat aşkı anlatanların
Kadın güzelliğinden şiir yaratanların,
Çoğunda derin bir ruh ve derin bir zevk var-dır.

Vedat — Bu zevk belki de senin söylediğin kadardır.
Fakat ne çok yazık ki bir gayesiz zevk için
Yandılar, tutuştular yıllarca için için...

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 55

Kadından yüz görmeyen şairi dinle de bak,
Nasıl bir Mecnûn gibi aşkını anlatacak!
Yüzüne bir kerecik gülmeyen bir kadına.
Çok şair âşık oldu, Maşuk deyip adına...
Hiç rakı içmeyenler bahseylediler Ab'tan,
Rengi güldün Piyâle, rengi gülgûn Şarab'tan

"Devam ile"

Türedi uzun saçlı, kafasız çok serseri,
Seninkiler "Şairiz!" dediği gündənberi. . .
Şair demek Kalender ve bir Sarhoş demektir
Kadın peşinde gezen bir başı boş demektir!

"Ayağa kalkarak"

Bak, sana onlar için bir yazı getireyim...

Çıkarken perde iner.

Sonunu çıkacak olan kitabımda

FUAT EDİP**ÇANAKKALE SAVAŞI**

Her yıl olduğu gibi bu yıl da bir heyet, Gülcemal vapuru ile Çanakkale'ye gitti. Sahillerden bakarak güya şehitleri ziyaret etti. Hattâ bu yıl, garip bir tesadüfle İngiliz donanmasına mensup askerler de karaya çıkarak kendi mezarlarını ve âbidelerini ziyaret ederken bizimkiler yalnız denizden, o kahramanlık meydanına bakarak hasretli ahlar çekmekle iktifa ettiler.

Edebiyat Fakültesi tarih zümresi talebesinden bir hanım, Çanakkale ziyaretinin gemi ile değil, İstanbul'dan yaya olarak yapılmasını ve bizzat harp sahasının ve şehitliklerin gezilmesini teklif ederek ortaya yepyeni bir düşünce attı. Biz

yapmak istediğimiz halde bu yıl, birçok engeller dolayısıyla, bu işi yapamadık. Fakat ey Türk Gençliği, sana soruyorum:

Sen Arap Muhammed'in mezarını artık bıraktıktan sonra senin Kâbe'n Çanakkale, Sakarya ve Dumlupınar değil midir? Son, Kâbe'ne, rahat bir geminin içinde cazbant dinleyerek mi, yoksa yalçın yollarda, vaktiyle Çanakkale'de Türk vatanını korumağa koşanların çektiği zahmeti çekerek, yayan mı gitmek istersin? Görüyorsun ki eller kendi şerefsizce yenilen ölülerine bile nasıl ihtiram gösteriyor, onların başına ne büyük taşlar diyor... Sana gelince: Senin ölüme göz kırpmadan bakan

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 56

şerefli şehitlerinin hâlâ bir âbidesi yok!., Ey Türk gençliği! Çanakkale senin vatanındır!.. 18 yıl önce orada korkunç ve nispetsiz bir boğuşma oldu. Bir tarafta her türlü vesaitle pusatlanmış soğukkanlı İngilizler, cesur İrlandalılar, yaygaracı Fransızlar, çevik Avustralyalılar, sporcu Yeni Zelandalılar; korkunç Senegallılar, diğer tarafta da sessiz ve gösterişsiz Türkler vardı. Bu korkunç boğulmayı harikulade kahramanlıkları ile senin kanından olan Türkler kazandı. Fakat ne korkunç tecellidir ki 18 yıl geçtikten sonra orada yenilen düşmanların âbideleri yükseliyor... Senin vatanında düşman abideleri... buna nasıl tahammül ediyorsun Türk genci? Diyelim ki paran olmadığı için onlara lâayık bir taş dikemedin! Fakat yılda bir defa oraya gidecek kadar kendinde kuvvet bulamıyor musun?

Türk genci! Yurdunda mekteplerin açılmasını, yolların yapılmasını, fabrika bacalarının tütmesini devletten bekleyebilirsin! Fakat büyük ölülerine hürmet merasimini yapmak icap etti mi devlet senin gerinde kalmalıdır, Her yıl muntazam bir kütle halinde İstanbul'dan kalkıp yaya olarak Çanakkale'ye gitsen, kanlı boğulma sahalarını gezen ve orada mertlik dersi alsan nasıl olur? Türk genci Çanakkale Destanı'nı hiç bir kalem bize olduğu kuvvetle anlatamaz. Eğer sen damarlarında temiz Türk kanı taşıyan bir insansan aşağıdaki kısaltılmış satırlarda kendi ırkının kahramanlığını oku:

Atsız Mecmua

***

Türkiye, Almanya ile ittifak ettikten sonra boğazları kapatmağa mecbur olmuştu. 10 Ağustos 1914'le iki Alman harp gemisi boğazdan içeri girerek bize iltica ettiler (Bu gemiler satın alınarak Yavuz ve Midilli adı konuldu). Bu iki gemiyi kovalayan İngiliz donanması boğaz topları karşısından döndü.

Eylül'den itibaren boğaz düşman tarafından abluka edildi. Boğazlar kapanınca Rusya, kendi müttefiklerinden ayrılmış oldu. Halbuki Rus ordusunun teçhizatı kötü, cephanesi azdı. Boğazlar açılırsa İngiliz ve Fransızların yardımı ile Rusların milyonluk askerleri silâhlandırılacak ve bu büyük kuvvetle Almanya ezilecekti. Diğer taraftan 1914'te başlayan Türk taarruzu üzerine Rus başkumandanı İngiltere'ye müracaat ederek Türklerin dikkatini başka tarafa çekmek için Türkiye aleyhine bir nümayiş yapılmasını rica etti. Bu suretle uzun müzakerelerden sonra Çanakkale'ye taarruza karar verildi.

***

Düşman 1915 Şubat'ında Çanakkale'ye deniz hücumları yapmağa başladı. Bir kaç defa yapılan bombardımanların bazıları oldukça muvaffakiyetli oldu. Fakat boğaz gerilemedi. Bu sıralarda yalnız deniz kuvvetleriyle bu işin başarılamayacağı anlaşıldığından 60.000 İngiliz ve 17.000 Fransız'dan mürekkep bir de ordu hazırlandı. 18 Mart 1915'te katî deniz taarruzu yapıldı. İngiliz ve Fransızların 316 topuna biz 93 toplu karşı koyduk. Akşama kadar süren bu çetin çarpışmada vaziyet bizim için oldukça buhranlı oldu. Umumi seferberlik dolayısıyla orduya gelen en ihtiyar efrat bile hiç olmazsa su taşımak suretiyle vazifelerini yaptılar ve bazıları ezan okuyarak maneviyatı takviye ettiler. Harpte düşmanın üç zırhlısı ve iki torpidosu battı. İki zırhlısı da mühim surette zedelendi. Düşmanın insan zayıyatı da 2000'den çoktu. Buna karşı biz 3 zabıt 22 nefer şehit, 2 zabıt 59 nefer yaralı vermiştik. Bu harple Türk ordusunun cephanesi bitmişti. Eğer ertesi gün düşman yeniden taarruz etseydi belki kazanabilirdi. Fakat yedikleri tokattan maneviyatları o kadar kırılmıştı ki taarruz edemediler. Bu darbe düşmanları manen çok sarstı. Büyük bir şaşkınlık ve kararsızlık içinde kaldılar. Boğazın dışındaki 77.000 kişilik kuvvetlerini karaya çıkararak taarruz edecek

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memleketer için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 57

verde manasız bir hareket olarak bu kuvveti Mısır'a sevk ettiler.

Nisan'da bu kuvvetler yeniden adalarda toplanmağa başladı. İngiliz-Fransız sefer heyetinin başkumandanı General Hamilton 23 Nisan'da ihraç yapmağa karar verdi ise de ancak 25 Nisan'da yapılabildi. Düşmanın plânı şöyle idi: Asıl kuvvet Seddilbahir'e çıkacak ve buradan merkez istihkâmlarının arkasına yürüyecek. Bu hareketi Kumkale'ye çıkacak olan takviye edilmiş bir Fransız alayı seyredecek, takviye edilmiş bir İngiliz fırkası da Kabatepe'ye çıkarak hem asıl kuvveti seyredecek, hem de fırsat bulursa en kısa yolla merkez istihkâmlarının arkasına yürüyerek asıl kuvvetle hareket edecek. Saros Körfezi'nde ve daha sair bazı yerlerde de Türkler'i aldatmak için nümayişler yapılacak... Bu plân çok güzeldi.

Bize gelince; düşmanın 18 Mart taarruzundan sonra Çanakkale'yi oldukça takviye etmiştik. 65 taburdan, yani takriben 60.000 kişiden mürekkep bir Türk ordusu Çanakkale'yi müdafaa edecekti. Ordu kumandanı Alman müşir Liman Paşa idi. İki kolordu kumandanı da Alman'dı. Orduda ceman 10-15 Alman zabiti vardı. Fakat Alman kumandan yanlış bir müdafaa sistemi tatbik etti: Bir kere İngiliz ve Fransızlar'ın asıl taarruzunu Anadolu cihetinden bekleyerek birinci orduyu teşkil eden iki kolordudan birini tamamen Anadolu sahasına geçirmişlerdi. Bu suretle hakikî ihraç sahasında kuvvetimiz azalmıştı. Saniyen düşmanın karaya çıkmasına manî olmak usulü yerine, karaya çıktıktan sonra ilerlemesine mani olmak usulünü takip ediyordu. Türk kumandanlar bunun mahzurlarını Liman Paşa'ya söyledilerse de dert anlatamadılar. Sonradan Alman başkumandanının takip ettiği usulün yanlışlığı meydana çıktı. Fakat artık yapılacak bir şey kalmamıştı.

25 Nisan sabahı düşman gemileri şiddetli bir ateşle tabyalarımızı dövmeğe başladılar. Liman Paşa'nın asıl taarruzu

Anadolu tarafından beklemek hakkındaki fikrinin yanlışlığı anlaşılınca Anadolu'daki kolordudan Rumeli tarafında takviye kıtaları geçirmeğe teşebbüs edildi. Fakat bu iş pek güçlkle oluyordu. Çünkü düşman tahtelbahirleri de Marmara'ya girmişlerdi ve şiddetli fâaliyette bulunuyorlardı.

Düşman takip ettiği plan mucibince Kumkale'ye bir Fransız livasını ihraç etti. Burada Fransızlar'la pek kanlı boğuşmalar taarruz ve mukabil taarruzlardan sonra 26-27 Nisan gecesi düşman burayı boşaltarak çekildi. Buradaki iki günlük harplerde Fransızlar 780, biz ise 1750 zayıat vermiştik.

***

Arıburnu cihetine gelince: Burada o zaman kaymakam bulunan Gazi'nin kumandasındaki 19. firkamız ve bir de 9. firkamız vardı. Düşman, ihracını, Avustralya ve Yeni Zelanda efradından mürekkep olan ve kısaca "Anzak" denilen kolordusu ile yapacaktı. Düşman donanmasının şiddetli ateşi altında burada 25 Nisan günü ilk kabile olan 1500 Anzak sabah saat 4.20'de karaya çıktı. Bunu gören 27. Türk alayının ikinci taburu derhal mukabeleye başladı. Düşman arkadan 2500 kişilik öncüsünü de çıkardı. Üç parti olarak asıl kuvvetten 4000 kişi daha ihraç olundu. Bu üstün kuvvet bizim bir tek taburumuzu sürerek ilerlemeğe başladı. Halbuki bu sırada Liman Paşa hâlâ Bolayır'a yapılan gösteriş hareketini hakikî sanarak onunla meşguldü. İşte bu sırada ihtiyat olarak Bigalı-Maltepe civarında bulunan 19. Türk fırkasının kumandanı kaymakam Mustafa Kemal Bey kendi kendine bir karar vermek mecburiyetinde kalarak o beklemeden, arkasının büyük bir kısmını harekete hazır bir halde Bigalıda bırakarak 57. alayla Arıburnu'na yürüdü. Düşman zayıf Türk kıta'larını geriye sürerek Conkbayırı'na doğru ilerliyordu. Kaymakam Mustafa Kemal Bey Conkbayırı'na düşmandan daha önce geldi. Ricat etmekle olan perakende Türk neferlerine siper aldıra-

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memleketter için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 58

rak mukavemet etti. 57. alay gelinceye kadar vakit kazandı.

Takriben 4.500 kişilik bir Türk kuvveti bir cebel bataryasının himayesi ile 12.000 kişilik Avustralya fırkasına taarruz etti. Vaziyet bizim için buhranlı olmak üzere bulunduğu bir sırada düşman geriye atılarak deniz kenarına hapsedildi. Düşman ancak donanmasının ateşi sayesinde denize dökülmekten kurtuldu. Bu taarruzlar düşmanı o kadar korkutmuştu ki karşılarında ağır topçuya malik 20.000 kişilik bir Türk ordusu olduğunu vehmediyorlardı. Bu harpte Türkler büyük bir aşk ve şevkle çarpışmışlardı. Birçok efrat ayak üzerinde çamaşır değiştirip abdest alarak temiz elbise ile şehit olmak üzere harbe giriyorlardı. Bu suretle seçme ve birkaç misli faik Avustralya fırkasını yüz geri ettirmişlerdi.

Düşmanın asıl hedefi olan Seddilbahir'e gelince: Burası da aynı bir erlik meydanı olmuştu, ihracın ilk gününde karaya çıkan bir Fransız ve iki İngiliz fırkası yani 40.000 kişi karşısında bizim yalnız 26. alayımızın iki taburuyla bir istihkâm bölüğümüz, bir jandarma taburumuz ve 24 topumuz (yani en çok 3000 kişi). Burada makineli tüfeğimiz hiç yoktu. 25 Nisan sabahı düşmanın 6 zırhlı, 4 kruvazör ve birçok muhriplerden mürekkep donanmasının kuvvetli ateşi altında düşman beş noktadan (Zigindere, Tekeburnu, Tekekoyu, Ertuğrulkoyu, Murtu limanı) karaya çıkmağa başladı. Bu zayıf sahil kuvvetimiz düşmanın insan yüklü birkaç şalopasını batırdıktan ve Ertuğrul koyuna yapılan ilk ihracı reddettikten sonra, düşman nihayet karaya çıkabildi ve birinci hattaki bölüğümüz ilk ihraç kademesindeki en az 8-10 taburla saatlerce taarruz, mukabil taarruzlarla boğuştuktan sonra geriye çekildi. Eğer burada 26. alayın kumandanı merhum kaymakam Kadri Bey'le bir avuç askerinin her türlü hesap ve ihmalin haricindeki harikulade kahramanlıkla dolu dayanışı olma

saydı, ihtimal ki düşman daha o günden hâkim bir tepeyi tutar ve bizim için elîm bir vaziyet meydana gelebilirdi. 26 Nisan'da düşmanın buradaki kuvveti en yüksek derecesine varmıştı, 26 Nisan'da düşmanın taarruz eden 35-40 taburuna karşı bizim yalnız 9 taburumuz vardı. 27-28 Nisan günleri düşman taarruzuna devam etti; biraz ilerledi. Düşmanın bugün vardığı hat son hattır. Bundan sonra düşman Çanakkale'den kaçınmaya kadar hiç ilerleyememiştir. 1 Mayıs'ta buradaki kuvvetimiz en çok 13.000 kişilik 19 tabura varmıştı. Bu kuvvetle en aşağı üç misli üstün düşmana taarruz yapıldı. Maddî bir netice alamadık. Fakat zatî teşebbüsü düşmandan aldık. 2/3 Mayıs'ta 23 tabura çıkan, fakat verdiği zayıyat dolayısıyla sayısı 10.000'e düşen kuvvetimizle yeni bir gece taarruzu daha yaptık. Fransızların kısmında bazı yerlerde denize kadar gittik. Düşman bu harpte müthiş zayıyata uğradı. Bu taarruzlar sayesinde Seddülbahir cihetinde tehlike durduruldu ve vaziyet tespit edildi.

6, 7, 8, 9 Mayıs günlerinde İngiliz ve Fransızlar mütemadiyen sık taarruzlar yaptılar. Fakat kendilerine o kadar şiddetle mukabele edildi ki düşman hiç bir netice alamadı. 15 Mayıs'ta biz taarruz ederek düşmanda mühim bir tepeyi geri aldık. 22 Mayıs'a kadar siper harbi devam etti. Bu sırada gelen Alman tahtelbahirleri düşman donanmasını taciz etmeğe başladıklarından kumandanlık bu fırsattan istifade ederek evvelâ Arıburnu'ndaki düşmanı denize dökerek sonra Cenup gurubuna taarruza karar verdi. 18/19 Mayıs gecesi yeni gelen İstanbul ikinci fıkrasının da iştiraki ile şiddetli bir gece taarruzu yapıldı. Düşman iyice yerleşmiş olduğundan ve faik kuvvetlere malik olduğundan muvaffak olamadık. Bundan sonra Arıburnu muharebeleri siper harbine inkılap etti. 22 Mayıs'la cenup gurubunda yalnız Fransızlar tarafından sol cenahımıza bir taarruz yapıldı. Bu taarruz bizim 43 şehit ve 427 yaralımıza karşı düşma-

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memleketer için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 59

nın yıldız 2000'den fazla ölüsü siperlerimiz önünde kalmak şartı ile kırıldı.

4 Haziranda tekml İngiliz ve Fransız kuvvetleri kara topçusunun da yardımıyla taarruza kalktı. Bugün Cenup gurubundaki kuvvetimiz 25.000 kişilik 37 taburdu. Düşman ise takviye edilmiş beş fırka yani 65.000 kişiyle taarruza kalkmıştı. Ertesi geceye kadar süren pek kanlı boğuşmalardan sonra düşmanın önceden zaptedebildiği bazı siperlerimiz yine geri alınarak bu taarruzda kırıldı. Bu harpler iki taraf için de müthiş zayıata sebep oldu. Bizim zayıatımız 12.000 kişi idi. Düşman top başına belki 100 mermi attığı halde bizim toplarımız 20-30 mermi atabilmişti. Çünkü cephanemiz azdı. 21 Haziran'da sol cenahımızda müthiş bir Fransız taarruzu inkişaf etti. Fakat büyük zayıatla kırıldı. 28 Haziran'da sağ cenahımızda İngiliz taarruzu başladı. Bu da pek çetin oldu. 6 Temmuz'a kadar taarruzlar, mukabil taarruzlar halinde devam etti ve neticede kırıldı. 12-13 Temmuz günlerinde yine Fransızlar gayet şiddetli ve aralıksız taarruzlar yaptılarsa da pek kanlı boğuşmalardan sonra bu da kırıldı. Bundan sonra düşman buralardan geçemeyeceğini anladığı için ya çekilmek yahut başka bir yerde talih denemek mecburiyeti karşısında kalıyordu. Düşman ikinci şıkkı seçti. Bu suretle Anafartalar Savaşı başladı.

Düşman yine doğru düşünmüş, bizim yüksek kumanda heyetimiz yine yanlış düşünmüş ve aldanmıştı. Düşman gayet doğru olarak Anafartalar'a yeni bir kuvvet çıkarmaya ve bunun yardımı ile Arıburnu cephesini yıkıp Cenup gurubundaki ordumuzu mahsur bırakmaya ve harbi bir hamlede bitirmeye karar vermişken biz yine düşmanın yeni icraatını başlıca Saros Körfezi'nde. Bolayır tarafında bekliyorduk. Hattâ ilk takıldığımız fikir mucibince Anadolu tarafını bile gözden kaçırmıyorduk. Düşman bizim nazarımızı başka yerlere çekmek için bazı yerlerde gösteriş taarruzu da yapacaktı. Bu cümleden olarak Ağustos gecesi bir Yunan

mülâzımının kumandasındaki 300 Rum gönüllüsü Saros Körfezi mıntıkasında Sazlıdere civarına çıktı. Ayın 6 Ağustos gününde de müttefiklerin Cenup gurubu cephesindeki Türk kuvvetlerini Şimal'e, Anafartalar mıntıkasına sevk etmelerine mani olmak için yapacakları taarruz başlamıştı. Saat 14.30'dan 16'ya kadar süren topçu ateşinden sonra sekizinci İngiliz Kolordusu taarruza geçti. Bazı siperleri zaptettiyse de mukabil saldırıyla bu siperler geri alındı. Akşamüstü yapılan ikinci bir taarruz da aynı neticeyi verdi.

Arıburnu mıntıkasındaki İngiliz ordusu da gizlice 17.800 kişiyle takviye edilmişti. Bu cephede İngilizler 6 Ağustos'ta şiddetle taarruza geçtiler. "Kanlı sırt"ı Avustralyalılar zaptetti. Türklerin yaptığı mukabil taarruz da muvaffak olamadı. Geceleyin yapılan yeni mukabil taarruzlarda muvaffak olamadı. 7 Ağustos'la düşman ilerlemek istedi Fakat söktüremedi. 8 Ağustos'ta düşman, donanmanın da iştiraki ile yeni bir taarruz daha yaptı.

Düşmanın sağ kolu Conkbayırı'na çıktı ve yüz metrelik bir kısmını zaptetti. Düşmanın diğer yerlerdeki taarruzları püskürtüldü. Fakat Conkbayırı tarafımızdan yapılan bir kaç mukabil taarruza rağmen geri alınamadı. Ancak, hattı bâlânın bir kısmını almağa muvaffak olmuş olan İngilizler bir mukabil saldırıyla 15-20 metre kadar geriye atıldı. 9 Ağustos'ta düşman tekrar saldırdı. Fakat bir netice alamadı. 9 Ağustos akşamı Anafartalar gurubu kumandanı olan Gazi, Conkbayırı'na geldi. Conkbayırı'nı geri almak için yapılacak hareketi tertip etti. 10 Ağustos günü sabah saat 5.30'da topçu is-tihzaratı olmaksızın, fakat bir anda ve baskın tarzında yapılan bir süngü hücumu ile oradaki düşman geri atıldı.

Epeyce de kovalandı. 6-10 Ağustos çarpışmalarında biz 18.000, İngilizler 12.000 kişi kaybetti. Düşman bu surette Cenup'ta şiddetli

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 60

taarruzlarla bizi oyalarken Anafartalar ihracı da başlamıştı. Evvelki ihraçlardan alınan dersle bu sefer her şey daha mükemmel bir surette hazırlanmıştı. 6 Ağustos gecesi 13.000 asker ve 24 toptan mükemmel olan ilk İngiliz kıtası üç noktaya çıkarıldı. İngilizler hareketi gayet gizli tutmuşlar ve mükemmel bir muvaffakiyetle sevkülceş baskını tarzında bu ihracı yapmışlardı. Bu mıntıkadaki kuvvetimiz (buradan ihraç ummadığımız için) iki buçuk tabur kadardı. Karaya müşkülatsız çıkan İngilizler çabucak intizamlarımızı iade ederek karşılarında çıkan ufak bir müfrezemizi geri attılar. Fakat karanlıkta yolu şaşırılmamak için sabahı beklemek gibi büyük bir korkaklık gösterdiler. Daha Şimal'de Suvlada yapılan ihraç bu kadar kolay ve muntazam olmadıysa da umumiyetle 9. İngiliz kolordusu karaya muvaffakiyetle çıkmıştı. 7 Ağustos günü İngilizler ilerleyebilse idiler kazanacaklardı. Çünkü 26.750 kişilik İngiliz ordusunun karşısında ancak 3.000 Türk vardı. Fakat İngiliz generali ilerlemek cesaretini gösteremedi. 8 Ağustos'ta da İngiliz kolordusu bir şey yapamadı.

***

9 Ağustos'ta Türkler geriden gelen kuvvetlerle takviye edilmiş bulunuyorlardı. Bu suretle hem Türkler hem İngilizler taarruza hazırıldı.

Bugün karşılık taarruzlarla geçti. 10 Ağustos'ta İngilizler taarruz etti. Fakat bir netice alamadılar.

7-10 Ağustos'ta İngilizlerin zayıtı 400 zabıt ve 8000 neferi bulmuştu.

11 Ağustos'ta düşman 54. fırkasını da Anafartalar'a ihraç etti. Bu suretle 11 Ağustos'ta 20.000 Türk'e karşı 30.000 İngiliz bulunuyordu. Bununla beraber vaziyet değişmedi. 12 Ağustos'ta, yeni ihraç edilen 54. düşman fırkası taarruza sevk edildiyse de taarruz bu fırkanın birinci alayının Türklere esir olmasıyla neticelendi.

15 ve 16 Ağustos düşman Kireçtepe'ye muvaffakiyetli bir taarruz yaptıysa

da bu da durduruldu.

21 Ağustos'ta General Hamilton yeniden aldığı kuvvetlerle yeniden taarruza karar verdi. Bir saat süren ve donanma ateşleriyle takviye edilen topçu hazırlığından sonra İngilizler saat 15.30'da taarruz ettiler. Bir kısım Türk siperlerini zaptettiler. Bu siperler mukabil bir saldırıyla derhal geri alındı. Bu taarruzda bir İngiliz livası topçu mermilerinden çıkan bir fundalık yangınından kaçmak için girdiği derede Türk ateşi altında mahvoldu. Ertesi günü de düşman şiddetle taarruza devam etti. Ve bu sefer aldığı bir iki siperi tekrar geriye kaptırmadı. Bu taarruz da bu suretle bitti.

21-22 Ağustos harplerinde İngilizler 7.500 Türkler 3.300 zayıt vermişlerdi. Bu harpler iki tarafı da fena halde yorduğundan bundan sonra belli başlı bir harp olmadı. Ve düşman bilfiil mağlûbiyeti kabul etti. 12 kanûnuvvelde düşman tahliyeye başladı. Anafarta ve şimal guruplarının tahliyesi 19/20 kânunuvvel gecesi bitti. Havalanın iyi gitmesi tahliyeye çok yardım etti. Bu tahliye büyük bir muvaffakiyetle yapıldı.

Türkler'in hiç haberi olmadı. Fakat düşman bize birçok levazım ve mühimmat bıraktı. 8/9 kânunusani gecesi de Cenup gurubu boşaltıldı. Burada da bir çok mühimmat elimize geçti. Bu suretle Şimal grubunda 236, Anafartalar gurubunda 136 gün aralıksız süren bu savaş şanlı Türk silâhlarının zaferi ile bitiyordu.

Fakat bu zafer ucuz kazanılmamıştır. Burada harbeden kuvvetlere göre verilen zayıt o kadar korkunçtur ki, eğer Fransızlar Garp cephesinde bu nispette zayıt verselerdi bir ayda 6 milyon insan kaybederlerdi. Halbuki Fransa 4 senede 3 milyon zayıt vermiştir. Çanakale savaşında iki tarafın zayıtı şudur:

	Ölü	Yaralı	Hasta
İngilizler	33.000	120.000	100.000
Fransızlar	3.700	23.000	20.000
Türkler	55.000	100.000	85.000

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 61

Hastaların da bir kısmı ölmüştür. Meselâ 85 bin Türk hastasından 21.000'i ölmüştür. Bunlardan başka iki tarafın birbirine verdiği esirler ve kayıplar da vardır. Umumiyet itibarıyla Türkler'in zayıfatı 250.000, düşmanların 300.000'dir. Harp müddetince Çanakkale'ye İngilizler 460.000, Fransızlar 80.000 kişi sevk etmişlerdir. Mecmuu 540.000 eden bu kuvvetin 300.000 zayıfat verdiği düşünülürse ne müthiş zayıfat verildiği anlaşılır. Türkler'in en seçme ve değerli askerlerinden yarım milyonunu Çanakkale'de kullanmışlardır. Fakat akıtılan kanlar boşa gitmemiş, harp iki yıl daha uzayarak Rusya'nın devrilmesine sebep olmuştur. Bunun için umumî harbin Garp cephesinde değil burada hallolunduğunu kabul etmek lâzımdır. Çanakkale müdafaası olmasaydı Rus Çarlığı devrilmeyecek ve İstiklâl Harbi yapılamayacaktı.

Bunu hiçbir zaman unutma Türk genci!...

"Kerem ile Aslı" Hikâyesi ve Âşık Kerem

Kerem ile Aslı hikâyesi "destani vasıflarını kaybetmiş, masallasmış destanlar" diye tarif ettiğimiz (bakınız: Pertev Naili, Köroğlu Destanı, S. 4-6) halk hikâyelerimizin belki en güzel ve en orijinalidir, Biz bu hikâyeyi, Aşık Garip, Aşık Kurbanı, Karacaoğlan. Emrah gibi halk şairlerinin etrafında teşekkül etmiş hikâyeler nevinden addediyoruz ve bu itibarla Kerem Dede veya Âşık Kerem isminde bir şairin yaşamış olmasını çok kuvvetle tahmin ediyoruz. Bu şairin bugün elimize geçen şiirleri, bütün tahrif ve tagyirlere rağmen aslı bir güzellik muhafaza ediyorlar. Diyebiliriz ki, hikâyeye de bu orijinal şeklini veren âmil, ona ismini veren

şairin kuvvetli şahsiyetidir. Aşık Kerem'in şiirlerini Sadettin Nüzhet beyin topladığını ve neşretmek üzere olduğunu işitmiştik. Bu mühim külliyatın henüz ortaya çıkmaması bizi burada bu saz şairinin bir kaç parça şiirini neşre şevketti. Bu vesile ile de Âşık Kerem'e ve onun hikâyesine ait bir kaç not ilâvesini faydalı gördük.

"Kerem ile Aslı" ismini taşıyan ve birçok eski taşbasmalarıyla ve ikbal kütüphanesi tarafından yapılmış bir matbaa neşri bulunan hikâyede 149 tane şiir vardır ve hikâyenin münasip yerlerine serpiştirilmiştir. Bolu'nun Çarşamba nahiyesinden Hıfzı beyin bana verdiği cönkten ben Kerem'e ait ve bazıları 1248 - 1249 tarihlerini taşıyan 28 tane koşma istinsah ettim. Bir tane de Mudurnulu Hayrettin Beyin istinsah edip bana yolladığı cönkte buldum. Bunların içinden 10 tanesi matbu Kerem nushasında mevcut değildir. Geri kalan 15 tanesi matbu nushada bulunuyorsa da oradakilerden çok farklıdır. Ben bu makaleme zeyil olarak yalnız, tamamen yeni olan ilk on dört şiiri neşrediyorum; ötekilerin neşrini ise başka bir fırsata bırakıyorum.

Kerem'in şiirlerinin toplanıp neşredilmesi hem bir halk şairinin eserlerini toplamak itibarıyla, hem de bir halk hikâyesinin mevzu ve varyantlarının tesbiti itibarıyla mühimdir. Meselâ Azerbaycan halk şiirlerini toplayan Selman Mümtaz'ın kitabındaki beş şiirden (İl şairleri, 1, s. 249-251, 378-379) biri (s. 250: "Müşkil işe düşende çağıram seni, Yetiş imdadıma ya İsa benim" şiiri) bazı yerlerde Kerem'in Aslı Han uğruna müslüman dinini terkedip Ermeni olduğu rivayetlerini veriyor. Her ne kadar bizim burada neşrettiğimiz şiirlerde mevzua ait buna be

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memleketter için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 62

zer bir kazanç elde edilmiyorsa da, başka cönklerde mecmualarda matbu Kerem nushalarında olmayan ve hikâyenin mevzuu ile alâkadar olan daha bir çok şiirlerin mevcut bulunması çok muhtemeldir.

Kerem ile Aslı hikâyesinin halk edebiyatındaki tesiri oldukça büyük olmuştur. Hikâyenin geniş bir sahaya yayılmış olması bunu gösterir. Anadolu'da Kerem'e ve Aslı'ya izafe edilen birçok yerlerin bulunması muhtemeldir. Eski mahalle kahvelerini tasvir eden Mahmet Âkif (Safahat, birinci kitap, s. 148) Kerem'in "of" deyip yanmasını gösteren halk resimlerinden bahsediyor ki bugün bu resimleri göremiyoruz. Birçok halk şiirlerinde Kerem'e ve Aslı'ya telmih vardır: Kurbanı (Selman Mümtaz, İl şairleri, II, s. 131) Dertli Mehmet (aynı eser, I, s. 67), Âşık Tahir (Sadettin Nüzhet, Halk Şairleri, 1'inci kitap, s. 67) gibi. Halk arasında, menşei karanlık ve mânası müphem olan şu "Kerem'in arpa tarlası gibi yanmak" tabiri kullanılmaktadır. İhtimal bu, Kerem hikâyesinin elimizdeki rivayetlerinde mevcut olmayan herhangi bir vakaya telmihtir.

Kerem ile Aslı hikâyesi dahilî tahlili ile de mühim neticeler verecek mahiyettedir. Bu hikâyeyi biz, bütün diğer bu neviden halk hikâyeleri gibi bazı motifleri eski olsa bile halk şiirinin bir tarafları tasavvufî ve klâsik edebiyatın, diğer tarafları kızılbaş ve beктаşı an'anelerinin tesiri altında kalmaya başladığı devirlerde. XVII'nci asırdan sonra teşekkül etmiş addediyoruz. Kerem hikâyesi için, XVII'nci asrı kabul etmek mümkündür. Kerem'in şiirleriyle Köroğlu destanının, Karacaoğlu'nun, Pir Sultan Abdal'ın bazı şiirleri arasındaki bariz benzeyişler bu tahmini kuvvetlendiriyor (Kerem, s. 37, " Seyreyledim Gürcistan'ın ilini İlleri var bizim ile benzemez" ile Köroğlu Destanı, s. 198, "İndim geldim Cirid Aşfar İline İlleri var bizim ile benzemez" şiirini, ve Sadettin Nüzhet, Karacaoğlu.s. 34 "İndim seyran ettim Firengistan'ı illeri var bizim ile benzemez" şiirini; Kerem s. 78, "Güzellerden gü-

zel Aslı cananım" Sen urdun cismim yaralandı gel" ve s. 79-82, "Bir sualım vardır haber ver bana" Sen de bu dünyada var mıydın kafa" şiirleri ile Pir Sultan Abdal, s. 42, "Gam elinden benim zülfü siyahım" Peykân değdi sînem yaralandı gel" ve aynı eser, s. 25 - 26, "Hazreti Ali gazadan gelirken Mezarlıkta gördü bir kuru kafa" şiirlerini; Kerem, s. 70, "Aslım gitti yaylalara dayandı. Benim hurda kalışıma ne dersin" şiiri ile "Köroğlu Destanı B , s. 209, "Keşke gelmeseydim Çin'in eline. Bir oğlumun ölüşüne ne dersin" şiirini mukayese ediniz.

Diğer taraftan Kızılbaş anelerinde Hazreti Ali'ye isnat edilen bir vaka, Ali'nin bir kuru kafa ile muhaveresi (Sadettin Nüzhet, Pir Sultan Abdal, s. 25-26). Kerem hikâyesinde Aşık Kerem'e isnat edilmektedir. Yukarıda da işaret ettiğimiz gibi, Pir Sultan Abdal'ın bu vakayı hikâye eden şiiri Kerem hikâyesinde hemen hemen aynen mevcuttur (Kerem, s. 79 82); bu tedahül, hikâyemizin mahiyetini bir cihetten tenvir etmek, yani hikâyedeki Kızılbaş an'anelerinin tesirini göstermek itibarıyla çok mühimdir. Hikâyenin mevzuunu ve motiflerinin tahlili, islâmî tasavvufî klâsik ve halk edebiyatı eserleriyle mukayesesi, bu tahminleri kuvvetlendireceğinden şüphe etmemelidir.

15. IX. 1982
PERTEV NAILİ

1

Turnam ne diyardan gelip, geçersin
Bir haber sorayım durun turnalar
Benim Han Aslımdan haberdar misin
Bana bir teselli verin turnalar

Kâküller perişan telleri uğru
Dayanmaz çevrine âşıkın bağı
Azmedip gidersen Bağdada doğru
Çöller salasını sürün turnalar

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memleketter için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 63

Kılavuzun yanlış yola girerse
Şahin tutup tellerini yolarsa
Alayların bölük bölük bölerse
Ayrılık nic'olur görün turnalar

Kerem der ki bu sözümü fevtetmeng
Vakitli vakitsiz yollara gitmeng
Avcılar duymasın çağrışıp ötmeng
Ayrılıktır yakın menzil turnalar

2

İki turnam gelir aklı karalı
Avcı vurmuş kanatları yaralı
Seni vuran avcıların nereli
Yare bizden selâm edin turnalar

İNme turnam inme hava kış olur
İnecek yerlerin donar taş olur
Cihan böyle kalmaz bir gün boş olur
Yare bizden selâm edin turnalar

İki turnam kanadı yeşil gelir [1]
Nola ak kolların boynumdan aşır
Sağ olan baş elbet bir gün hoş olur
Yare bizden selam edin turnalar

Turnam ne yatırsın Çukur Ovada
Şimdi yavruların çağrışırılar yuvada
Kendim gurbet elde gönül sılada
Yare bizden selâm edin turnalar

3

Şunda bir dili ere gönül düşürdüm
Alamam gönlümü çare değildir.
Yandı yüreciğim hun oldu bağrım
Yara onulacak yara değildir

Selâm olsun benden o nevcivana
Alsın kullarını gelsin divana
Bunda ta'nederler güzel olana
Sanırsın ezelden âdet değildir

Telli turna gibi boyun uzaldır
Tavus kuşu gibi zülfün düzeldir
Öpeyim dedikçe gerdan uzadır
Yavaştır sevdiğim göre değildir

[1] "iki turnam gelir kanadı yeşil" olacak.

Kerem eder hilâf var mı sözümde
Hak nazar kıldı elâ gözünde
Kimi gerdanında kimi yüzünde
Saçmadır benlerin sıra değildir

4

Medet medet âlemleri yaradan
Başa bir hal geldi çıkıp giderim
Felek tabancasın çaktı sineme
Unudamam belim büküp giderim

Henüz şimdi çıkar oldum sılamdan
Eşim dostum unutmasın duadan
Yavru şahin uçurmuşum yuvadan
Avcılar elinden bakıp giderim

***

Aşabilsem şu balkanın ardından
Yıkıldım vatanımdan yurdumdan
Yedi yıldır Han Aslımın derdinden
Uğradığım şehri yakıp giderim

Kerem eder ecelimde düşümde
Değirmenler döner çeşmim yaşında
Coşkun sular gibi dağlar başında
Çağlayıp çağlayıp akıp giderim

5

Behey elâ gözlü dilber
Hângi bağın gülüsün sen
Seher vaktında uyanır
Âşıkın bülbülüsün sen

İnce belin sıkılmış kemer
Yüzüne de düşmüş kamer
Aşıkların senden umar
Bugün beyler beyisin sen

Hümasın yüksek uçarsın
Bir bakar gönlüm açarsın
Ben severim sen kaçarsın
Aklın yoktur delisin sen

Severim hakîki yâri
Feda kıldım canu teni
Kerem derki Aslı Hanı
Cihanın sultanısın sen

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memleketter için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 64

6

Gör ki felek bize neler işledi
Attı tondan tona (?) barelerimiz (?)
Bir kimse bulmadım derdim söyleyim
Gel tabip incitme yarelerimiz

Bir haber almadım çeşmi eladan
Asla kurtulmadım derdün belâdan
Beklerim bir haber gelmez sıldan
Dağlar perde çekmiş aralarımız

Ben bîhudum bir dün benî bürümüş
Aradım derdime derman yoğumuş
Derdü mihnet için ninem doğurmuş
Keşke taş doğuraydı analarımız

Ben Kerem'im elbet yarım beklerim
Korkarım ki gurbet elde kalırım
İflah olmam ben bu dertten ölürüm
Han Aslı'm giyinsin karalarımız

7

Gönül geçmez senden ey yüzü malum
Ölünce severim seni bilmiş ol
Hakkın emri ile Azrail canım
Alınca severim seni bilmiş ol

Rahmet kapısına tutmuşum yüzüm
Hak için söylerim ben her bir sözüm
Senki musallada halk da namazım
Kılınca severim seni bilmiş ol

Cemâlin görünce aklım oldu çak
Hûb yaratmış seni ol zâtı pak
Mezarını içinde gözlerime hâk
Dolunca severim seni bilmiş ol

Kerem der seyrettim halkı cihanı
Kişi sevdiğine bulur bahani
Yevmi mahşerde Hakkın divanı
Olunca severim seni bilmiş ol

8

Ne kaçarsın benden ey yüzü mahım
Seni sever var mı benden ziyade
Ruzu şeb durmayıp alırsın ahım
Aşkın ağlatma bundan ziyade

Kaşların yay mıdır kirpiğin ok mu
Bir kez ben de sana sarılsam çok mu
Hey zalim göğsünde imanın yok mu
Sana lâzım değil benden ziyade

Gel ver muradımı ben de bileyim
Çok ağlattın bugün ben de güleyim
İstersen canım sana kurban olayım
Hünerim yok sana bundan ziyade

Hercaisin gonca gölün kokulmaz
Cevredersin nice hatır yıkılmaz
Kerem der ki mah yüzüne bakılmaz
İnsanı yakarsın günden ziyade

9

Eski sevdiğimden vaz geldim ise
Şimdiki sevdiğim andan ziyade
Bilmem hurimisin gökten mi indin
Ben melek görmedim senden ziyade

Ben seni severim sakın darılma
Gece gündüz annacımdan ayrılma
Emek sarfeyleyip boşa yorulma
Yoktur seni sever benden ziyade

***

Söyle canan ben günahım bileyim
Hançer alıp dertli sinem deleyim
Gene kabul eyle kulun olayım
Yoktur armağanım candan ziyade

Kerem dedem eder sözüm haktır
Sözümün içinde hilafını yoktur
Sineme urduğun temrenli oktu
Dahi ne eylersin bundan ziyade [1]

10

Şakı bülbül şakı bahar erişti
Şakıyıp ötmenin zamanı geldi
Kırmızı gül budağına erişti
Koparıp kokmanın zamanı geldi

[1] 8 numaralı koşma ile aynı redifle olan bu koşma,
Mudurnulu arkadaşım Hayreddin beyin istinsah ettiği bir
cönkten alınmıştır.

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memleketter için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 65

Benim sevdiceğim gelir naz ile
Bağrımı deliyor sitem söz ile
Kırmızı bade çifte saz ile
Çağırıp içmenin zamanı geldi

Benim sevdiceğim ince bellidir
Gamzesinde siyah çifte benlidir
İçinde aşkı olan bellidir
Âşık aşk kılmanın zamanı geldi

Öksüz kerem bunu böyle söyledi
İndi aşkın deryasını boyladı
Bir efendim bizi aptal eyledi
Sarılıp yatmanın zamanı geldi

11

Bugün seyre çıkmış gördüm bir cıvan
Yanağına takmış gül gül üstüne
Benefşe sümbüllü bahçeye girmiş
Lâleye kondurmuş sümbül üstüne

Bir kerre görünce oldum divane
Ol hilâl kaşları benzer kemana
Taramış kâhkülün dökmüş her yana
Dağılmış gerdana tel tel üstüne

Zatı bir melektir değildir erden
Ol beyaz gerdanı seçilmez benden
Uğruna geçmişim can ile serden
Yaşım döküldü sel sel üstüne

Kerem eder sözüm eyledim beyan
Hun ile göz yaşım eyledi revan
Bazı meclislerde ederler devran
Âşıklar söyleşsin gül üstüne

12

Kadir mevlâm senden budur dileğim
Nazlı yâri bana bildir yarabbi
Her kimi sevdimse yâd olur bende
Ne günahkâr kulun oldum yarabbi

Ben de elim çektim dünya malından
Âşık uyumazmış aşkın nârından
Bir yiğidi ayırsalar yârinden
Onun halı nice olur yarabbi

Kerem der ki beni yakıp yandırma
Gonca gülüm yâd ellere derdirme
Ben ölende Ezraili gönderme
Yolla yân canım ala Yarabbi

13

Her kim âşıkına cefa ederse
İşini gücünü zar et Yarabbi
Eller ile zevk u safa ederse
Cihani başına dar et Yarabbî

Şaşırmazın tedbirini virdini
Hak artırsın yüreğinde derdini
Dilerim ki vatanını yurdunu
Olsun viran tarumar et Yarabbi

Getirmesin Hak yerine yakasın
Ben ne dedim hatırcığım yıkasın
Dilerim ki kapılardan bakasın
İşini gücünü zar et Yarabbi

Eğer mahbup benim kadrim bilirse
Çekerim cevrimini her ne olursa
Doğrulup da benden yana olursa
Dilerim anı belhudar et Yarabbi

14

Ne talihsiz kulum dünya yüzünde
Hâlîme rahmetmez dağlar yarabbi
Acep ne günahım vardır özümde
Eridi yürekte yağlar Yarabbi

Bir acep sevdaya düşürdüm seri
..... dönmüyor geri
Ol mahbuba gönül verenden beri
Bu didemin seli çağlar Yarabbi

Kimi konar kimi göçer bu yurdu
Ehl i kâmilin Hudadır virdi
Bu dâr ı-fenâda çektiğim derdi
Verirsen götürmez dağlar Yarabbi

Merd olanın hilâf olmaz sözünde
Murad (?) olan seli çağlar gözünde
Kerem kulun gibi dünya yüzünde
Acep dahi var mı ağlar Yarabbi.

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memleketer için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 66

Bulunmuş Parçalar

- Genç Osman ve Köroğlu'ya Ait -

I — "Atsız" mecmuanın on dördüncü sayısında "Yazmalar arasında edebî parçalar" unvanıyla neşrine başladığımız yazı silsilesinin birincisinde "Samsun Gazi Kütüphanesi" yazmalarından "Aziz Mahmut Hudî" nin "Necat ül garîk" atlı Türkçe manzum risalesiyle sarftan "Merah" isimli Arapça bir eseri muhtevi bulunan cilt (Nu. 48) içinde "Genç Osman"ın şayanı dikkat bir türküsünü bulduğumuzu ve bunu, bu sütunlarda, neşredebileceğimizi yazmıştık. Binaenaleyh, şu küçük makale ile o vaadi yerine getirmek istiyoruz.

Şimdiye kadar neşredilenlerden az çok farklı bulunan bu metni ortaya koyarken bu hususta herhangi bir izahattan ziyade karilerin Köprülüzade M . Fuat Bey'in (Kayıkçı Kul Mustafa ve Genç Osman hikâyesi — Türkiyat Enstitüsü neşriyatından, İstanbul 1930) unvanlı eseriyle, yine Fuat Bey'in "Atsız"ın onuncu sayısında intişar eden (Kayıkçı Kul Mustafa ve Genç Osman hikâ-yesi hakkında yeni vesikalar) serlevhali makalelerine müracaat ederek oradaki metinlerle ortaya koyduğumuz bu metni tetkik ve mukabele etmelerini kaydetmek-le iktifa edeceğiz.

Bizim burada, yalnız işaret etmek istediğimiz bir nokta vardır ki o da — mezkûr cilt arasında mahfuz bulunan — bu mühim met-nin çok ena bîr yazı ve o nispette bozuk bir imlâ ile yazılı bulunmuş olmasıdır. Bu itibarla, bazı erlerini dürüst okuyup bir mana çıkarabilmek cidden güçtür. Cönkler arasında bir hayli çalışmış olmamıza rağmen, bu metni bir türlü tam olarak okumaya muvaffak olamadık, Hattâ bir aralık neşrinden bile vazgeçmek istedikse de gerek vaatmiş bulunduğumuz ve gerek metnin diğerlerine nazaran dikkate şayan bazı farkları ihtiva etmesi dolayısıyla bunu şimdiki şekliyle de olsun ortaya koymamızın yine bir fayda temin edeceğini düşünerek neşrin-den endimizi alamadık. Binaenaleyh mezkûr

türkünün okuyabildiğimiz şeklini arz ediyoruz:

Yârab sen ..... merdler
Issız qoma qoc yiğitdi .....
Ürküb ürküb gelir şahin .....
Ardı sıra ... gibi gene Osman

Axşam oldı qaraqollar yürürken
Qara quşun yağmur gibi yağarken
Ol yıxılası Bağdadı dögerken
.... şehidlere serdâr oldı gene Osman

Eyerlemiş qır atını(n) iğesin
Al eyledi yarenleri(n) hebisin
Bir çum'a gününde Bağdad qapısın
Xüdânın emriyle acdı gene Osman

..... tütün gibi tüterdi
Qara Ahmed mahir mızrag atardı
İmdâd istedi ele girmede
Şehidlik diler .... dönmedi
Baxdı gördi fırsat ele girmede
Dal qılıc oldı gitdi gene Osman

Arxasın vermişdi bir dağ ...
Askerîn salmışdı sağ sola
Ey Sultan Mırad senden imdâd ola
.....durub تنها qıldı gene 'Osman.

II - Vaktiyle Sinop türkü ve manilerini toplarken bize kıymetli yardımlarda bulunmuş olan bir hanım kızın delâletiyle tetkik ettiğimiz bir cönkte "Köroğlu türküsü" namı altında bir parçaya tesadüf etmiş ve bir suretini almıştık. İşe yarar bir parça olmak ihtimalini düşündüğümüz bu türküyü de bu Sahada bilhassa uğraşmış olan Pertev Naili Bey kardeşimizin nazarı dikkatine koyuyoruz:

Bu gün benin bir keyfim var
Ayvaz mey doldır mey doldır
Arada bir işretim var
Güzel mey doldır mey doldır

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeller için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 67

Seni Üsküardan aldım
Serimi sevdaya saldım
Çamlı bele yaqın qaldım
Ayvaz mey doldır mey doldır

Qır ata bindim bahs ile
Seni sevdim heves ile
Altun yaldızlı tas ile
Ayvaz mey doldır mey doldır.

M. SAKİR

Çokayoğlu Mustafa Bey'e Son Cevap

Efendim,

"Yaş Türkistan" mecmuasında çıkan yazılarınızı dikkatle okudum. "Atsız Mecmua" da K.A. imzasıyla çıkan yazı dolayısıyla ve kullandığımız "Sart" kelimesi münasebetiyle yazdıklarınıza Atsız'ın bu sonuncu sayısında cevap vermeyi kendime millî borç bildiğim için bu satırları yazıyorum: K.A. imzası sizin sandığınız gibi Başkurdistanlı Abdülkadir Bey'e değil, bana, yani pek yakında "Sabık" sıfatını takınacak olan Türkiyat Enstitüsü Asistanlarından Türkiyeli H. Nihâl'e aittir. Asıl adım yerine niçin K.A. im-zasını attığımı geçen sayıda başka birisine verdiğim cevapta anlattığım için bu sefer yeniden izaha girişmiyorum. Sizin verdiğiniz cevaplar büyük bir telâş ve asabiyetle yazıldığı için oradaki mugalâatalarınıza da cevap vermeyeceğim. Çünkü Abdülkadir beyin bana gösterdiği, sizin el yazınızla yazılı cümleleri inkâr edecek kadar küçüldükten sonra sizinle uzun boylu münakaşayı faydasız buluyorum.

Eğer Abdülkadir Bey sizin hakkınızda "Ne de olsa Türkistan için bağırıp çağırın bir adamdır. Ona ölüm darbesi vurmamalı" di-

yerek sizin hakkınızdaki büyük bir hüsnü niyet göstermeseydi, Atsız'ın bu sayısında sizin aleyhinizde mühim bir vesika olacak Rusça bazı mektuplarınızın klişesini basacaktık. Fakat sizin bir çok hücumlarda bulunduğunuz ve küfür ettiğiniz Abdülkadir bey yine bir yiğitlik göstererek bu mektupların klişelerinin alınmasına müsaade etmedi. Her ne ise bunu geçelim ve gelelim

"Sart" meselesine:

Ben Atsız Mecmuanın 12. sayısında "Sart" kelimesini kullandım. Fakat sizin yaygara ile etrafa yaymak istediğiniz gibi Türkistan halkları arasında ayrılık sokmak kaygısıyla değil... O yazımda ben "Türk ırkının istikbalini kuracak ve koruyacak olanlar Türkistan'ın Sart'ı ile Türkiye'nin şehirliileri değil, Türkistan'ın göçebeleriyle Türkiye'nin köylüleridir" demiştim. Bu fikrim bugün eskisinden daha ziyade kuvvetlenmiştir. Siz benim bu fikrimi siyasi bir körlük sayabilirsiniz. Nitekim ben de sizin hakkınızda aynı şeyleri düşünüyorum. Kimin doğru düşündüğünü zaman gösterecektir.

Mustafa bey! Ben size her şeyden evvel şunu söylemek isterim ki Türkistan'ın istiklâli Paris'te rahat rahat oturarak Yaş Türkistan'a yazı yazmakla alınmaz, istiklâl için Türkistan dağlarında yıllarca çarpışmak, ölmek lâzımdır. Ölümü göze alamayanların istiklâlden bahsetmesi denizdeki balığı pazarlık etmeğe benzer. Türkistan'da istiklâl için çarpışanlar ve hâlâ da çarpışmakta olanlar Sartlar değil hakiki Türkler'dir. Zeki Velidî Bey'in kitabından her türlü Türklerin ahlâki hakkında az çok bir fikir edinmek kabil olmakla beraber ben burada Sart'ı da, Türkmen'i de, Özbek'i de, Başkurt'u da, Kazak'ı da,

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 68

Tarançı ve Kaşgarlı'yı da gördüm ve hepsi hakkında fikir edindim. Sart, tarihî bakımından Hintli ve Acemle karışık etnik bir Türk zümresidir. Fakat bana göre Sart Türkistan'ın millî menfaatlerine engel olan mütereddi bir zümredir. Her yerde olduğu gibi Şartlar arasında da kahraman ve iyi insanlar olabilir. Fakat bu, Şart denilen zümrenin Türkistan'ın bünyesinde bir çıban olmasına mani olamaz. Onun için bu çıban değilmedikçe yaranın iyi olmasına ihtimal yoktur diyorum.

İstanbul'a vaktiyle Türkistanlı diye gelen Sart talebelerin de pek çoğunu tanırım. Bunlar zeki değildir, çalışkan değildir. Üstelik korkak ve seciyesizdir de. Bu Sartlar'dan Yüksek Muallim mektebinde okuyan birisi "Türk milleti yoktur. Türk milletleri vardır. Ben Türk değil Özbek'in" derdi. Edebiyat zümresinde talebe olan bir diğeri de Azerbaycanlı, Başkurdistanlı ve şair Türklük'in de bulunduğu bir mecliste "Türkiye gibi müstakil olmaktansa Rus esaretinde kalmayı tercih ederim" demek alçaklığında bulundu. Bu sözler üzerine de kendisine yaptığım en şiddetli hakaretlere karşı sustu... Sart budur. Onda ne millî haysiyetine şahsî gurur vardır.

İşte sizin Türkistan gençliği dediğiniz ve bel bağladığınız gençlik! Halbuki Türkistan'ın dağlarında, Bozkırlarında Basmacı Özbeklerle eşkiya Türkmenler hâlâ çarpışıyor.

Çokayoğlu Mustafa Bey! Türkiye'nin şehirlisi ve Türkistan'ın Sart'ı birer mütereddi unsurdur. Türklüğün istikbalini bunlara yükletemeyiz.

Türkiye'nin su katılmamış çobanları, yarı göçebe köylüleri, Türkistan'ın Özbekleri, Kazakları, Türkmenleri, Kırgızları, Başkurtları dururken ve Türk tarihini bunlar yapmışken ileriki Türkistan'ın başına harp etmesini bilmeyen korkak Sartlar geçemez. Sartlar ancak Yahudiler üzerinde hâkim olabilir.

Ben sizin anladığınız gibi, Türkistan istiklâline düşman değilim. Böyle olmama imkân da yoktur. Fakat ben ayrı bir Türkistan'a, ayrı bir Azerbaycan'a, ayrı bir Kırım'a muarızım. Kanaatimce Türk milleti 30-40 yıla kadar ya Garbı Trakya'dan Yakutistan'a kadar birleşecek, yahut da yeryüzünden kalkacaktır. Yeryüzünde yüz milyonluk milletler meydana gelirken arasında birçok da yabancı unsurlar olan 14 milyonluk Türkiye, 13 milyonluk Türkistan hele üç milyonluk Azerbaycan ve 300 binlik Kırım tek başına yaşayamaz. Ayrı istiklâl, ayrı idare, muhtariyet, federasyon., bunlar hep lâftır. Bir büyük Türk ili vardır. Bu il daima bir tek merkezden idare olunacaktır. Münakaşa olunacak mesele federasyon mu, ittihat mı meselesi değil ancak "merkez Anadolu'da mı, Yedisuda mı" meselesi olabilir.

Mustafa bey! Şimdilik ne söylesek aramızdaki meseleleri halledemeyeceğiz. Müşterek düşmanlarımızı yok ettikten sonra sizinle kendi aramızdaki kozu elbette paylaşırız. Fakat size şu kadar söylemekten de kendimi alamayacağım ki benim kimseden milliyetperverlik ve Türklük dersi almağa ihtiyacım yoktur.

H. NİHÂL

Türk olduğuna pişman olduğunu söyleyen muallim namzedine

SANA DÜŞEN GÖREV!..

On dört miiyon nüfusun içinde on dört bin meş'alesi ile karanlıkta kalanlara ışık vermek için didinen, çırpman; gündüzleri vazifesinin başında neş'e ile, ge-

celeri feragatinin yastığında mefkuresinin mesut hülyalar ile avunan, azim ve iman kafilesine nasıl oldu da hakikî hüviyetini göstermeden seciyenin çirkef rengini

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 69

belli etmeden girebildin, şaşıyorum!..

"Atsız"ın başmakalesinde; "insanın Türk olduğuma pişmanım diyen bir muallim namzedini gördüğü veya işittiği zaman.... " diyen satırlarını okuduğum zaman derhal gözümün önüne Amerikan mekteplerinin, süslü, cilâlı kiliselerinde, solgun ve titrek ışıklı bir mum ziyasının aydınlattığı o sarı salanda, Meryem'in, Mesihin tasvirleri önünde tanassur için diz çöktürülen, zayıf iradeli melez çocuklar geldi.. Ve sende de onların çirkeleşmiş ruhlarının taaffününe rast geldim. Bu zaman da, senin gibi tarihini, tarihî mefahirini bilmeden, mazisini çürük bir yumurta gibi kokmuş telâkki eden ve hatta onu inkâra yeltenen, garba, garplı olmaya hasret çeken zavallılara rast geliyoruz. Onlar ki; buldukları muhitin kozmopolit havasını Türklük'leriyle ihlâl ederlermiş gibi, milletlerini, milliyetlerini saklayarak, manikürlü tırnaklar ile, yolunmuş kaşarile, favorilerde ve ala duglas ince bıyıklarıyla kendilerine garplı süsü veriyorlar..

Onlar ki öz dillerini, temiz ahengine yüzlerce ecnebi kelimeyi bir hamlede sokmaktan muzaffer bir kumandan gururu duyuyorlar.

Garbın; derin, derin içinizi çekerek hasretini duyduğunuz, buğulu şampanya kadehlerine, rengine cilasına, kadınına ve sinema perdelerinde seyrettiğiniz çılgın ve kaygusuz hayatına dönebilirsiniz..

Ah! Ne yazık ki; artık onlarda milletini, milliyetini inkâr eden kozmopolitlerden hakikî bîr seciye beklememektedir. Kırılan ve kırılmakta olan bozuk seciyenin mahsulü olan bu heves ve arzularınızı kendinize siper yaptınız.. Sizin bu herzelerinizi işiten kafaların yumrukları ve düşünceleri uçu-rumlaşıyor, Susun ve savulun!..

Türk olduğuna pişman olduğunu söyleyen muallim namzedi!..

Türklüğünü bulunduğu kozmopolit muhitte saklayan ruhsuz efendi..

Şunu iyi bilmelisiniz ki; tarihten daha eski zamanlarda Orta Asya'da yaşayan senin asil neslindi.

Şunu iyi bil ki; senin milletin, senin neslin tarih içinde teşekkül eden derme çatma ırkların halitası piç bir varlık değil.. İhtiyar tarih bile karanlıklara gömülen asîl varlığının heybeti karşısında; küçük bir çocuk safvetiyle boyun eğmektedir.

Tarihin, ihtiyar sinisinin kaydetmediği karanlıklara, kendinden geçerek, bütün ruhunu, kalbini oraya verirsen; neslinin o karanlıklarda; ellerinde lâv saçan meşalelerde, kılıç şakırtılarını, kahramanlık türkülerini işiteceksin!..

Meclubu olduğun başka milletlerin destanlarını karıştırırsan onların; terennümlerinde; dedelerinin maceralarından izler göreceksin.. Yavaş yavaş sersemleyen kafanın biraz olsun bilgisi varsa, taşıdığına pişman olduğun Türk kanının rengine benzeyen o füsünkâr bayrağının, hiç bir kavgada eğilmeyen vekarını düşün.. Düşün ki, tarihte Alp Arslan'ların, Kılıç Arslan'ları, Yavuzla'ların, Fatihlerin var..

Düşün ki; onların kazandıkları zaferlerin ve bayrağın var... Düşün ki edebiyatında, melali, ıstırabı dehasının alevinde kendisine sedası hazin bir saz yapan Fuzulîlerin; neşeyi, şiirinde terennüm eden Nedimlerin; vekarla rintliği beraber yürüten Bakîlerin; hararetli kelimelerle köpürmüş bir nehir gibi uğultulu bir ahenkle ruhlara haykıran Nef'îlerin var.. Nurlu bir varlık gibi gözleri kamaştıran Hâmitlerin var.. Düşün ve tan..

Utan ki; dedelerinin yarattıkları binlerce san'at eserleri; şampanyasına hayran olduğun garbın gözlerini kamaştırmaktadır. Ve bugün sana, geniş bir hürriyet havası içinde böyle herzeler yumurtlamana müsaade eden Türk Vatanı ve Türk Milletidir.

Fakat artık; sen ve seninle birlikte Türklüğü bir leke telâkki eden, mazisini inkâra yeltenen, kadın ruhlı züppeler iyi bilmelidirler ki: artık Türk genç-

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 70

leri dikenlerin daha biraz fazla uzamasına zaman bırakmayacaklardır... Kan kusan ağızlarınızın irinlerini, yetişen saf ve masum yavrulara dökmeden, kendi midenize kendi kanınıza gönderin.. Kangren olan hastalığınızı kimseye bulaştırmadan geberin!..

Ey münkirler! ve ey muallim namzedi! Sizi bu azîm varlık, bir safra gibi atacaktır. Korkun ve titreyin!

Ey muallim namzedi; artık, basık tavanlı tek pencere köy mekteplerine bir mezbele diyecek kadar küçülmüş, kulakları küpeli, saçları örgülü, mini mini köy kızlarına ve köy yavrularına birer serseri diyecek, kadar çürümüş bir seciyesin!.. Ve artık o tek pencere kulübede feragatle çalışacak ve mefkûresile yarına, o yavrudan kahraman, ve birer deha yetiştirecek kadar mefkûreci ve metin bir muallim olamazsın.. Ve artık sen köy kahvelerinde göz bebeklerinde samimiyet ve muhabbet ışıkları titreşen ve etrafını senden feyiz ve nur almak için saran Türk köylüsüyle konuşamayacak kadar mütereddi bir varlıksın. Artık sen, kır papatyala-

rının arasında mesut civıltılarla koşan yavruların arasında gezemeyecek kadar zavallısın. Ve artık sen bîr muallimin dar bütçesinin hudutları içinde feragatle çalışacak kadar azimkar ve feragatkâr olamazsın.. Ve artık sen şehirde, köyde, kazada bitmek tükenmek bilmeyen feragatiyle o asîl tevekküliyle, gözlerinde yanan mefkure ışığıyla, imanıyla, asîl vekarıyla çalışan on dört bin fertten mürekkep irfan ordusunun safları arasında bulunamazsın..

Riyakâr bir libas içinde, bir yılan ruhu ile aramızda icrayı mel'anet etmene müsaade edecek kadar gafil değiliz.. Türk olduğuna pişman olduğunu söyleyecek kadar serbest tavırlı zehir dolusu kafanla sana düşen vazife aramızdan çekilmektir.. Yoksa ruhunu bir mefkurenin mesut bestesine uyduran bu ordunun; ayakları altında ezilirsin..

İstimdat için feryat eden sesin, bize bir terane gibi gelir... Bırak omuzlarında taşıdığın o mukaddes vazifeyi!.. Onu başka bir arkadaş yüklenir.. Sen kafan ezilmeden aramızdan çekilmene bak!..

Reşat Oğuz

DARÜLFÜNUNUN KARA, DAHA DOĞRU BİR TABİRLE, YÜZ KIZARTACAK LİSTESİ

Darülfünunun ıslahatının zamanı yaklaştıkça darülfünunun müderrisleri ve muallimleri arasında gittikçe artan telaş ve dedikoduları yakından seyretmek, ibretle bakılacak bir levhadır. Memleketin ilim ve irfan ordusunun bu başı bozuk erkânı harpleri yeni yapılacak darülfünunun kadrosunda bir yer alabilmek, yahut da arkadaşının ayağını kaydırarak onun yerine geçebilmek için sürekli bir kompas halinde bulunuyorlardı. Biz bu heyetin büyük kısmının ilminin, daha doğrusu cehaletinin

derecesini pek yakından bildiğimiz için bunların eserlerinin listesini yapmayı düşündük. Fakat maalesef bu listeyi bütün darülfünunun fakültelerine teşmil edemedik. Tıbbiye hocalarının eserleri hakkında malûmat almak için bu müesseseye mensup bir doktor arkadaşına müracaat ettiğimiz zaman kendi mensup bulunduğu fakültenin cehalet hüccetini kendi eliyle veremeyeceğini, bununla beraber kendi fakültesinin diğer fakültelerden üstün olduğuna emin bulunduğunu söyledi.

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 71

Hukukçuların eserleri için hukuku bitirmiş üç arkadaşta müracaat ettik. Birincisi, kendisinden hukuk müderrislerinin eserlerinin listesini istediğimiz zaman, hayretle bakarak "eserleri yok ki listesi olsun" dedi. "Hiç bir şeyleri de mi yoktur?" diye sorduk. "Bazı öteberileri vardır ama insan onlara eser diyemez" cevabını verdi. Şu halde kendilerinin nasıl hukuktan mezun oldukları ve imtihana hangi kitapları okuyarak girdikleri hakkındaki sualimize de sadece güldü. Hukuktan mezun olan diğer iki arkadaşta hukuk müderrislerinin eserlerini öğrendik. Bu arkadaşlar dersi sıkıcı, takriri fena olmakla beraber profesör denmeye lâyük yegâne hocalarının "hukuk usulü muhakemeleri" müderrisi Mustafa Reşit Bey olduğunu söylediler. Bu müderrisin eserleri istisna edilirse diğerlerinin eseri olarak, talebe tarafından taş basması olarak bastırılan, notlardan başka hemen hemen bir şeyleri olmadığını ilâve ettiler.

Hukuk hocalarının eserleri

Muammer Raşit B. (Hukuku hususiyeti düvel): Bugün darülfünunun emini olan bu kıdemli müderrisin yegâne eseri 16 sayfalık bir hülâsadır. Bir de kendi mesuliyeti altında olmaksızın talebesi tarafından basılmış taş basması notlar.

Mithat B. (Hukuku âmme): Taş basması notlar.

Etem Akif B. (Tıbbi adli): Bir ders kitabı.

Etem Akif B. (Tıbbi adli): Bir ders kitabı.

Ebülülâ B. (Hukuku medeniye): Takrirlerini talebe bastırmaktadır.

Samîin B. (Hukuku medeniye): Takrirlerini talebe bastırmaktadır.

Hasan Tahsin B. (İlmi mali): Eski yazı ile eski bir kitabı vardır. Bu listeyi veren hukukçu arkadaşlar bu kitabı "feci bir kitap-tır" diye tavsif ettiler.

Fazıl B. (İktisat): Matbu bir kitabı vardır.

Zühtü B. (İhsa): Taşbasması notlar.

Mustafa Reşit B. (Hukuk usulü muhakemeleri): Hukuk usulü muhakemeleri

(3 basım), dört cilt Kanunu Medenî şerhi, İcra Kanunu şerhi (3 basım), eski Ceza kanunu şerhi, hukuk ansiklopedisi, Vatandaşlık kanunu şerhi. Bu müderrisin Fransızca makaleleri de Fransız hukuk mecmualarında neşrolunmaktadır.

Bu listede hukuk müderrisleri tamam olmuyordu. Meselâ Muslihiddin Adil Bey'in hangi eserleri olduğunu sorduk. Hukukçu arkadaşlarımız "Alman hayatı irfanı" adındaki eserinden bahsettiler. Bunun mevzua temas etmediğini, Köprülüzade Fuat Beyin şiirlerini nasıl eserleri arasında saymıyorsak bunu da saymayacağımızı söyledik. Hukukçu arkadaşlar bir sözüme karşı, merhum maarif vekili Necati Bey zamanında, ders ayları esnasında, bir davanın avukatlığını yapmak üzere Eskişehir'e giden Muslihiddin Adil Bey'in Necati Bey tarafından: "Bir müderrise yakışmaz" diye İstanbul'a gönderilmesi hakkındaki hikâyeyi anlatmakla mukabele ettiler.

Edebiyat hocalarının eserleri

Zeki Velidî, Köprülüzade, Ahmet Refik Beyler: Bu üçünün eserleri saymakla tükenir gibi olmadığı için burada en mühimlerinin bile zikrine girişemeyeceğiz. Bunların eserleri muhtelif dillerde çıktığı gibi muhtelif dillere de tercüme olunmuştur. Eserleri hakkında bir fikir vermek için yalnızca şu kadarını söyleyelim ki, meselâ Köprülüzade'nin eserleri tartılsa, yüksek tahsil görmediği için baremdeki derecesinin indirilmesi hakkındaki ilk teklifi yapan İzmirli İsmail Hakkı Bey'den ağır gelir. Ahmet Refik Bey'in eserleri ise, bu eserlere kıymet biçmek için darülfünunda içtima yapan tarih hocalarının boyundan aşkındır.

Zeki Velidî Beye gelince eski ve yeni bütün Türk lehçelerinden başka Arapça, Acemce, Rusça ve Almanca bilen İngilizce ve Fransızca'dan da eser takip edebilen bu hoca Avrupa ve Amerika'nın her yerinde

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 72

(ilim muhitlerinde) birinci sınıf âlim olarak tanınmıştır. Çıkanlardan başka tamamen hazırlanmış olup, çıkmak için maddî imkân bekleyen en mühim eserleri şunlardır: dört ciltlik Türkistan'ın tarihî coğrafyası, Temür ve Temürlülük devri, Yedinci asırda garbî Asya vekayii ve Türkler, Türk destanlarının tetkiki, Elbîrûnî... Temür oğullarının siyasî tarihine dair vaktiyle Özbekçe yazılan hülâsa, benimle beraber Türkiyat Enstitüsünün diğer asistanları Kıvameddin, Abdülkadir ve Pertev Naili Beyler tarafından Türkiye Türkçe'sine çevrildikten sonra Türk tarih cemiyetine verilmiştir. Yine asistanlar ve talebeler tarafından tebyiz edilen Çağatay oğulları tarihi de Zeki Bey Avrupa'ya gitmeden biraz önce kendisi tarafından vaki olan talep üzeri Riyaseticumhur Başkâtibi Hikmet Bey'e verilmiştir.

Hamit Sadi B. : İktisadî coğrafya; İktisadî Türkiye; Beş kıta coğrafyası; muhtelif makaleler ve duvar haritaları.

Şerif Bey: 16 yıllık hocadır. Eserleri tercümeledir: Edebiyat tarihinde usul; Avrupa edebiyatı muhtasar tarihi [1], Fransız edebiyatı tarihi.

Ali Ekrem bey: Nazariyatı edebiyete; Edebî meslekler; ve muhtelif makaleler.

Ferit bey: İran edebiyatı tarihi (bu kitap altı Farisî membadan toplanmış malûmatın birbirine eklenmesinden hasil olmuştur).

Hamit bey: Yegâne eseri lise muallimlerinden Muhsin Beyle müşterek liseler için yazılan "Türkiye tarihi"dir. Fakat bu tarihin de asıl Türkiye kısmını Muhsin bey, onun arasına serpiştirilen Avrupa vakayii kısmını da Hamit Bey yazmıştır.

[1] Şerif Bey, Giritli olmak dolayısıyla vâkif olduğu Rumca'dan başka Fransızca'yı bir Fransız kadar bilir. Fakat buna mukabil Türkçe'yi pekiyi bilmediği, bu kitabın tercümesine koyduğu isimden anlaşılıyor.

Avram Galanti Efendi: 16 yıllık hocadır. Zeki Velidî ve Ahmet Refik Beyler çıkarıldıktan sonra hiç şüphesiz tarih zümresinin en kıymetli hocası budur. Yahudi olduğu için çok lisan bilir. Fakat diğer lisaneleri da Türkçe kadar biliyorsa zayıf demektir. Makalelerden mürekkep bir eserinin adı "Küçük Türk tetebbül"dir. Görülüyor ki Galanti efendi Türkçe'yi bilmek hususunda "kol düğmeler, kahve fincanlar" diye bağırarak Yahudi esnafından farksızdır. Eserlerinin en mühimleri "Üç Sâmi Vâzî Kanun", "Hitit Kanunu", "Hamurabi Kanunu"dur. Bir de Türkiye Yahudilerine dair mühim bir eseri vardır. Galanti efendi fırsat düştükçe "Türk" olduğunu öne sürüyorsa da hakikatte kendisi gayri meş'ur bir Yahudi ve Sâmi milliyetperverdir. Türklüğe dair en mühim ve eski meseleleri Tevrat'la halletmek istemesi de bunun delilidir.

Fazıl Nazmi Bey: Roma ve Yunan tarihi müderrisi olan Fazıl Nazmi Bey'in kendisi de hakikî bir Yunanlıdır. Türkçe'yi az bilir ve Atina'dan yeni gelmiş bir Rumun şivesiyle konuşur. Aynı zamanda Yunanlılığa karşı duyduğu hürmet ve rabıtaı ifadeden de çekinmez. Yunanlı talebe İstanbul'a geldiği gün sevincinden fazla heyecana kapılmış ve talebesine "duyduğu sevinç ders yapmasına mani olduğu için ders yapamayacağını" söyleyerek o günü derssiz geçirmiştir.

***

Yunanlı talebeye Rumca konferans vererek Rumluğa merbutiyetini gösterdiği gibi Venizelos İstanbul'a geldiği zaman da vatandaşlık hislerini ifadeye giden heyetin reisliğinde bulunmuştur. Herşeyi Yunanlılık gözüyle gördüğünden, kız talebesinden birine de bir Yunan ilahesinin adını takmıştı.

Fazıl Nazmi Bey kendi ifadesine göre çok çalışkandır. Bir gün, derse girmeyip de koridorda dolaştığını gördüğü bir kız talebesine: "Kızım! insan daima çalışmalı. Ben uyurken bile çalışırım" dediğini ben kendim işittim. Fakat bu günde 24 saatlik

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 73

mesainin verdiği mahsul nedir bilir misiniz? Edebiyat Fakültesi mecmuasında çıkmış iki küçük makale...

Macit bey: 14 yıllık hocadır. Eserleri Avrupa coğrafyası (lise için); Umumî coğrafya (İbrahim Hakkı Beyle müsterek) Fakülte mecmuasında muhtelif makaleler.

İbrahim Hakkı bey: 10 yıllık hocadır. Eserleri: Tabii coğrafya; orta mekteplere mahsus coğrafya serisi, muhtelif makaleler ve Mösyö Chaput ile birlikte hazırlanmış kıymetli risalecikler.

Sekip Bey: 16 yıllık hocadır. Eserlerinin başlıcaları "terbiye musahabeleri", "terakki fikri", "froydizm"dir. Muhtelif mecmualarda bir hayli makaleleri çıkmıştır. Ribo'nun "hissiyat ruhiyat" mı da, Şerif Bey'in yardımıyla, tercüme etmiştir. Eserleri diğer bazı hocalardan çoktur. Fakat bu Sekip Bey'in cahilliğine bir mani teşkil etmez. Çünkü Sekip Bey ruhiyat hocası olmakla beraber ömründe bir defa dimağın teşrihini yapmamıştır. Dimağı nazarî olarak bilir. Hatta Sekip Bey derslerinin birinde erkek ve dişi "amip"lerin "ehdâbı mühteze"leri vasıtası ile birbirlerini cebbettiklerini söyleyerek bir orta mektep talebesinden daha cahil olduğunu ispat etmiştir. Amiplerde erkeklik dişilik olmadığını felsefe tarihi hocası bilmezse ayıp değildir. Fakat ruhiyat müderrisi bilmezse bu, ilmî gafların şaheserini teşkil eder. Bununla beraber Sekip Bey'in kıldığı potlar bu kadar değildir. "Türkçe yerine başka bir dil kabul etmek", "Hıristiyanlık dinine girmek" gibi fikirler de Sekip Bey'in efkârı felsefesi arasında vardır. Her ne kadar Sekip Bey'in fikirleri arasında eskiden beri "Lâtin harflerini kabul etmek" gibi memlekete faydalı olanlar da varsa da bu Sekip Bey'in memleketten ziyade kendisini düşünmesinin neticesidir. Çünkü Sekip Bey'den not alan talebeleri de pekiyi bilirler ki Sekip Bey'in eski harflerle olan imlâsı bir ilk mektep çocuğundan farksızdır.

Orhan Sadettin Bey: 3-4 yıllık müderris muavinidir. Almanya'da okumuştur. Karl Furlanderin felsefe tarihinin bir cildini lisanımıza çevirmiştir. Bu tercüme pek muvaffakiyetli bir Türkçe ile çevrilmemiştir. Fakat eserin aslının da ağır olduğunu söylüyorlar.

****

Caferoğlu Ahmet Bey: Türk Lisanı tarihi müderris muavininin en az bildiği şey Türk lisanıdır. Kendisi çalışkan ise de telâsı ve Türkçe'yi bilmemesi yüzünden her yaptığı iş yanlış oluyor. Belli başlı eserleri "Ebû Hayyân lügati", "Tukyu ve Uygurlarda han unvanları" ve "Türk lisanı tarihi notları"dir. Takriben 2500 kelimedden ibaret olan Ebû Hayyan lügatinde, A. Battal Bey 145 kelimeye yanlış mana verildiğini tespit etmiş ve bu tenkit "Azerbaycan Yurt Bilgisi"nde çıkmıştır. 2500 kelimedden ibaret bir lügatin 145 kelimesi yanlış olursa o eser pek feci bir eserdir. "Tukyu ve Uygurlarda han unvanları" adlı makalesinin başında da fahiş bir tarihî hata var. Caferoğlu Ahmet Bey Gök Türk hükümdarlarının ilki olan "Tumen'i Şimal Türk kabileleri müttehidesinin başında olarak "Cücen"lere karşı isyan etmiş olarak gösteriyor. Hakikatte ise Şimal Türk kabilelerinin Cücenler'e karşı olan isyanını bastıran "Tumen" dir. Tumen'in Cücenler'e isyanı bu vakadan sonradır. "Türk lisanı tarihi notları" ise biri ilim faciasıdır. Bu notlardaki ilmî palavralar saymakla tükenir gibi değildir. Meselâ bu notlarda "İlhanlılar devleti" "Karahanlılar Devleti'nin devamı olarak gösterilmiştir. 13. asırda kurulan İlhanlılar Devletini 11. asırda siyasî hâkimiyeti biten ve 12. asırda sülâlesi ortadan kalkan Karahanlılar'la birleştirmek için insanın kara cahil olması lâzımdır. Kendisinden ders alan bütün talebe şahittir ki Ahmet Bey her hangi bir eski metni okuyup anlamaktan acizdir. Hele aruzu katiyen bilmez. Türkçe "suna" ile Rusça "sonia" (kadın adı)yı birleştirmek gibi

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memleketter için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 74

yaptığı gülünç iştikakları bir tarafa bırakırsak bile "bilemeyince atmak" düsturu ile bu iş yürümez. Denilebilir ki Köprülüzade'nin en berbat eseri Caferoğlu Ahmet Beydir.

Reşer Efendi: Arap edebiyatı tarihi müderrisi olan bu zat bir Alman Yahudisidir. Fakat Ramazanlarda bazen oruç tuttuğuna bakarak kendisinin Müslüman olduğunu söyleyenler varsa da, bunun Arapça'da kendisine çok büyük yardımları dokunan Beyazıt kütüphanesi müdürü İsmail Saip Efendinin teveccühünü kazanmak için yapılmış bir tabiiye olduğunu temin edenler de vardır. Bu müderrisin Türkçe eseri yoktur. Çünkü Türkçe'yi Fazıl Nazmi Bey kadar da konuşmuyor. Fakat Almanca neşriyatı çoktur ve iyidir. Fakat eserlerini yalnız yetmiş nüsha bastırıldığından ve satılığa çıkarmayıp yalnız muayyen kütüphane ve bayilerle mübadele yaptığından bu eserleri görmek her kula müyesser olmaz. Talebesine verdiği dersler bir Arap edebiyatı tarihi olmaktan ziyade bir "Arap şairleri biyografisi" mahiyetindedir. Reşer Efendinin buradaki bir vazifesi de nadide yazma kitapları toplayıp Almanya'ya göndermektir. Almanca'da "sch" şeklinde üç harfle yazılan "şe" harfi için Türklerin bir tek "ş" harfini kabul etmelerini de Türkler'in en büyük muvaffakiyeti saymaktadır. Ali Muzaffer Bey: 17 yıllık hocadır. Kitap, makale veya makalecik şeklindeki eserlerinin adedi: 000. [2]

***

Görülüyor ki darülfünunun hocaları arasında Ali Muzaffer Bey Amerikanvarî bir rekor kırmıştır. Halbuki biz öyle zannediyoruz ki bu kürsüye "Zaro Ağa" bile getirilseydi 17 yılda bir iki eser, hiç olmazsa öteki hocalar gibi bir lise kitabı yazardı.

Bu neticeye göre şu tasnif kendiliğinden doğuyor:

[2] "Balkanlarda içtimâî ilimler" diye İngilizce çıkan bir kitapta kendisine birkaç eser isnat olunuyorsa da aslı yoktur.

Birinci: Ali Muzaffer Bey

İkinci : Fazıl Nazmi

Üçüncü : Muammer Raşit Bey

Bu üç şampiyondan birisinin Edebiyat Fa-kültesi reisi, birisinin de darülfünun emini olduğunu gördükten sonra darülfünunun nasıl bir "cehelehâne" olduğu anlaşılmalıdır zannedirim.

Ben bu şampiyonların kalacağı bir darülfü-nunda yapılacak ıslahatın boşa gideceğine kaniyim. Bu hocaların yeri olsa olsa akal-liyet mekteplerinde hocalık olabilir. Onu da başarabilirler mi. Tanrı bilir...

H. NİHÂL

Tanınmamış Halk Şairlerinden

Ziğaloğlu Mehmet

Yazan: Ali Fethi

Rize'nin Kuraysebe nahiyesinin Haya köyünde doğmuş, büyümüş Hayalî Ahmet Çavuş ve Mahuralı "Hacı Âmuca» nın verdikleri malûmata göre 1314-1898 de vefat eden şair 55-60 yaşlanndaymış. Bu malûmattan Ziğaloğlu'nun 1254-1838 senelerinde doğduğu anlaşılmaktadır. Çok zeki olan şairi babası köy maktebinde okuttuktan sonra Rize'ye medrese tahsiline de yollamıştır. Arabî, Farisî birçok eser okuduğu kadar kitaplarından anlaşıldığı söyleniyor. Bununla beraber şairin takdim ettiğim parçası oldukça Türkçe söylenmiş bir yazısıdır.

Ziğal Oğlu Mehmet Ef. namını alan şairin ta gençliğinde türkü, mani ve şiire çok hevesli olduğu söyleniyor.

Ziğal Oğlu tahsilinin sonunda Müderris dahi olup Rize ve Trabzon medreselerinde müderrislik etmiştir. Şairin deyişleri bir divan halinde toplanmamışla da Hayalî Ahmet Çavuş zeki, türkü ve mani meraklısı köylülerinin ezberindedir. "Ahir zaman oldu" adlı şiirini takdim ettiğim şair Ziğal Oğlu Mehmet Ef. hakkında yapacağım daha esaslı ve mühim

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 75

tetkikatı, şairin yazılarını Atsız sütunlarına takdim edeceğimi halkiyat meraklısı arkadaşlara vaadediyorum.

"Ziğal Oğlu Mehmet" ten:

— Ahir zaman oldu —

Gel ey iki gözüm gülme
Ki rağbet kalmadı ilme
Bu dünyayı baki bilme
Zaman ahir zaman oldu.

Baba oğlun buyuramaz
Gece gündüz uyuyamaz
Hiç halini duyuramaz
Zaman ahir zaman oldu.

Bu dünyada alim çoktur
Tembellerde amel yoktur
Zalimlerde zulüm çoktur
Zaman ahir zaman oldu.

Anası kızını öğer
Evlâdı babaya söğer
Baba da boynunu eğer
Zaman ahir zaman oldu.

(Haya)lı Ziğal Oğlu Mehmet

Yeni Neşriyat

Ne derseniz deyin siz: Muharrem Zeki Bey'in şiir mecmuası olan bu 28 sayfalık kitap Kâinat Kütüphanesi tarafından neşrolunmuştur.

Güneş ılık bir sudur
Onu içmek isterim.
Susuzluktan kurtulur
İçtiğim gün hislerim.

gibi temiz bir Türkçe ile yazılan ahenkli satırları az değildir. Hepsini hece vezniyle yazılmış olan bu şiirlerde menfur fertçilik yok. Muharrem Zeki Bey, emsali arasında kuvvetli bir şairdir.

Menekşeler: Bu da bir şiir kitabıdır. Bu son zamanlarda hayli neşriyat yapan

Remzi Kütüphanesi tarafından basılan bu 76 sayfalık kitabın şairi Sarıçalı oğlu Arif Hikmet Beydir. Şiirlerin altındaki tarihlerden şairin, şiire pek de yeni başlamadığı anlaşılıyor. İyi, güzel, temiz Türkçe ile yazılmış şiirler de yok değil. Fakat bu şair de şairlerin ezeli derdinden kurtulamamış; kendinden, fazla bahsediyor.

***

Bir cesaret rek'uru: Baha Hulusi Bey tarafından mektepler ve heveskârlar için yazılan bu bir perdelik komedi de Remzi Kütüphanesi tarafından neşrolunmuştur. Fiyatı 15 kuruştur. 39 sayfanın içine toplanan bu hoş piyes mekteplerde temsil olunabilmek için icap eden bütün Şartları haizdir.

***

Maarifimizin mihveri ne olmalıdır:

Bu mühim eser de Remzi Kütüphanesi tarafından neşredilmiştir. Eser orta kıt'ada 69 sayfadır. Müellifi muallim Osman Nuri Bey bu kitapta birçok mühim meselelere temas ediyor. Bize aykırı gelen bir iki nokta istisna edilirse muallim Osman Nuri Bey'in fikirlerine biz de tamamen iştirak ediyoruz. Gönül Öyle ister ki Osman Nuri Beyin mevzu bahis ettiği meseleler, daha büyük bir münevver kütle arasında münakaşa olunsun ve iyi, kötü noktalan seçilsin. Müellifin bahsettiği meselelerden biri olan imlâ kargaşalığı meselesi belki Dil Kurultayı'ndan sonra kurulacak dil derneği tarafından kat'î olarak hallolunur. Fakat diğer meseleler de daha az mühim değildir. Sayfalarımız yetmediği için bu kitaptaki fikirleri burada tafsil edemeyeceğiz. Yalnız bütün münevverlere, bilhassa muallimlere tavsiye etmekle iktifa edeceğiz.

Bahaullah ve Yeni Devir: Babaîliğin müessisi ile bu mezhep hakkında, mufassal malûmat veren bu kitap da Remzi Kütüphanesi tarafından bastırılmıştır.

K.A

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeller için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 76

KURTULMAMIŞ TÜRKELİ

Türk genci! Yukarki harita taslağına bak. Karaya boyanmış yerler senin kurtulmamış kardeşlerinin yaşadığı yerleri gösteriyor. Yalnız bu kara taslağına bakmak bile vazifenin ne kadar büyük, ne

kadar güç, ne kadar ağır olduğunu sana anlatsın. Daha dün denecek kadar yakın olan zamanlarda bir bayrak altında, bir ordu halinde yaşamış olan ve kanı, dili, an'anesi bir olan kardeşlerin "birlik" uranı

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 77

olan "Büyük Türkçülük"e dudak büküp de bütün insanları birleştirmek isteyenlere gül! Ve kurtulmamış Türkelinden önce yabancıları düşünenleri öz düşmanın say! Türk genci, sen, damarlarında atalarının temiz kanını taşıyorsan mefkûrenin ana çizgilerini gönlüne yaz, ezberle... Bu kara harita beynine ve gönlüne kazılsın, bugünkü, yarınki düşmanlarını iyi belle, uğruna kanını, canını vereceğin büyük savaşa hazırlan! Senin damarlarındaki kan irinleşip pıhtılaşarak kuruyacak değildir.

***

Sen babalarından tevarüs ettiğini büyüklükle, bu bol bol akmaya alışmış olan temiz kanı, yine yüce dileğin için akıtmakla mükellefsin. Yüce dilek uğurunda hak yok, vazife vardır, Türk genci! Hatırından çıkarma ki:

- 1 — Bütün Türkler bir devlet halinde, bir bayrak altına toplanacaklardır.
- 2— Türk türesine, ilme, tekâmüle mugayir hiç bir müessese Türkeli sınırlarının içinde yaşamayacaktır.
- 3 — Terbiye ilminin müsaade ettiği en küçük yaştan itibaren bütün Türk çocukları Türkeli'nin yatı mekteplerine girerek millî askerî terbiyeyi alacaktır.
- 4 — Sinema ve tiyatrolar halk mektepleri olduğundan mektepler gibi kontorola tâbi olacaktır.
- 5 — Türklüğün milliyet, hars ve ahlâkına zararlı neşriyat men edilecektir.

***

6 — Büyük işler ve büyük sermayeler devletin elinde olacaktır.

7 — İlmin millî gayeleri olacak ve ancak Türklük için çalışan ilimler Türk ilmi olacaktır.

8 — Serbest doktorluk ve avukatlık kalkacak, bunlar ancak devlet memuriyeti halini alacaktır.

9 — Mirasa cemiyette iştirak edecektir.

Türk genci! Bu asırda yetmiş diyardan gelen ve yetmiş iki buçuk milletin fikrini taşıyan propagandalar sinsi bir yılan gibi sana hitap edecektir. Onları

***

iyi kolla! Sen eğer sahiden Türk'sen onlara zaten aldirmayacaksın. Fakat iyi kolla ki dost kim, düşman kim öğrenesin. Su uyur düşman uyumaz. Yüzüne en çok gülenden de, dostluğunu yaygara ile ilân edenden de daha çok çekin. Hem aklından çıkmasın ki asıl düşmanların bunlardır. Şüpheyeye düşersen tarihe bak, o sana kimlerin dost olduğunu, yani hiçbir dostun olmadığını, anlatacaktır. Türk genci! Kalbinde sevgin ve kinin yan yana yaşasın. Yalnız sevgiden bahsedene de inanma, yalandır. Dünyada her şey zıddıyla birlikte vardır, İsa'nın yalnız aşk telkin eden felsefesine gül, geç. İsa ezilmiş esirlerin peygamberi idi. Sen hür savaşçıların torunusun. Hayatı bir savaş olarak Kabul et ve.., Ey Türk genci, erkeksen bir "Kül Tegin" kızsın bir "Umay" olmaya çalış. Ve "GAZİ"nin memleketi idare edenler gaflet ve hıyanet içinde olsalar bile yine vazifen Türklüğü kurtarmaktır" diyen büyük vasiyetini unutma!

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17	ATSIZ MECMUA	Sayfa: 78
Arap Şiirinde Türkler [*]		Türk Etnografya ve Halkiyatına Dair Kıymetli Bir Eser
<p>Onun öyle geniş ahlâkı vardır ki, halklar darlaştığı zaman bile, sahralara dar gelen şeylere dar gelmez. Taşmış cömertliği vardır; süngü uçlarıyla müdafaa edilen ve bundan dolayı kenarlarına el sürmek imkânsız olan şerefleri vardır. Türklerin köklerinde (= ırklarında) ne vardır? Ne nehir o kökü yerinden sökebildi, ne de onun kütüğü kırılmaya meyletti. Bana göre bunlar şeref ve izzet kanadının "Kavâdim"i, diğer insanlar da "havâfisidir [**]". Bunlar Öyle bir millettir ki mefahir ancak bunlara nisbet edilir. Bunların öyle bir takım gözünü budaktan sakınmaz hücumları vardır ki, bu hücumlar onların haksızlık görmelerine hiç bir zaman meydan vermez. Bu millet evvelce mevcut olan mefahirini senin mefahirinle tekit etti. Zira büyüklüğünün hiç bir suretle gizli kalmayacak kadar aşikâr olduğunu gördüler.</p> <p>Maalî iktisabı için senden başkasına yer kalmadı, Zira senin iki elinin kavradığı bir şeye nail olmak mümkün değildir. Maalî iktisabına ehl olmayanlar, ondan ümitlerini kessinler. Zira Allah seni yarattığı zaman onun için yaratmıştır. Herkes uyudu. Fakat kimsede olmayıp yalnız sana has olan yüksek düşünce senin uyularına mâni oldu. Senin mevkiine yükselmek isteyenler senin şecaatin gibi şecaat ve senin cömertliğin gibi cömertlik ile muttasıf olsunlar. Allahın sana verdiklerini, islâm düşmanlarının yardımıyla geri almasını düşündüler. Hüsranda kaldılar. Onlar Allah'ın yardımından ümitlerini kessinler. Zira, bayrağın altında yürüdükçe, senindir. Ve bilsinler ki necabet öyle bir haslettir ki, Allah ona nail olmayı Türklere has kılmıştır.</p>		<p>Ali Rıza: Cenupta Türkmen Oymakları 95 sayfa, 28 tablo, 75 kuruş, Burhanettin Matbaası, Satış yeri Remzi Kütüphanesi.</p> <p>Değerli halkiyatçılarımızdan Ali Rıza Beyin neşrettiği bu mühim eser, üç kısımdan ibaret olacağını söylediği eserinin birinci kısmıdır.</p> <p>Eserin başında Köprülüzade Fuat Bey'in kısa bir takrizi vardır. Eserin muhteviyatı ise şunlardır:</p> <p>Türkmen oymakları — Türkmen obaları — İlbeyli aşireti — Ev teşkilâtı — Abdallar — İlbeyli köyleri ve oymakları — Doğum, dü-ğün ve ölüm âdetleri — Bozgeyikli ziyareti — Cenupta yaşayan Türkmenlerin müşterek ananeleri — Türkmen takvimi — Muhtelif âdet ve ananeler — Düğün ve oyunlar — Yelbaba ziyareti — Türkmen türkeleri ve hikâyeleri — Müteferrik notlar.</p> <p>Eser gayet mühimdir. Yalnız halkiyat değil, tarih ve lisaniyat bakımından da ehemmiyetlidir. Tarihçiler, edebiyatçılar, lisaniyatçılar, halkiyatçılar bu eserden müstağni kalamaz.</p> <p>Darülfünunlu arkadaşlarımıza bu kitabı tavsiye ederiz.</p>
<p>KIVAMEDDİN</p> <p>[*] harflerden fazla miktarda bulmak kabil olmadığından evvelki sayılarımızda olduğu gibi bu şiirlerin Arapça aslını basamadık.</p> <p>[**] "Kavâdim" kanadın büyük tüyleri, "Ha-vâfi" onun altında olanlar.</p>		<p>K.A.</p> <p>TASHİH</p> <p>Atsızın 15'inci sayısında, müderris Şerefeddin Beyin "Zemahşerî Divanında Türklere Dair Şiirler" atlı makalesinde bazı yanlışlar olmuştur:</p> <p>65'inci sayfanın ikinci sütunundaki "Alî ibn Hamza"nın doğrusu "Uley ibn Hamza" olacaktır.</p> <p>Yine orada, biraz aşağıda bir mana yanlışlığı olmuştur: "Hâfız-ı Silfi" Zemahşehrî'ye müracaat etmiştir, denilecekken bunun ak-si söylenmiştir.</p>
Atsız Mecmua		

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 79

AYRILIK

Sevdiğim, kemeçede titretiyorken yayı,
Bülbül sustu, unuttu o eski ağlamayı.
Öyle sandım ki gökte kızılık sardı ayı,
Sevdiğim, kemeçede inletiyorken yayı...

***

Ağaçların dalları saygılarla eğildi,
İçimden çarpıntıyı, gözümde yaş sildi,
Böceklerin sesleri birdenbire kesildi,
Sevdiğim, kemeçede söyletiyorken yayı...

***

Ayın on dördü gökte yavaşça yükselince,
Bir bağlama başladı önceden ince ince...Birdenbire
gürleşip kemeçeye karıştı,
Biri coşkun bir öfke, biri bir yalvarıştı.
Birini inletirken bir kadının elleri,
Birinde bir erkeğin kırılmış emelleri...

Sonra kemeçe sustu. Yalnız kaldı bağlama
Çalkalanarak diyor ki: 'Boşunadır, ağlama!
Kemeçen bağlamam ve gönüllerimiz kırık
Her tatlı sevişmenin sonu bir ayrılıktır...

***

Gök onun kadar derin, o gök kadar berraktı
Biraz sonra nazik ay bizi yalnız bıraktı...
Bu ayrılık çağının hicranını bir düşün,
Beni hala yakıyor tadı en son öpüşün!?!...

***

Hazin hıçkırıkları bırakılmış bir kızın,
Hatırlattı bütün o eski ayrılıkları.
Söndürür neşesini gönlümüzdeki hızın,
Bırakılmış bir kızın hazin hıçkırıkları...

ATSIZ

VÂLÂ NURETTİN BEĞ'DEN BİR SUAL

Vâlâ Nurettin Bey,

Siz vaktiyle dilimizde bugünkünden daha fazla Türkçülük yapılmasına muhaliftiniz. Hattâ daha geçen ay, dilimize birkaç yeni Türkçe söz sokulmak tecrübesine karşı "Dilimizi tatarcıklar buruyor" diye tezyifkâr bir feryatla mukabele etmişsiniz. Şimdi ise Dil Kurultayı dolayısıyla yazdığınız yazılarda, Türkçülükte bizi geçtiniz. İnsan bu yazılarınıza bakarak sizi anadan doğma Turancı sanacak.

Fikirler hürmete lâyıktır derler. Fakat bu kadar çabuk fikir değiştirmeye de "döneklik" derler. Vâlâ Nurettin bey! Artık eskisi gibi Türkçülükle alay etmeye yeltenmiyorsunuz. Belli ki havanın değiştiğini sezdiniz. Sizi bu döneklige sürükleyen sebebi bize soğukkanlılıkla anlatır mısınız?

H. NİHÂL

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memleketter için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 17

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 80

YOLLARIN SONU

Bugün yollanıyorken bir gurbete yeniden
Belki bir kişi bile gelmeyecektir bize.
Bir kemiğin ardında saatlerce yol giden
İtler bile gülecek kimsesizliğimize.

Gidiyorum: Gönlümde acısı yanıkların...
Ordularla yenilmez bir gayız var kanımda.
Dün benimle birlikte gülen tanıdıkların
Yalnız bir hatırası kaldı artık yanımda.

Yufka yüreklilerle çetin yollar aşılmaz;
Çünkü bu yol kutludur, gider Tanrı Dağına.
Hâlbuki yoldaşını bırakıp dönenlerin
Değişilir topu da bir sokak kaltağına

İster düşün... Kendini ister hayale kaptır...
Uzar, uzar, çünkü hiç sonu yoktur yolların.
Bakarsın aldanmışsın, gördüğün bir seraptır
Sevimli bir hayale açılırken kolların.

Ey doğunun alnımı serinleten rüzgârı!
Ey karanlıkta bana arkadaşlık eden ay!
Arzularım bir oktur, aşar ulu dağları.
Düştüğü yer uzakta "DİLEK" adlı bir saray.

O sarayda bulunca tanrılaşan erleri
Artık gözüm arkaya bir daha dönmeyecek.
Hepsi sussa da "Kür Şad" uzatarak elini:
"Hoş geldin oğlum ATSIZ, kutlu olsun!" diyecek.

ATSIZ

- BİTTİ -